

Rapportering fra sentrene mot incest og seksuelle overgrep 2013

Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet

Tittel:

Ansvarlig utgiver: Barne-, ungdoms og familiedirektoratet

Årstall: 2014

ISBN (Trykt utgave): 978-82-8286-224-0

ISBN (Digital utgave): 978-82-8286-225-7

Informasjon om bestilling/nedlastning: bufetat.no/bestilling

Postadresse: Postboks 8113 Dep, 0032 Oslo

Telefon sentralbord: 466 15 000

Trykk: NTNU Trykk

FORORD

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) utgir årlig en rapport med statistikk for de 22 sentrene mot incest og seksuelle overgrep i Norge. Sentrene er et lavterskeltilbud til utsatte for incest og seksuelle overgrep og deres pårørende, uten krav til henvisning, og finansieres gjennom en tilskuddsordning som forvaltes av Bufdir. Sentio Research Norge er ansvarlig for datamateriale og den kommenterte statistikken, og skal oppgis som kilde ved bruk av materiale.

Årets rapport innledes med at Bufdir oppsummerer hovedfunnene i rapporteringen og vurderer noen av funnene i lys av relevant forskning. I tillegg vurderes sentrenes virksomhet, slik den framkommer i statistikken, opp mot regelverket for tilskuddsordningen og de kravene som stilles til kvalitet og innhold i tilbudet.

Forekomststudier gir ikke sikre tall på omfang, men det er ingen tvil om at seksuelle overgrep er et alvorlig samfunnsproblem. Dette kommer også fram i den nylig publiserte studien «Vold og voldtekt i Norge» fra NKVTS. Dette er noe av bakgrunnen for den store pågangen til sentrene mot incest og seksuelle overgrep, som i 2013 mottok noe over 23 000 telefonhenvendelser¹ og godt over 22 000 besøk.

For en stor del av sentrenes brukere startet overgrepene i tidlig alder, og varte i lang tid. For de fleste brukerne ligger overgrepene langt tilbake i tid, og for mange vil et senter være det første stedet de forteller sin historie. Dette understreker betydningen av godt forebyggende arbeid, også rettet mot de aller yngste. Sentrene mot incest og seksuelle overgrep er en viktig aktør på dette feltet, og de fleste sentrene driver informasjonsvirksomhet i skoler og for hjelpeapparatet. Regjeringen har relasert en egen strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom. Bufdir har, som en del av dette arbeidet, ansvar for en faglig gjennomgang av dagens informasjonsvirksomhet om vold og seksuelle overgrep rettet mot barnehager og skoler, med sikte på kvalitetssikring og styrking av denne virksomheten.

Årets rapport viser at andelen brukere med innvandrerbakgrunn er svært liten, i motsetning til krisesentertilbudene.² Sentrene har derimot langt større andel mannlige brukere enn hva krisesentrene har. Sentrene har også liten erfaring med brukere med nedsatt funksjonsevne, selv om de fleste har lokaler som er tilrettelagt for bevegelsehemmede. Bufdir er opptatt av at sentrene skal nå ut med informasjon om sentrenes tilbud til *alle* målgrupper, særlig gjennom god og tilrettelagt informasjon på sentrenes og Bufetats nettsider, og vil bidra til et økt fokus på dette fremover.

Andelen brukere i yngre aldersgrupper har økt de siste årene, og nesten en av fem kvinnelige brukere er under 18 år. Det kan derfor være behov for et utviklingsarbeid, for å finne fram til gode metoder i arbeidet med barn og unge som oppsøker sentrene, og i noen tilfeller et tettere samarbeid med barnevernet.

Mari Trommald

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet Sammenheng

¹ Inklusiv telefonhenvendelser til Landsdekkende telefon for incest og seksuelt misbrukte, som drives av Incestsenteret i Vestfold, og er finansiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

² Rapportering fra krisesentertilbudene 2013 (Sentio Research Norge 2014).

INNHold

Forord.....	1
Sammendrag.....	5
1 Innledning.....	17
1.1 Formål og historie	17
1.2 Begrepsavklaringer	17
2 Sentrenes organisering og tjenestetilbud	19
2.1 Innhold i tilbudet til utsatte og pårørende	19
2.1.1 Lokaler.....	19
2.2 Tilgjengelighet og tilrettelegging	20
2.2.1 Åpningstider, telefon og besøk	20
2.2.2 Tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne.....	21
2.2.3 Tilrettelagt tilbud til menn.....	21
2.2.4 Tilrettelagt tilbud til utsatte med innvandrerbakgrunn	22
2.2.5 Reiseavstand og tilbud til personer fra ikke-finansierende kommuner	22
2.3 Kompetanse og veiledning	23
2.3.1 Antall ansatte og årsverk.....	23
2.3.2 Ansattes utdanningsnivå og kompetanse.....	23
2.4 Sentrenes tilbud til barn og unge	25
2.5 Samarbeid med andre instanser	25
2.6 Informasjonsarbeid.....	26
2.7 Brukermedvirkning og etiske retningslinjer.....	28
2.8 Organisering og finansiering	28
2.8.1 Medlemskap i organisasjoner	29
3 Henvendelser og besøk	31
3.1 Henvendelser fra overgrepsofsatte og pårørende.....	31
3.2 Brukerbesøk på sentrene	36
3.3 Henvendelser fra samarbeidspartnere	39
4. Brukere av sentrene mot incest og seksuelle overgrep	41
4.1 Brukere som har vært utsatt for seksuelle overgrep	42
4.1.1 Alder, kjønn og bakgrunn.....	42
4.1.2 Nye brukere blant de som er utsatt for seksuelle overgrep.....	46

4.1.3	Informasjonskilder.....	48
4.1.4	Hvordan tar utsatte for seksuelle overgrep kontakt med sentret?	49
4.1.5	Spørsmål knyttet til overgrepet	50
4.1.6	Hjelp og bistand til utsatte for overgrep	59
4.1.7	Deltagelse i aktiviteter ved senteret	63
4.2	Brukere som er pårørende av utsatte	63
4.2.1	Pårørendes relasjon til den utsatte	63
4.2.2	Alder, kjønn og bakgrunn.....	64
4.2.3	Nye brukere blant pårørende.....	66
4.2.4	Informasjonskilder og kontaktmåte	68
4.2.5	Hjelp og bistand til pårørende	70
4.2.6	Pårørendes deltagelse i aktiviteter ved sentrene.....	73
5.	Vedlegg	75
	Om statistikken og endringer i skjema	75
	SKJEMA A: HENVENDELSER.....	77
	SKJEMA B: AKTIVITETER	78
	SKJEMA C: brukere 2013.....	79
	SKJEMA D: samletall.....	83

SAMMENDRAG

NØKKELTALL OG HOVEDTRENDER

- Omtrent tre av fire brukere hadde selv vært utsatt for seksuelle overgrep, mens en av fire henvendte seg som pårørende.
- Det var flest kvinner blant brukerne av sentrene. Kvinneandelen var 80 prosent blant de som var utsatt for seksuelle overgrep og 72 prosent blant pårørende. Halvparten av de pårørende var biologisk mor til noen som var utsatt for overgrep.
- En stor andel var nye brukere i 2013, henholdsvis 54 prosent av de som hadde vært utsatt for seksuelle overgrep og 72 prosent av de pårørende.
- De fleste hadde vært utsatt for overgrep fra ung alder, over en lengre periode, og av en person de hadde en nær relasjon til. Omtrent 7 av 10 brukere var 12 år eller yngre ved første overgrep og kun åtte prosent hadde vært utsatt for overgrep fra en ukjent person.
- Omtrent alle kvinnene og åtte av ti menn hadde vært utsatt for en mannlig overgriper. Flere menn enn kvinner hadde vært utsatt for en kvinnelig overgriper, henholdsvis 27 mot seks prosent.
- De fleste seksuelle overgrep ble ikke anmeldt. Litt under syv av ti hadde ikke anmeldt saken/-e.
- 2754 personer besøkte et senter mot incest og seksuelle overgrep i 2013.
- Det har vært en økning i registrerte brukere i løpet av de fem siste årene. Dette gjelder både brukere som har vært utsatt for seksuelle overgrep og pårørende til overgrepsutsatte. Denne økningen kan være reell, men kan også skyldes bedre registreringsrutiner ved sentrene.

HOVEDFUNN OG ANNEN NY KUNNSKAP PÅ OMRÅDET

INNLEDNING

Det finnes 22 sentre mot incest og seksuelle overgrep i Norge, minimum ett i hvert fylke. Sentrene er et lavterskeltilbud til utsatte for incest og seksuelle overgrep og deres pårørende. I denne innledningen presenterer vi de viktigste funnene fra 2013-statistikken for sentrene, og vurderer noen av funnene i lys av relevant forskning. Sentralt står en evaluering foretatt av Nordlandsforskning i 2009³ og den nylig publiserte forekomststudien «Vold og voldtekt i Norge» fra NKVTS,⁴ men også andre kilder benyttes. Tilbudet er finansiert gjennom en tilskuddsordning som forvaltes av Bufdir, og sentrenes virksomhet vurderes også opp mot de kravene rundskrivet stiller til kvalitet og innhold i tilbudet.

³ Gjertsen, Hege og Eide, Ann Kristin (2009) «Hjelp når livet rakner». *Evaluering av incestsentrene og incesttelefonen*. NF-rapport nr 2/2009

⁴ Thoresen, S. og Hjemdal, O. K. (red.) (2014) *Vold og voldtekt i Norge – En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: NKVTS Rapport 1/2014

Forekomststudier av seksuelle overgrep i den norske befolkningen gir ikke sikre tall på omfang, da de ulike studiene bruker forskjellige spørsmålstillinger, og har ulike tema. Det er imidlertid ingen tvil om at seksuelle overgrep er et alvorlig samfunnsproblem. Trolig utsettes mellom 11,4 og 21,2 prosent av kvinner og mellom 0,9 og 7,8 prosent av menn i Norge for seksuelle overgrep i barndommen.⁵ Dette gjenspeiles antakeligvis i den store pågangen til sentrene mot incest og seksuelle overgrep, som i 2013 mottok noe over 23 000 telefonhenvendelser⁶ og godt over 22 000 besøk. Å avdekke seksuelle overgrep tidlig og tilby god hjelp har et viktig forebyggende siktemål. Den nye NKVTS-studien viser at kvinner utsatt for seksuell omgang før fylte 13 år hadde syv ganger større sannsynlighet for å bli utsatt for voldtekt i voksen alder enn kvinner som ikke hadde opplevd dette. Blant menn førte utsatthet for seksuell omgang før fylte 13 år til fem ganger høyere risiko for å oppleve alvorlig vold som voksen. Det er avgjørende med godt forebyggende arbeid rettet mot barn og unge, også de aller yngste. For en stor del av sentrenes brukere startet overgrepene i tidlig alder, og varte i lang tid.

Rapporten viser at sentrene i stor grad brukes som et supplement til det ordinære hjelpeapparatet, særlig for kvinner, mens mannlige brukere i mindre grad søker hjelp hos andre tjenester. Sentrenes samarbeid med andre tjenester har et forbedringspotensial, da det i liten grad er formalisert. Kun to av tre kommuner bidrar til finansiering av et senter, en andel Bufdir anser som lav. Det vil derfor bli vurdert tiltak for å få flere kommuner til å bidra økonomisk til et viktig hjelpetilbud for utsatt for seksuelle overgrep og deres pårørende.

Årets rapport viser at andelen brukere med innvandrerbakgrunn er svært liten, i motsetning til ved kritesentertilbudene. Sentrene har også liten erfaring med brukere med nedsatt funksjonsevne, selv om de fleste har lokaler som er tilrettelagt for bevegelsehemmede. Sentrene har derimot langt større andel mannlige brukere enn hva kritesentrene har. God tilgjengelighet på telefon, fleksible åpningstider, samt gode nettsider er viktig for å nå ut med informasjon om sentrenes tilbud til alle målgrupper. Det er derfor positivt at så å si alle sentrene har egen nettside.

Andelen brukere i yngre aldersgrupper har økt de siste årene, og nesten en av fem kvinnelige brukere er under 18 år. Selv om så å si alle sentrene samarbeider med barneverntjenesten, var samarbeidet i liten grad systematisk, og resulterte sjelden i bekymringsmelding eller bruk av avvegeplikten. Dette er også noe som Bufdir ønsker å undersøke nærmere i tiden fremover.

BRUKERNE AV SENTRENE

Sentrenes brukere er i hovedsak personer utsatt for seksuelle overgrep (76 prosent), mens 24 prosent i 2013 var pårørende til overgrepsutsatte. Blant overgrepsutsatte brukere var 80 prosent kvinner og 20 prosent menn. I 2013 var de største gruppene av pårørende mor til overgrepsutsatt (50 prosent) eller ektefelle/partner/kjæreste (17 prosent).

⁵ Steine et al. (2012) fant at 11,4% av kvinner og 0,9% av menn hadde opplevd uønsket seksuell omgang før fylte 16 år. Thoresen og Hjemdal (2014) fant at 21,2% av kvinner og 7,8% av menn hadde opplevd seksuelt overgrep eller krenkelse i barndommen. Ulike definisjoner og inndelinger av overgrep gjør det vanskelig å sammenlikne tallene fra ulike befolkningsstudier.

⁶ Inklusiv telefonhenvendelser til Landsdekkende telefon for incest og seksuelt misbrukte, som drives av incestsenteret i Vestfold, og er finansiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Den vanligste kontaktformen i 2013 var telefon.⁷ Sentrene mottok totalt 23071 telefonhenvendelser fra målgruppen, 13925 av disse var til den landsdekkende telefontjenesten 800 57 000.⁸ Det ble registrert til sammen 2754 besøkende, hvorav 2128 kvinner og 598 menn.⁹ Dette utgjør en liten økning fra 2012. Totalt ble det registrert 22243 besøk på sentrene, hvorav 18691 av kvinner og 2825 av menn.

En større andel av mennene enn kvinnene var nye brukere, henholdsvis 68 prosent mot 50 prosent. Totalt hadde 54 prosent av de overgrepsutsatte sitt første besøk ved et senter i 2013.

Hvorfor oppsøkes sentrene? - Overgrep i ung alder og over lang tid

For en stor andel av utsatte brukere startet overgrepene i tidlig alder. Omtrent syv av ti av sentrenes brukere som selv var utsatt for seksuelle overgrep var 12 år eller yngre første gang de ble utsatt for overgrep, og fire av ti var yngre enn syv år. For kvinnelige brukere startet overgrepene oftere tidligere enn for mannlige. 46 prosent av kvinnelige overgrepsutsatte var under syv år ved første overgrep, mens tilsvarende andel for mannlige overgrepsutsatte var 30 prosent.

En stor del av utsatte brukere har opplevd gjentatte overgrep over en periode på mer enn ett år (57 prosent). 19 prosent hadde vært utsatt for en engangsforeteelse, mens 17 prosent hadde et uklart bilde av varigheten.

80 prosent av overgrepsutsatte senterbrukere hadde vært utsatt for overgrep fra en mann, mens 20 prosent hadde vært utsatt for overgrep fra en gutt (under 18 år). Ni prosent hadde vært utsatt for overgrep fra en kvinne og én prosent hadde vært utsatt for overgrep fra en jente (under 18 år).¹⁰ Det var flere menn enn kvinner som opplevde overgrep fra kvinnelig overgriper (27 prosent mot 6 prosent). Mannlige overgrepsutsatte hadde også i hovedsak vært utsatt for mannlige overgriper (78 prosent, mot 97 prosent blant kvinner). Dette samsvarer med funn i studier av befolkningen generelt.¹¹ Data fra sentrene viser imidlertid at forekomsten av kvinnelige overgripere er høyere blant de som har vært utsatt for seksuelle overgrep i særlig tidlig alder (yngre enn 7 år ved første overgrep), både blant mannlige (36 prosent) og kvinnelige (9 prosent) utsatte. Selv om mannlige overgripere står for langt flesteparten av overgrepene totalt, tyder dette på at andelen kvinnelige overgripere er større særlig blant mindre barn.

Overgrepsutsatte senterbrukere skiller seg tydeligst fra utsatte generelt når det gjelder relasjon mellom utsatt og overgriper. Andelen utsatte for foreldreincest blant brukerne er 28 prosent, sammenlignet med under 16 prosent blant utsatte for seksuelle overgrep generelt.¹² Sentrene ser derfor i større grad ut til å nå personer utsatt for seksuelle

⁷ Sentrene benytter ulike registreringsskjema for å dokumentere blant annet telefonhenvendelser, besøk og deltakelse i aktiviteter ved sentrene. Se rapportens vedlegg for oversikt over de ulike kildene til kunnskap om sentrenes brukere og aktiviteter.

⁸ Tre tusen av telefonhenvendelsene var tause telefoner, altså anrop hvor innringeren ikke sa noe.

⁹ Ved 304 besøk var den besøkendes kjønn ikke registrert, derav avvik. Ytterligere 507 besøk er utelukket, ettersom registreringen ikke spesifiserte om det var første besøk i 2013 eller første besøk ved senter overhodet.

¹⁰ Summen av prosent overstiger 100 på grunn av mulighet for flere kryss

¹¹ Thoresen og Hjemdal (2014) fant at 97,8% av kvinnene opplevd seksuelle overgrep i barndommen kun fra mannlige overgripere, og menn hadde vært utsatt for overgrep kun fra mannlige utøver i 73,2% av tilfellene.

¹² Thoresen og Hjemdal (2014) fant at under 16 % av noen form for seksuelle overgrep eller krenkelser i barndommen

overgrep fra et familiemedlem (incest).

Få anmelder overgrepene

28 prosent av overgrepsutsatte som oppsøkte sentrene i 2013 anmeldte forholdet til politiet. En del flere kvinner enn menn hadde anmeldt, henholdsvis 30 prosent mot 17 prosent. Hvis vi sammenlikner med NKVTS-studien, ser vi at kvinnelige overgrepsutsatte som søker hjelp ved sentrene anmelder i større grad til politiet enn utsatte generelt, mens det ikke er noen forskjell for mannlige utsatte.¹³

HVILKEN HJELP GIR SENTRENE MOT INCEST OG SEKSUELLE OVERGREP?

Innholdet i tilbudet til overgrepsutsatte og pårørende

Formålet med tilskuddsordningen er å gi personer utsatt for seksuelle overgrep og pårørende et tilbud om hjelp og støtte av god kvalitet og med god tilgjengelighet. I følge rundskrivet skal sentrene være et lavterskeltilbud, uten krav til henvisning. Sentrene skal være et supplement til det offentlige hjelpeapparatet, og gi råd, veiledning og bistand til brukerne. Sentrene skal tilby rådgivning over telefon, individuelle samtaler, deltakelse i selvhjelpsgrupper, temamøter og andre gruppetilbud basert på prinsippet om hjelp til selvhjelp. Relevante sosiale aktiviteter kan utgjøre en del av tilbudet. Bufdir har gitt paraplyorganisasjonen for sentrene, Fellesskap mot seksuelle overgrep (FMSO) tilskudd til å utarbeide en felles, faglig plattform. Her fremheves prinsippet om selvhjelp og likemannsarbeid.

Statistikken viser at alle sentrene hadde tilbud om enesamtaler i 2013, og enesamtaler ble gjennomført ved 54 prosent av besøkene, i tillegg til enesamtaler utenfor senteret (4 prosent). De fleste sentrene hadde tilbud om deltakelse i selvhjelpsgruppe eller andre gruppetilbud, men kun 12 prosent av brukerbesøkene var knyttet til gruppetilbud. 17 senter tilbød «innomstikk»/åpent hus/brukertreff, som ble benyttet av i overkant av en tredjedel av brukerne.

Brukerne som ble intervjuet av Nordlandsforskning fremhevet at de ansatte ved sentrene tåler å høre deres overgrepshistorier, uansett hvor grusomme de er, i motsetning til det offentlige hjelpeapparatet, og at de viser en forståelse få har møtt andre steder. I evalueringen blir det trukket fram at brukerne er særlig fornøyd med at det legges stor vekt på å gi hjelp til selvhjelp, og at det er verdifullt å få møte andre utsatte og pårørende på senteret.

Tilgjengelighet og tilrettelegging for ulike brukergrupper

TILGJENGELIGHET PÅ TELEFON OG INTERNETT

Ifølge rundskrivet skal sentrene prioritere å være tilgjengelig for brukere så mye som mulig ut fra personalressursene. Til sammen 2460 kvinner og 677 menn tok kontakt en eller flere ganger (telefon, SMS eller e-post) i 2013. De fleste brukerne (overgrepsutsatte) ringte første gang de tok kontakt med et senter (65 prosent), mens 24 prosent møtte opp

hadde forelder/steforelder som gjerningsperson. Dersom en inkluderer steforeldre i kategorien «foreldreincest» blant senterbrukernes overgrepserfaringer, er andelen hele 36 %.

¹³ Thoresen og Hjemdal (2014) fant at 10% av kvinnene og 17% av mennene utsatt for voldtekt hadde anmeldt overgrepet til politiet.

personlig på sentret. Tilgjengelighet på telefon er dermed særlig viktig for brukerne av sentrene.

Fem sentre hadde døgnåpen telefon hele uka i 2013, hvorav tre var kombinerte krise- og incestsentre, og ett var Incestsenteret i Vestfold, som drifter den døgnåpne Landsdekkende telefon for incest- og seksuelt misbrukte og deres pårørende (tlf. 800 57 000). Åtte sentre hadde åpent for telefonhenvendelser mellom 35 og 49 timer i uken, mens ni sentre hadde telefonåpent mellom 24 og 35 timer i uken. De fleste sentrene ser altså ut til å prioritere god tilgjengelighet på telefon, selv om det er få som har døgnåpen telefon.

Internett er en viktig informasjonskanal for sentrenes tilbud. Blant brukerne som selv har vært utsatt for seksuelle overgrep får 22 prosent kjennskap til sentrene på denne måten. Dette gjelder i særlig grad for menn, som oftest bruker internett til å finne informasjon (40 prosent, mot kvinner 18 prosent). Dette tilsier at sentrene trenger gode nettsider som kan bidra til lav terskel for henvendelse, og det fremstår som særlig viktig å løfte fram på nettsidene at tjenesten er tilrettelagt for menn. Så å si alle sentrene har egen nettside, og mange også egen profil på Facebook.

En studie utført av NKVTS viser at både voldsutsatte og hjelpere etterspør informasjon på internett om hvilke hjelpetjenester som finnes, hvor de er lokalisert, deres åpningstider og hva de kan bistå med.¹⁴ Bufdir har laget en oversikt over hjelpetilbudet, som skal videreutvikles for å bli mer brukervennlig. Det store antallet eposter til sentrene (4560) kan tyde på at det kan være behov for en spørsmål-/svar-tjeneste på nett (slik som for eksempel ung.no har), linker til hjelpeapparat mv. Det kan f.eks. vurderes om dette skal legges inn som en del av en slik nettportal. Bufdir vil også jobbe videre for at sentrenes tilbud til ulike brukergrupper, deriblant menn og personer med minoritetsbakgrunn, synliggjøres i større grad på sentrenes nettsider.

ÅPNINGSTIDER OG REISEAVSTAND

Mange av sentrene dekker et stort geografisk område. Lengste potensielle reiseavstand var 400 km, og gjennomsnittlig lengste reiseavstand var 162 km.¹⁵ Dette viser at det for mange er lang vei til nærmeste senter, noe som understreker betydningen av et godt tilbud fra sentrene på nett, telefon og på ettermiddags- og kveldstid.

Evalueringen fra Nordlandsforskning trekker frem at nettopp store avstander og begrenset åpningstid ettermiddag og kveld kan gjøre mange sentre lite tilgjengelige. Vår rapportering viser at de fleste sentrene (15) var åpne for publikum mellom 30 og 42 timer i uken, at fire sentre hadde lengre åpningstid, mens tre hadde åpent mindre enn 30 timer per uke. Noen sentre oppgir at de i tillegg holder åpent flere dager/timer ved avtale, og kan ha arrangementer på ettermiddagstid/kveld utenfor åpningstiden. Rapporteringen sier ikke noe om hvordan sentrenes åpningstider fordeler seg på dag- og kveldstid. Dette bør kartlegges for å si noe om tilgjengelighet for brukere som ikke kan benytte et senter på dagtid.

¹⁴ Grøvdal, Saur og Skaalerud (2014)

¹⁵ Seks sentre oppga over 200 km som lengste reiseavstand, mens elleve senter svarte fra 101-200 km. Kun fem sentre oppga 100 km eller mindre.

TILRETTELEGGING AV TILBUDET TIL BARN OG UNGE

Rundskrivet åpner for at sentrene kan ha et tilbud til overgrepsutsatte under 18 år, for eksempel barn og unge utsatt for incest/seksuelle overgrep fra voksne, fra andre barn/unge og søskenincest. Sentrene har hatt flere utsatte brukere i yngre aldersgrupper (under 30 år) de siste årene, fra 38 prosent i 2011 til 47 prosent i 2013. Andelen unge brukere er større blant kvinner enn menn. 35 prosent av kvinnene var 23 år eller yngre, mot 19 prosent av mennene.

20 av sentrene hadde tilbud til barn og unge i 2013. De fleste (17) hadde tilbud om samtaler med barnet med mor/far eller representant for hjelpeapparatet til stede, mens åtte senter tilbød enesamtaler med barna. Seks senter hadde egne barnegrupper og åtte hadde andre tilbud til barn. Andre tilbud var sosiale aktiviteter, individuelle kreative tilbud, forebyggende informasjon/undervisning og hjelp til å oppsøke hjelpeapparatet. To sentre spesifiserte at de hadde en «aldersgrense» på henholdsvis 16 og 18 år. Åtte senter hadde egne ansatte som primært jobbet med barn og unge (tilsammen ti årsverk), og syv av sentrene hadde krav om relevant utdanning til stillingene.

Syv senter har nummeret til Alarmtelefonen for barn og unge synlig på hjemmesiden. De fleste sentrene synliggjør barn utsatt for overgrep på en eller annen måte gjennom nettsidene sine, uavhengig av om de selv har tilbud eller ikke, for eksempel gjennom billedbruken. To senter har filmer om temaet. Flere senter opplyser om melde- og/eller avvergeplikten. To senter har egne brosjyrer utarbeidet for barn og ungdom, mens til sammen fem senter har egne faner/undersider for barn og unge på hjemmesiden sin.

Sentrene skal ifølge rundskrivet samarbeide med barnevern, fastlege/spesialisthelsetjeneste, Barnehus eller andre instanser når brukeren er under 18 år. Så å si alle sentrene samarbeider med barnevern, og godt over halvparten med Barnehus, selv om dette skjer i enkeltsaker og ikke på fast basis.

Rapporteringen viser at sentrene sjelden bruker avvergeplikten¹⁶ eller melder saker til barnevernet. Kun fem senter brukte avvergeplikten til sammen åtte ganger i 2013, mens syv senter hadde meldt saker til barnevernet til sammen 23 ganger. Det ble altså sendt bekymringsmelding til barnevernet for fire prosent av brukerne under 18 år, mens avvergeplikten ble benyttet for én prosent av de unge brukerne. Til sammenligning sendte krisesentrene melding til barnevernet for 24 prosent av førstegangsoppholdene for beboere med barn under 18 år. Det er her viktig å presisere at senterbrukerne i overveiende grad oppsøkte hjelp for overgrep som lå bak i tid, og kun én prosent av brukerne rapporterte at overgrepene fortsatt pågikk.¹⁷ Direkte avvergeplikt mot seksuelle overgrep mot barn kan derfor ha vært aktuelt i kun et lite fåtall av de sakene sentrene kommer i kontakt med. Derimot er det gode grunner til å styrke det faglige samarbeidet mellom barnevernet og sentrene rundt samtaler med og beskyttelse av barn og ungdom, særlig tatt i betraktning den økningen vi ser blant yngre brukere ved sentrene. Dette er et tema direktoratet vil undersøke nærmere og innlemme i dialogen med sentrene videre.

¹⁶ Straffelovens § 139 pålegger plikt til å søke avverget visse grovere forbrytelser ved anmeldelse til vedkommende myndighet (normalt politiet), som for eksempel familievold og seksuelle overgrep mot barn. Det kreves normalt ikke at noen selv fysisk griper inn med mindre det kan skje på en enkel og ufarlig måte.

¹⁷ Se rapportens punkt 4.1.5 for videre informasjon.

TILRETTELEGGING AV TILBUDET TIL BRUKERE MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Sentrene skal ifølge rundskrivet legges til rette for brukere med nedsatt funksjonsevne. I 2013 var 20 sentre tilrettelagt for personer med nedsatt bevegelsesevne, seks sentre tilrettelagt for personer med nedsatt hørselsevne og like mange for personer med nedsatt synsevne. Kun ett av sentrene hadde nettside som var tilrettelagt for synshemmede.

En ny rapport fra NOVA om tjenestetilbudet til volds- og overgrepsofsatte personer med nedsatt funksjonsevne¹⁸ viste at det er stor variasjon mellom tilbudene når det gjelder erfaring med denne brukergruppen. To tredjedeler av tilbudene (av 15 som var med i undersøkelsen) hadde erfaring med synshemmede, mens relativt få hadde erfaring med brukere med fysisk funksjonsnedsettelse. I følge sentrene hadde mange av brukerne psykiske senskader etter traumatiserende krenkelser, og flere hadde fått nedsatt funksjonsevne som følge av dette. Den generelle oppfatningen blant de ansatte var at sentrene klarte å ivareta behovene til brukergruppen, og et stort flertall mente at ansatte hadde tilstrekkelig kompetanse på feltet. Når de ansatte ble bedt om å gi en helhetsvurdering av tilbudet, mente imidlertid to tredjedeler at tilbudet ikke var tilfredsstillende nok til alle, uten at dette ble konkretisert ytterligere.

TILRETTELEGGING AV TILBUDET TIL MENN

Menn utgjør 20 prosent av overgrepsofsatte brukere ved sentrene mot incest og seksuelle overgrep, totalt 280 menn i 2013. Andelen menn er størst i gruppen pårørende, med 28 prosent (126 menn). Dette betyr at langt flere menn oppsøker sentrene mot incest og seksuelle overgrep enn tilfelle er for kriesesentrene. 111 av 2028 beboere på kriesesentrene i 2013 var menn, noe som tilsvarer 5,5 prosent. Blant 2302 dagbrukere ved kriesesentrene i 2013 var 247 menn, tilsvarende 11 prosent.¹⁹ Samlet sett utgjør andelen menn som oppsøker incest- og overgrepssentrene 22 prosent, en andel som har holdt seg stabil de siste tre årene.

I følge evalueringen fra Nordlandsforskning, mente nesten alle lederne at sentrene burde være åpne for begge kjønn, og ha både mannlige og kvinnelige ansatte. Ett av sentrene tar utelukkende i mot mannlige brukere (Senteret for seksuelt misbrukte menn i Oslo, SSMM). Det var en liten nedgang i antallet mannlige ansatte ved sentrene i fjor, fra i alt 19 menn på 14 sentre i 2012 til 16 menn på 11 sentre i 2013.

Sentrene skal gi et tilpasset tilbud til mannlige brukere, og 14 av sentrene oppgir at de har et tilrettelagt tilbud, for eksempel enkelttiltak i form av temamøte e.l. (11 sentre), egne grupper for menn (seks sentre), informasjonsmateriell rettet mot menn (syv sentre), fagstillinger (åtte sentre), og andre tilbud til menn (fire sentre).

Som nevnt tidligere, finner menn i større grad informasjon om sentrene på nettet, før de tar kontakt. I rapporten «Gradert info», som ble lagd av mannlige utsatte for seksuelle overgrep i barndommen, i regi av Forandringsfabrikken og med støtte fra BLD, er anbefalingene at sentrene skal «tydeligere profilere at gutter og menn er velkommen

¹⁸ Gundersen, Tonje, Madsen, Christiansen og Winsvold, Aina «Tjenestetilbudet til voldsovergrepsofsatte personer med nedsatt funksjonsevne». NOVA Rapport 6/2014

¹⁹ Rapportering fra kriesesentertilbudene 2013, Sentio Research Norge (2014). Etersom det ikke er fylt ut brukerskjema for alle brukere ved sentrene, og noen skjema ikke inneholder informasjon om kjønn, er disse tallene basert på de komplette brukerskjemaene med informasjon om kjønn.

der»²⁰. De fleste sentrene synliggjør menn som målgruppe gjennom tekst på nettsidene sine, noen har også bilder av menn/gutter.

TILRETTELEGGING AV TILBUDET TIL BRUKERE MED INNVANDRERBAGGRUNN

Sentrene skal i følge rundskrivet tilrettelegge for brukere med innvandrerbakgrunn. Blant sentrenes brukere utsatt for overgrep hadde seks prosent innvandrerbakgrunn i 2013, mens andelen med innvandrerbakgrunn blant pårørende var tre prosent. Disse andelen er relativt like tidligere år. I kontrast hadde 66 prosent av beboerne ved norske krisesentre i 2013 innvandrerbakgrunn, mens andelen dagbrukere var 48 prosent. Støttesenter mot incest i Oslo, som har hatt et spesielt fokus på rekruttering blant innvandrerbefolkningen, hadde 12 prosent overgrepsutsatte med innvandrerbakgrunn i 2013. Andelen pårørende med innvandrerbakgrunn ved senteret i Oslo var 10 prosent.

Forekomststudier i Norge har ikke så langt kunnet si noe sikkert om utbredelse av seksuelle overgrep i innvandrerbefolkningen.²¹ Det er altså behov for mer forskning på området.

Det kan være ulike årsaker til at personer med innvandrerbakgrunn i liten grad oppsøker sentrene. En artikkel basert på et prosjekt ved Senter mot incest og seksuelle overgrep i Sør-Trøndelag, antyder at kvinner av afrikansk opprinnelse har en rekke ekstra hindringer for å oppsøke hjelp mot seksuelle overgrep, i tillegg til de hindre vi kjenner i majoritetsbefolkningen, som «skam, skyld, lojalitet, frykt for ikke å bli trodd og redsel for å ødelegge for andre». ²² Forfatteren peker på at forståelsen av hva som er seksuelle overgrep ofte er smalere, at stigma, skam og tap av egenverdi kan oppleves sterkere og at selvklandring kan være dypere forankret. Sentrene er dessuten en type tilbud de fleste ikke har kjennskap til fra før. Det varierer også hvorvidt kvinner tror at det å snakke om overgrep vil hjelpe eller gjøre situasjonen verre, og den overgrepsutsatte og hjelperen kan ha forskjellige oppfatninger av hva som er god hjelp.²³

Rapporteringen viser at 14 sentre hadde et tilrettelagt tilbud for denne målgruppen i 2013, som for eksempel tolketjeneste, informasjon/undervisning og møter med målgruppen på andre arenaer. Fem sentre arrangerte temamøter eller lignende, mens kun to sentre hadde egne grupper for overgrepsutsatte med innvandrerbakgrunn. Ni av sentrene hadde egen nettside og syv hadde informasjonsmateriell som var oversatt til andre språk. Relativt mange sentre har et tilrettelagt tilbud, selv om personer med innvandrerbakgrunn utgjør en svært liten andel av sentrenes brukere.

I evalueringsrapporten fra Nordlandsforskning ble det anbefalt at brukergrupper med annen etnisitet, inklusiv samisk, ble satt på dagsorden, blant annet med hensyn til ansattes kompetanse. Rapporten peker på problemer med å få informasjon om tilbudet ut til etniske minoriteter med annet språk, og utfordringer knyttet til gruppetilbud for overgrepsutsatte fra små miljøer med nære slektskapsbånd, som kan være tilfelle i samiske samfunn.

Bufdir vil særlig ha et fokus på tilgjengelig informasjon til etniske minoriteter om sentrenes tilbud, blant annet på Bufetats nettsider. Bufdir vil også se på hvordan erfaringer fra

²⁰ «Gradert info», Forandringsfabrikken (2009). Initiativet er nå videreført gjennom nettstedet www.utsattmann.no.

²¹ Dette er i stor grad fordi studiene har hatt for få respondenter med innvandrerbakgrunn

²² Trane 2013:48

²³ Trane 2013

enkeltstentre som i større grad når fram til brukere med etnisk minoritetsbakgrunn kan spres og videreutvikles, og vurdere hvilke andre kanaler som kan tas i bruk for å nå ut til målgruppen med informasjon om sentrene.

Samarbeid med andre instanser

De fleste overgrepsutsatte brukere får informasjon om sentrene gjennom en annen hjelpeinstans (29 prosent), noe som viser at sentrene er relativt godt kjent i det øvrige hjelpeapparatet, mens 22 prosent hadde fått informasjon om sentret gjennom en privatperson som kjente til virksomheten. Vi ser en viss økning i skoler som informasjonskilde om sentrenes tilbud (fra fem prosent i 2011 til åtte prosent i 2013).

HJELP OG BISTAND FRA ØVRIG HJELPEAPPARAT

I følge rundskrivet skal sentrene være et supplement til og samarbeide med det offentlige hjelpeapparatet, for eksempel overgrepsmottak og psykisk helsevern. Brukere som har behov for behandling, skal videreformidles til rett instans. 76 prosent av de overgrepsutsatte brukerne i 2013 hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med hendelsen/situasjonen, mens tilsvarende gjaldt for 66 prosent av pårørende. Dette tyder på at sentrene langt på vei nettopp er et supplement til hjelpeapparatet.

Betraktelig flere kvinnelige enn mannlige overgrepsutsatte brukere hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet i forbindelse med overgrepet, henholdsvis 82 mot 53 prosent. Dette indikerer at flere menn kun oppsøker et senter mot incest og seksuelle overgrep, og at senteret kanskje i større grad er en erstatning for øvrig hjelpeapparat for menn. Dette reiser spørsmålet om sentrene burde være bedre på å informere om og henvise til terapeutiske tilbud for menn, og eventuelt også ha egne terapi-lignende tilbud.

For to tredjedeler av de overgrepsutsatte som hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet, var det snakk om psykisk helsetjeneste, mens litt over halvparten hadde vært i kontakt med lege/legevakt. Omtrent en tredjedel hadde vært i kontakt med politi eller advokat/jurist og en av fire med barnevern, helsesøster eller NAV. Flere pårørende enn overgrepsutsatte brukere hadde vært i kontakt med barnevern og/eller politi, noe som kan tilskrives at mange pårørende er forelder/mor til et overgrepsutsatt barn.

Brukerne ble også spurt om de opplevde å ha fått tilbud om hjelp, og 22 prosent av de overgrepsutsatte svarte at de opplevde at de ikke fikk tilbud om hjelp fra en eller flere av instansene de tok kontakt med. Av disse var det vel halvparten som opplevde å ikke ha fått tilbud om hjelp fra psykisk helsevern, og tilsvarende gjaldt i 25 prosent for lege/legevakt, 20 prosent for politi og 17 prosent for barnevern. Selv om dette er små andeler, er det alvorlig at mange brukere, som antakeligvis trenger psykologisk behandling, opplever at de ikke får hjelp fra psykisk helsevern.

ORGANISERING AV SAMARBEID

Alle sentrene hadde tilbud om hjelp til å ta kontakt med og følge til møter med andre tjenester. De fleste hadde også tilbud om deltagelse i ansvarsgrupper/samarbeidsmøte rundt brukere. Mange sentre (16) deltok i etablerte samarbeidsfora i kommunen. Imidlertid var samarbeidet oftest om enkeltsaker, og i liten grad formalisert. Samarbeidet omfattet instanser som NAV, psykisk helsevern/DPS, barnevern, politi og familievern, Barnehus og

overgrepsmottak. Dette samsvarer med funnene fra Nordlandsforskning, som fant at sentrene har mye kontakt og samarbeid med det offentlige hjelpeapparatet i kommunen, men at samarbeidet var varierende og lite forpliktende. Bufdir vil vurdere hvordan rundskrivet kan gi klarere anbefalinger på dette området ved revidering av neste års rundskriv.

Undervisning og informasjonsarbeid

Rundskrivet gir rom for at sentrene kan drive med informasjon, undervisning og annen utadrettet virksomhet, forutsatt at dette ikke går ut over senterets tilbud til målgruppen og utgjør en mindre del av aktiviteten. Videre stilles det krav om at virksomheten må være av god kvalitet, og i størst mulig grad kvalitetssikres av Regionalt senter mot vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) eller annen tilsvarende fagkompetanse. RVTS har i sitt oppdragsbrev at de skal veilede og bistå i sentrenes forebyggende arbeid.

Alle sentrene informerer om hjelpetilbudet gjennom brosjyrer og plakater på venterom hos andre tjenester, og mange annonserer i lokalpressen. Nesten alle sentrene (19 av 22) har i 2013 hatt undervisning for skoleklasser, og nesten like mange for ansatte på skolene. 14 sentre har undervisning for barnehageansatte, og de fleste har også oppdrag for høyere utdanningsinstitusjoner, offentlige tjenester, interesseorganisasjoner og politikerfora. Det er særlig tre sentre som skiller seg ut med et høyt aktivitetsnivå på dette området, med Incestsenteret i Vestfold i spissen. Åtte sentre hadde egne ansatte som primært jobbet med utadrettet informasjon/undervisning, til sammen 14,2 årsverk. Sentrenes undervisning og informasjonstiltak for skoleklasser har som formål å forebygge og avdekke seksuelle overgrep mot barn. Skolene utgjør imidlertid fortsatt en svært liten del av rekrutteringen til hjelpetilbudet.

Direktoratet gir også tilskudd i 2014 til informasjonstiltak rettet mot barn og unge om grensesetting, seksualitet og overgrep i regi av frivillige organisasjoner. Direktoratet skal styrke informasjonsinnsatsene mot barn og ungdom om vold og overgrep, og arbeider med flere tiltak for barn i grupper med særlig risiko.²⁴ Noen spesialiserte tiltak settes inn før fødsel, mens andre fokuserer på barn fram til to, tre eller seks års aldre. Direktoratet har ansvar for å støtte foreldre i å finne alternativer til voldelig atferd, og å tilby hjelp til barn og unge som lever med vold eller overgrep fra personer de står i nær relasjon til gjennom familievern og barnevern. Også utdanningene til relevante yrkesgrupper skal vurderes og direktoratet skal bidra til at profesjonelle som kommer i kontakt med barn og unge som opplever vold har nødvendig kompetanse.

15 av sentrene oppgir at de hadde et samarbeid med RVTS i form av kompetansetiltak og veiledning i 2013, mens kun to sentre hadde fått bistand i sin utadrettede virksomhet. Bufdir ser behov for at alle sentrene inngår i RVTSenes kompetansetiltak, også når det gjelder utadrettet virksomhet, og vil ta opp dette i aktuelle fora. Som del av strategien for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom, vil det blir foretatt en gjennomgang, inkludert en faglig vurdering, av undervisningsopplegg om seksuelle overgrep rettet mot barn og unge, noe som også vil omfatte sentrenes aktivitet på dette området. Anbefalingene fra gjennomgangen vil legges til grunn for videre kvalitetssikring

²⁴En rekke departement og direktorat følger opp tiltak i ulike sektorer i gjennomføringen av «Barndommen kommer ikke i reprise. Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)». Ovenfor er de tiltak Bufdir er ansvarlig for særlig fremhevet.

og styrking av virksomheten.

Brukermedvirkning

Sentrene skal legge til rette for brukermedvirkning. De fleste sentrene (19) hadde rutiner for innhenting av brukernes erfaringer og synspunkter på sentrenes tilbud, for eksempel brukermøter (14), forslagskasse (12) eller evalueringsskjema-/samtale med brukerne (10) og brukerrepresentanter i styret (10 sentre).

Kompetanse, veiledning og antall ansatte

Sentrene hadde 150 ansatte i 2013, mot 159 i 2012, hvorav 16 menn. Det har vært en økning i antall årsverk fra 105 i 2011 til 114 i 2013.

Det stilles krav i rundskrivet om at sentrene skal ha relevant kompetanse tilpasset sentrenes brukere, og det nevnes eksplisitt kompetanse som helse-, sosial- og/eller barnefaglig utdanning. Det trekkes fram at erfaringsbasert kompetanse skal verdsettes, og i noen tilfeller veie opp for formell kompetanse. Tre av fire ansatte i 2013 hadde utdanning på universitets- eller høyskolenivå, noe som viser at tilbudet generelt har høy formell kompetanse. Åtte av sentrene hadde egne ansatte som primært jobbet med barn og unge (totalt 10 årsverk), og syv av disse hadde krav om relevant utdanning til stillingene. Når det gjelder veiledning hadde de fleste sentrene (18) rutiner for ekstern veiledning, halvparten på månedlig basis. Kun et mindretall får veiledning fra RVTS.

Finansiering og organisering av sentrene

Sentrenes virksomhet er finansiert gjennom en tilskuddsordning regulert gjennom retningslinjer fastsatt av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (Rundskriv Q-22) og forvaltet av Bufdir. Det ble i 2013 utbetalt totalt ca. 76,8 mill. kroner i statstilskudd til drift av sentrene, en økning fra kr 69,6 mill. kroner i 2012, dvs. en økning på 10 prosent. Tilskuddsordningen er basert på 20-/80-prosentsfordeling av tilskudd mellom kommune og stat. I følge sentrene beregnes kommunenes andel på ulikt vis. Det vanligste er et kronebeløp pr innbygger (11 sentre), bevilgning i form av enkeltsum/-bevilgning (syv sentre), eller annet beregningsprinsipp (fire sentre). Bufdir vil vurdere å undersøke nærmere variasjoner i utmåling av kommunale bevilgninger, da dette gir store utslag i beregning av statstilskudd.

En relativt betydelig andel av sentrenes brukere er bosatt i en kommune som ikke bidrar økonomisk til driften av det aktuelle senteret.²⁵ Det kan bety at mange kommuner er «gratispassasjerer», eller at kommunen bidrar til finansiering av et annet senter enn det brukeren oppsøker. Enkelte overgrepsutsatte kan selv ønske å oppsøke et senter som for eksempel ligger i et annet fylke, for å være sikker på å bevare egen anonymitet mv. 276 av landets 428 kommuner bidrar økonomisk til finansiering av et senter, noe som tilsvarer to av tre kommuner.

Langt de fleste sentrene er organisert som private/frivillige organisasjoner, enten som stiftelse (14) eller forening/lag eller frivillig organisasjon (tre). Fire sentre var organisert som interkommunalt selskap, og ett var organisert som vertskommunemodell med styre. De fleste av de kommunale sentrene er kombinerte krise- og incestsentre (tre). Mens det

²⁵ Dette gjelder henholdsvis 18 prosent av overgrepsutsatte og 24 prosent av pårørende.

for krisesentrene er en utvikling i retning av flere kommunale sentre og færre stiftelser, står stiftelsesformen sterkt blant sentrene mot incest og seksuelle overgrep. Dette viser at sentrene er et hjelpetilbud som i stor grad er basert på privat/frivillig initiativ, selv om finansieringen i hovedsak er offentlig.

1 INNLEDNING

1.1 FORMÅL OG HISTORIE

Statistikkarbeidet kartlegger aktiviteten ved landets 22 sentre mot incest/seksuelle overgrep. Målet er å kartlegge og gi informasjon om bruken og driften av sentrene over tid, og bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for statens tilskuddsordning og andre aktører som ønsker informasjon på fagområdet. Dette er femte gang statistikk for sentrene mot incest og seksuelle overgrep samles og fremstilles på denne måten, og første rapport forelå i 2009.

Sentrene rapporterer på standardiserte webskjema²⁶ om henvendelser på telefon, epost/brev og sms, besøk og aktiviteter på senteret, samt frivillige brukerskjema med utfyllende informasjon. I tillegg rapporteres det årlig om drift, organisering og tilgjengelighet av tilbudet (samlestatistikk). For 2013 er rapporteringen utvidet til å omhandle innhold i tilbudet til utsatte og pårørende, tilrettelegging for ulike brukergrupper, samarbeid med andre instanser mv, for å gi et mer helhetlig bilde av aktiviteten ved sentrene. Alle de 22 sentrene har levert samlestatistikk for 2013.

Statistikken følges av en arbeidsgruppe ledet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, bestående av Sentio Research, NKVTS, Fellesskap mot seksuelle overgrep (FMSO, paraplyorganisasjon som de fleste sentrene er medlemmer av) og utvalgte sentre mot incest og seksuelle overgrep. Bufdir vurderer om kommunene også skal representeres i arbeidsgruppa for statistikken i kommende år.

1.2 BEGREPSAVKLARINGER

I rapporten blir det skilt mellom brukere som selv er utsatt for incest og/eller andre seksuelle overgrep, og pårørende/andre brukere. Innenfor gruppen "pårørende/andre" finner vi brukere som er biologisk mor og far, ektefelle/partner/kjæreste, venn/bekjent, biologiske søsken, stemor/fostermor og stefar/fosterfar, samt andre privatpersoner som har en nær relasjon til en som har opplevd seksuelle overgrep.

Incest

Incest defineres som seksuell omgang mellom nære familiemedlemmer i nedstigende eller horisontal linje, eller mellom en voksen i en foreldrerolle og et barn, en definisjon som også omfatter ste- og adoptivforeldre (<http://www.barneombudet.no>). Et utvidet incestbegrep inkluderer alle som har en foreldrerolle eller lignende omsorgsrolle i forhold til barnet (<http://www.fmso.no>).

Seksuelle overgrep

Seksuelle overgrep er i norsk lov (Straffelovens kapittel 19) definert som seksualforbrytelser. Seksuelle overgrep vil si at noen blir utsatt for ufrivillige seksuelle handlinger, eller tvinges til å utføre seksuelle handlinger. I spørreskjemaet skiller vi mellom følgende seksualforbrytelser, basert på Straffelovens kapittel 19:

²⁶ Registreringsskjema ble første gang utarbeidet av Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), og er senere revidert/videreutviklet

- **Seksuelt krenkende adferd** (eks blotting/kikking, pornografi, seksualisert adferd uten fysisk kontakt)
- **Seksuelt krenkende handling** (befølt på kjønnsorganer/bryst, tvunget til å onanere andre, samleielignende bevegelser mot egen kropp)
- **Seksuelt krenkende omgang** (inntrengning med fingre, gjenstand eller kjønnsorgan i munn, vagina eller endetarm, tvunget til samleie ved vold/trusler eller når bevisstløs/vergeløs eller følt seg presset til samleie uten vold/trusler)

I denne rapporten vil formuleringen utsatt for «seksuelle overgrep» bli benyttet, da dette er et bredere begrep som også omhandler incest.

Mann/kvinne vs. gutt/jente

I rapporten blir det skilt på om overgriper er mann, kvinne, gutt eller jente. Skillet mellom kategoriene voksen og barn er satt ved om overgriper er over/under 18 år. Det vil si at alle under 18 år er å betrakte som barn, og blir altså omtalt som gutt/jente.

2 SENTRENES ORGANISERING OG TJENESTETILBUD

Sentrene mot incest og seksuelle overgrep er lavterskeltilbud uten krav til henvisning, som gir råd, støtte og veiledning til personer som har vært utsatt for seksuelle overgrep og pårørende til utsatte for overgrep. Sentrene er basert på prinsippet om hjelp til selvhjelp, noe som ligger til grunn for alle tilbudene ved sentrene som blant annet omfatter tilbud om enesamtaler med ansatte, deltaking i ulike sosiale og faglige aktiviteter/arrangementer sammen med andre brukere, i tillegg til selvhjelpsgrupper. Noen sentre gir tilbud til utsatte barn og unge, og de fleste sentrene driver informasjonsvirksomhet rettet mot skoler og øvrig tjenesteapparat i større eller mindre grad.

2.1 INNHOLD I TILBUDET TIL UTSATTE OG PÅRØRENDE

Alle sentrene mot incest og seksuelle overgrep hadde i 2013 tilbud om enesamtaler, hjelp til å ta kontakt med andre tjenester og følge til møte med andre tjenester.

De fleste hadde også selvhjelpsgruppe/andre gruppetilbud (20) og tilbud til barn og unge (20). Videre tilbød 19 sentre deltagelse i ansvarsgrupper/ samarbeidsmøte rundt brukere og 18 arrangerte sosiale aktiviteter på/utenfor senteret. 17 senter tilbød innomstikk/åpent hus/brukertreff og 17 tilbød temamøter. Ni sentre tilbød andre aktiviteter. Andre tilbud som ble nevnt var nettverkssamarbeid, workshop, juridisk rådgivning og annen rådgivning, trening, turer og leirer, og botilbud.

Seks av sentrene hadde overnattingsmuligheter.

Tabell 1: Hva slags hjelp får utsatte og pårørende tilbud om? Flere kryss mulig.

	Antall
Enesamtaler	22
Hjelp til å ta kontakt med andre tjenester	22
Følge til møte med andre tjenester	22
Selvhjelpsgruppe/andre gruppetilbud	20
Tilbud til barn og unge	20
Deltakelse fra senteret i ansvarsgrupper/ samarbeidsmøter rundt bruker	19
Andre sosiale aktiviteter på/utenfor senteret	18
Innomstikk/Åpent hus/Brukertreff	17
Temamøter	17
Andre aktiviteter	9
Overnattingsmuligheter	6

2.1.1 LOKALER

De 22 sentrene mot incest og seksuelle overgrep varierte i størrelse fra 70 kvadratmeter til 971 kvadratmeter. Den gjennomsnittlige arealstørrelsen var på 332 kvadratmeter.

Tabellen nedenfor viser hvilke typer og antall rom som var på sentrene. Alle sentrene hadde ett eller flere kontor. 21 senter hadde kjøkken og 20 senter hadde oppholdsrom. 17 senter hadde ett eller flere aktivitetsrom, mens 15 senter hadde samtalerom og 15 hadde møterom.

Tabell 2: Antall rom på sentrene fordelt på ulike typer rom. Tabellen viser antall senter.

	Kontor(er)	Møterom	Samtalerom	Aktivitetsrom	Kjøkken	Oppholdsrom	Andre rom
0 rom	0	7	7	5	1	2	2
1 rom	3	14	6	13	17	14	7
2-3 rom	8	1	7	3	3	5	7
4-5 rom	6	0	1	0	0	0	0
Mer enn 5 rom	5	0	1	1	1	1	6
Totalt	22	22	22	22	22	22	22

2.2 TILGJENGELIGHET OG TILRETTELEGGING

2.2.1 ÅPNINGSTIDER, TELEFON OG BESØK

Det var noen forskjeller mellom sentrene når det gjelder tilgjengelighet og åpningstider. Fem senter hadde døgnåpen telefon hele uka, mens åtte senter hadde telefonåpent mellom 35 og 49 timer. Ni senter hadde telefonåpent mellom 24 og 35 timer i uka. I de åpne kommentarene fremgår det at noen har automatisk telefonsvarer utenom vanlig åpningstid eller viderekobling til den landsdekkende telefonen.

Fire senter hadde døgnåpent for publikum hele uka, hvorav tre av disse var kombinerte krise- og incestsentre. De fleste (15 senter) hadde åpent mellom 30 og 42 timer i uka, mens tre senter hadde åpent under 30 timer i uka. I de åpne kommentarene fremgår det at senteret kan være åpent flere dager/timer ved avtale og at man i tillegg til vanlig åpningstid kan ha arrangementer på ettermiddagstid/kveld.

Tabell 3: Antall telefonåpne timer i uka i 2012 og 2013. Antall.

Antall telefonåpne timer i uka	2012	2013
Mellom 24 og 35 timer	7	9
Mellom 35 og 49 timer	9	8
168 timer (døgnåpent hele uka)	6	5
Totalt	22	22

Tabell 4: Antall timer åpent for publikum i uka i 2012 og 2013. Antall.

Antall timer åpent for publikum	2011	2012	2013
Under 30 timer per uke	3	3	3
30-42 timer	14	14	15
Mer enn 42 timer	4	5	4
Totalt	21	22	22

2.2.2 TILRETTELEGGING FOR PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

I 2013 var det to senter som ikke var tilrettelagt for noen typer funksjonshemninger. De fleste (20 senter) var tilrettelagt for personer med nedsatt bevegelsesevne, seks var tilrettelagt for hørselshemmede og seks var tilrettelagt for synshemmede. To senter var tilrettelagt for andre funksjonsnedsettelse. Det må understrekes at det er sentrenes egen vurdering av tilrettelegging som ligger til grunn, og det er ikke spesifisert hvilken type tilrettelegging det dreier seg om.

Tabell 5: Er senteret tilrettelagt for personer med noen av disse funksjonsnedsettelsene? Flere kryss mulig. Antall.

	Antall
Nedsatt bevegelsesevne	20
Nedsatt hørselsevne	6
Nedsatt synsevne	6
Annen funksjonsnedsettelse	3
Nei, er ikke tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse	2

2.2.3 TILRETTELAGT TILBUD TIL MENN

Elleve senter hadde enkelttiltak rettet mot menn (eks. temamøte) og åtte senter hadde fagstillinger knyttet til menn. Seks senter hadde egne grupper for menn og syv hadde informasjonsmateriell rettet mot menn. Fire senter svarte andre tilbud og to av disse spesifiserte at de hadde samme tilbud til menn og kvinner. Et likt tilbud er imidlertid ikke regnet som egen tilrettelegging til menn. Vi står altså igjen med totalt 14 senter som hadde en reell egen tilrettelegging for menn.

Tabell 6: Oversikt over antall senter som har ulike tilrettelagte tilbud til menn. Flere kryss mulig.

	Antall
Enkelttiltak (eks. temamøte o.l)	11
Egne grupper for menn	6
Fagstillinger knyttet til menn	8
Informasjonsmateriell	7
Annet	4

2.2.4 TILRETTELAGT TILBUD TIL UTSATTE MED INNVANDRERBAKGRUNN

14 sentre oppga at de hadde et tilrettelagt tilbud til utsatte med innvandrerbakgrunn. Syv sentre hadde informasjonsmateriell oversatt til ulike språk, fem hadde enkelttiltak (eks temamøte), tre hadde fagstillinger og to hadde egne grupper for utsatte med innvandrerbakgrunn. Ti sentre hadde andre typer tilrettelegging, herunder nevnes bruk av tolketjeneste, informasjon/undervisning, møte med personer med innvandrerbakgrunn på steder der det allerede er etablert et tilbud for disse, samt informasjon knyttet til INN (Kvalifiseringssenter for innvandrere), EVO (Enhet for voksenopplæring), HERO²⁷ og Ny sjanse kvinner²⁸.

Tabell 7: Oversikt over antall sentre som har ulike tilrettelagte tilbud til utsatte med innvandrerbakgrunn. Flere kryss mulig.

	Antall
Enkelttiltak (eks. temamøte o.l.)	5
Egne grupper for utsatte med innvandrerbakgrunn	2
Fagstilling/-er knyttet til utsatte med innvandrerbakgrunn	3
Informasjonsmateriell oversatt til ulike språk	7
Annet	10

2.2.5 REISEAVSTAND OG TILBUD TIL PERSONER FRA IKKE-FINANSIERENDE KOMMUNER

Mange av sentrenes tilbud skal dekke et stort geografisk område. På spørsmålet om lengste reiseavstand til senteret for brukere i den samarbeidskommunen som ligger lengst unna, varierte svarene fra 0 til 400 km. Gjennomsnittlig lengste reiseavstand var 162 km. Tabellen nedenfor viser at seks sentre oppga over 200 km som lengste reiseavstand. Fire senter svarte fra 151-200 km, syv oppga fra 101-150 og ett fra 50-100 km. Fire senter oppga at lengste reiseavstand var kortere enn 50 km.

Tabell 8: Lengste reiseavstand til senteret for bruker i den samarbeidskommunen som ligger lengst unna.

	Antall
Inntil 50 km	4
Fra 50-100 km	1
Fra 101 km-150 km	7
Fra 151-200 km	4
Over 200 km	6
Totalt	22

21 av de 22 sentrene svarte at også personer som var bosatt i en kommune som ikke deltok i finansieringen av senteret fikk tilbud. Ett senter svarte at dette ble vurdert i hvert enkelt tilfelle.

²⁷ HERO er en privat bedrift som tilbyr tjenester rettet mot målgruppene flyktninger, innvandrere og asylsøkere.

²⁸ Ny sjanse er en forsøksordning som startet i 2005 i regi av IMDi med forsøk i en rekke kommuner. Forsøkene er bygget rundt rammen med helårs og fulltids kvalifiseringsprogram for innvandrere mellom 18 og 55 år som ikke har hatt/har rett og plikt til introduksjonsprogram og som står uten fast tilknytning til arbeidslivet.

2.3 KOMPETANSE OG VEILEDNING

2.3.1 ANTALL ANSATTE OG ÅRSVERK

De 22 sentrene hadde til sammen 150 ansatte som jobbet 114,1 årsverk. Over tid har antall ansatte vært relativt stabilt, med en noe høyere andel i 2012. Antall årsverk har økt jevnt over tid.

Tabell 9: Antall ansatte og årsverk ved sentrene. 2011-2013.

	2011	2012	2013
Antall ansatte	150	159	150
Antall årsverk	105,3	111,3	114,1
Antall senter (N)	21	22	22

11 senter hadde mannlige ansatte i 2013, mens dette gjaldt 14 senter i 2012 og 2011. 16 menn og 134 kvinner var ansatt ved sentrene i 2013. Andelen mannlige ansatte har vært ganske jevn de tre siste årene, med en litt høyere andel i 2012.

Tabell 10: Kjønnfordeling blant ansatte ved sentrene. 2011-2013.

	2011	2012	2013
Antall kvinner	133	140	134
Antall menn	17	19	16
Totalt antall ansatte	150	159	150

2.3.2 ANSATTES UTDANNINGSNIVÅ OG KOMPETANSE

De fleste som jobbet på et senter mot seksuelle overgrep i 2013 hadde høyere utdanning. Tre av fire var universitets- eller høyskoleutdannet. 18 prosent hadde utdanning på videregående nivå, mens tre prosent kun hadde grunnskoleutdanning.

Tabell 11: Antall ansatte fordelt på utdanningsnivå.

	Antall	Prosent
Grunnskolenivå	5	3
Videregående skolenivå	27	18
Universitets- og høyskolenivå	114	76
Annet	4	3
Totalt	150	100

Åtte sentre hadde egne ansatte (totalt 14,2 årsverk) som primært jobbet med utadrettet informasjon/undervisning.

18 sentre hadde rutiner for å motta ekstern veiledning av ansatte, og halvparten hadde veiledning på månedlig basis. Fire senter hadde veiledning sjeldnere enn månedlig og fire hadde veiledning ved behov. Ett senter hadde ekstern veiledning oftere enn månedlig.

Tabell 12: Hvor ofte har senteret ekstern veiledning av ansatte?

	Antall
Oftere enn hver måned	1
Hver måned	9
Sjeldnere enn hver måned	4
Ved behov	4
Totalt	18

Sentrene benyttet som oftest psykologer/psykiatere som veiledere (11) og/eller personer med veilederkompetanse (9). Seks senter benyttet veiledere med helse- og sosialfaglig kompetanse, og fem har benyttet veiledere med annen kompetanse. I kommentarfeltet nevnes det at man har benyttet gestaltterapeuter. Ett senter presiserer at de ikke har en fast veileder, men vurderer behovet fra gang til gang og kan benytte personer med svært ulik bakgrunn.

Tabell 13: Hvilken kompetanse har den eksterne veilederen. Flere kryss mulig.

	Antall
Psykolog/psykiater	11
Helse- og sosialfaglig kompetanse	6
Veilederkompetanse	9
Annen kompetanse	5

15 av sentrene hadde et samarbeid med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Alle som samarbeidet med RVTS hadde vært med på kurs/kompetansetiltak. Åtte hadde også fått veiledning av ansatte, og to hadde fått veiledning i utadrettet informasjon/undervisning.

Tabell 14: Har senteret samarbeid med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging RVTS?

Flere kryss mulig.

	Antall
Ja, kurs/kompetansetiltak	15
Ja, veiledning i utadrettet informasjon/undervisning	2
Ja, veiledning av ansatte	8
Nei	5

2.4 SENTRENES TILBUD TIL BARN OG UNGE

Åtte sentre hadde egne ansatte (totalt ti årsverk) som primært jobbet med barn og unge. Syv av sentrene hadde krav om relevant utdanning til disse stillingene.

De fleste sentrene (17) hadde tilbud om samtaler med barn med mor/far til stede, mens åtte senter tilbød enesamtaler med barn. Seks senter hadde egne barnegrupper og åtte hadde andre tilbud til barn. Andre tilbud omfattet ulike typer sosiale aktiviteter, individuelle kreative tilbud, forebyggende informasjon/undervisning og hjelp til å oppsøke hjelpeapparatet. To sentre spesifiserte at de hadde en "aldersgrense" på henholdsvis 16 og 18 år og dermed ingen tilbud til barn.

Tabell 15: Hva slags hjelp får barn og unge tilbud om? Flere kryss mulig.

	Antall
Enesamtale	8
Samtale med mor/far til stede	17
Grupper for barn	6
Andre tilbud til barn	8
Ingen tilbud til barn	2

Sentrene ble bedt om å oppgi hvor mange ganger de hadde brukt avvergeplikten²⁹, samt hvor mange ganger de hadde meldt bekymring til barnevernet. Fem sentre hadde til sammen brukt avvergeplikten åtte ganger i løpet av 2013. Syv sentre hadde til sammen meldt bekymring til barnevernet 23 ganger, en økning sammenlignet med 2012. I 2013 meldte ett senter bekymring 15 ganger til barnevernet, noe som er mye av årsaken til denne forskjellen.

Tabell 16: Antall ganger brukt avvergesplikten og meldt til barnevernet, alle senter totalt.

	2012	2013
Antall ganger brukt avvergesplikten:	8	8
Antall ganger meldt saker til barnevernet:	16	23

2.5 SAMARBEID MED ANDRE INSTANSER

16 senter mot incest og seksuelle overgrep deltok i 2013 i etablerte samarbeidsfora i kommunen.

Videre ble det spurt om hvordan sentrene deltok i samarbeid med andre instanser. Det var svært vanlig å samarbeide med andre instanser om enkeltsaker. Samtidig hadde relativt få

²⁹ Straffelovens § 139 pålegger under trussel om straff en plikt til å søke avverget visse grovere forbrytelser ved anmeldelse til vedkommende myndighet. Eksempelvis gjelder det for terrorisme, drap, ran, familievold, seksuelle overgrep - særlig mot barn, kidnapping og grovere tilfeller av vold. Avvergeplikten er overholdt ved at man inngir melding til rette myndighet - normalt politiet - og krever normalt ikke at noen selv fysisk griper inn med mindre dette kan skje på en enkel og ufarlig måte.

sentre skriftlig samarbeidsavtale eller faste kontaktpersoner. I den grad sentrene hadde faste kontaktpersoner var det som oftest i politiet, på overgrepsmottak eller i barnehus.

Tabell 17: Hvordan deltar senteret i samarbeid med andre instanser. Flere kryss mulig. Antall senter.

Potensiell samarbeidsinstans for senteret	Deltar i samarbeid om enkeltsaker	Har faste kontaktpersoner	Har skriftlig samarbeidsavtale	Annet samarbeid	Deltar ikke i samarbeid med denne instansen
NAV	22	3	2	2	0
Barneverntjenesten i kommunen(e)	20	3	2	2	1
Familievernnet	19	3	1	5	1
Psykisk helsevern/DPS	21	3	3	4	0
Politi	19	9	1	4	1
Overgrepsmottak	15	7	2	4	5
Barnehus	17	6	0	3	5

2.6 INFORMASJONSARBEID

21 av de 22 sentrene hadde egen nettside. Nettsiden til ni av sentrene var tilgjengelig på andre språk og ett senter hadde tilrettelagt nettsiden for synshemmede.

Alle sentrene hadde i 2013 hatt brosjyrer/plakater på venterom hos andre tjenester, og 20 hadde gjennomført undervisningsoppdrag i regi av senteret. 15 sentre hadde drevet utadrettet informasjon gjennom egen profil på Facebook og ti hadde satt inn annonser i lokalpressen. 13 senter hadde informert om senteret på en annen måte, og herunder nevnes at man har stått på stand, kinoreklame, reportasjer i lokalpressen, samt informasjon til leger og andre i offentlig hjelpeapparat.

Tabell 18: På hvilken måte har senteret drevet utadrettet informasjon i løpet av året? Flere kryss mulig.

	Antall
Brosjyrer/plakater på venterom hos andre tjenester	22
Undervisningsoppdrag i regi av senteret	20
Egen profil på Facebook	15
Annonser i lokalpressen	10
Egen profil på Twitter	0
Annet	13
Driver ikke undervisning/informasjonsarbeid	0

Tabellen på neste side viser antall undervisningsoppdrag i regi av senteret fordelt på instanser. De fleste sentrene driver omfattende formidlingsarbeid, både på eget senter og andre instanser, og vi ser at spesielt undervisningsoppdrag på skoler er vanlig for de fleste sentrene.

Tabell 19: Antall undervisnings-/formidlingsoppdrag i regi av senteret fordelt på instanser.

	Eget senter	Skoler, for ansatte	Skoler, for skoleklasser	Barnehager, for ansatte	Barnehager, for barnehagebarn	Høyere utdanningsinstitusjoner	Offentlige tjenester	Interesseorganisasjoner	Politikerfora (for eks. helse- og sosialstyret)	Andre instanser
Alta krise- og incestsenter	1	15	17	23	0	3	5	0	2	0
Buskerudregionens Incestsenter (BRIS)	22	60	24	0	0	24	29	0	0	0
Krise- og incestsenteret i Follo IKS	3	28	91	3	0	0	8	7	0	0
Incestsenteret i Vestfold	0	20	242	2	0	4	4	3	0	65
Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	2	0	0	2	0	0	0	0	1	1
Norasenteret IKS, Senter mot vold og seksuelle overgrep i Øst-Finnmark	3	2	5	4	0	1	1	1	1	0
Samisk krise- og incestsenter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM), Oslo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Møre og Romsdal	11	15	21	1	0	3	4	6	2	1
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nord-Trøndelag	3	4	24	0	0	1	1	1	1	0
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sør-Trøndelag	7	6	26	2	0	3	13	1	1	5
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sogn og Fjordane	12	20	20	2	0	1	5	2	2	3
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hordaland	0	2	39	6	0	9	14	1	6	0
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nordland	5	4	3	1	0	3	7	8	8	4
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Agder	4	2	17	0	0	1	2	1	0	0
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Rogaland	3	1	19	0	0	3	4	2	1	0
Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	2	3	39	0	0	3	4	2	0	0
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Elverum	0	0	13	1	0	4	2	0	1	12
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hamar	0	4	21	1	0	3	9	1	1	4
Støttesenter mot incest (SMI) Oslo	1	6	15	4	0	24	14	8	0	5
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) IKS Oppland	11	6	7	11	0	1	19	0	0	2
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Troms	8	2	4	0	0	6	3	2	1	7

2.7 BRUKERMEDVIRKNING OG ETISKE RETNINGSLINJER

19 sentre hadde rutiner for innhenting av brukernes erfaringer med og synspunkter på sentrenes tilbud. 14 hadde brukermøter og 12 hadde forslagskasser. I underkant av halvparten av sentrene hadde evalueringsskjema for brukerne, evalueringssamtale for brukerne og/eller brukerrepresentanter i styret. Syv senter svarte at de har andre rutiner for å sikre brukermedvirkning og i kommentarfeltet nevnes uformelle samtaler, brukerundersøkelse, infobulletin hvor brukerne kan komme med forslag, samarbeidsmøter og eget fagmagasin.

Tabell 20: Hvordan henter senteret inn brukernes erfaringer med og synspunkter på tilbudet. Flere kryss mulig.

	Antall
Brukermøter	14
Forslagskasse	12
Evalueringsskjema for brukerne	10
Evalueringssamtale med brukerne	10
Brukerne er representert i styret	10
Annet	7

21 av de 22 sentrene svarte at det var utarbeidet etiske retningslinjer for senteret. FMSO har utviklet nasjonale etiske retningslinjer som forplikter deres medlemssentre,³⁰ og det fremgår ikke tydelig av rapporteringen hvorvidt individuelle sentre har utviklet sine egne etiske retningslinjer eller har oppgitt at de har slike retningslinjer som følge av sitt medlemskap i og forpliktelse overfor FMSO.

2.8 ORGANISERING OG FINANSIERING

Tabellen nedenfor viser en oversikt over hvilken organisasjonsform sentrene har. De fleste sentrene (14) var organisert som stiftelse. Fire sentre var organisert som interkommunalt selskap, og ett var en frivillig organisasjon. Tre sentre hadde svart "annen organisasjonsform" og to av disse var forening/lag/innretning, mens ett var organisert etter en vertskommunemodell med styre.

Tabell 21: Hvilken type organisasjon er sentret? Antall i 2011, 2012 og 2013.

	2011	2012	2013
Stiftelse	13	14	14
Kommunal virksomhet	1	1	0
Interkommunalt selskap	4	4	4
Frivillig organisasjon	3	1	1
Annet	0	2	3
Totalt	21	22	22

³⁰ <http://www.fmsno.no/Om-FMSO/Etiske-retningslinjer-70/>

I 2013 ble sentrene spurt om økonomisk beregningsnøkkel/-prinsipp som kommunene bruker i utmåling av tilskudd. Kronebeløp pr innbygger var den vanligste beregningsnøkkelen, og halvpartene av sentrene oppga dette. Syv senter oppga at de fikk tilskudd i form av enkeltsum/-bevilgning, mens fire svarte annet beregningsprinsipp. Ett av disse har spesifisert at sentret fikk tilskudd ut fra en fast fordelingsnøkkel basert på andel av samlet budsjett. Ellers fikk sentrene tilskudd basert på samarbeidsavtaler med kommuner (for det meste kronebeløp), samt en kombinasjon av kronebeløp per innbygger og annen finansiering.

Tabell 22: Hvilken økonomisk beregningsnøkkel/-prinsipp bruker kommunene i utmåling av tilskudd.

	Antall	Prosent
Kronebeløp pr innbygger	11	50
Enkeltsum/- bevilgning	7	32
Annet beregningsprinsipp, spesifiser under	4	18
Totalt	22	100

2.8.1 MEDLEMSKAP I ORGANISASJONER

21 senter er medlem av en eller flere organisasjoner. 16 er medlem av Fellesskap mot seksuelle overgrep FMSO og åtte er medlem av andre organisasjoner (blant annet VIRKE, Forum for barnekonvensjonen, Krisesentersekretariatet, Male Survivors og Nasjonalforeningen for folkehelse).

Tabell 23: Er senteret medlem i noen av følgende organisasjoner? Flere kryss mulig.

	Antall
FMSO	16
Annen organisasjon	8
Ingen organisasjoner	1

3 HENVENDELSER OG BESØK

Dette kapittelet omhandler henvendelser og besøk fra brukergruppen (utsatte for seksuelle overgrep og pårørende), samt samarbeidspartnere. Analysene baserer seg på skjema for henvendelser på telefon, epost, SMS og brev (vedlegg, skjema A) og aktivitets-/besøkskjema (vedlegg skjema B) som skulle fylles ut ved hver henvendelse/ besøk.

3.1 HENVENDELSER FRA OVERGREPSUTSATTE OG PÅRØRENDE

Tabellen nedenfor viser en oversikt over ulike typer henvendelser fra brukergruppen (utsatte og pårørende) i 2013, i hovedsak henvendelser på telefon. Incestsenteret i Vestfold er skilt fra øvrige senter da sentret driver Landsdekkende telefon for incest- og seksuelt misbrukte og deres pårørende, som er finansiert av Bufdir, og dermed mottar langt flere telefonhenvendelser enn det som ellers er vanlig.³¹

Tabellen viser at sentrene håndterte en stor mengde henvendelser fra brukergruppen. Dersom vi ser bort fra Landsdekkende telefon, mottok sentrene totalt i snitt 50 henvendelser om dagen, altså ca. to henvendelser per senter. Da medregnes hele året (inkludert helger og helligdager). Sammenlignet med tidligere viser tallene en nedgang i antall henvendelser for alle senter totalt unntatt for Landsdekkende telefon. Dette er ikke nødvendigvis en reell nedgang, men kan skyldes at flere senter nå følger veilederen og bare registrerer en gang dersom det er samme person som ringer flere ganger på samme dag om samme sak. Landsdekkende telefon har meldt om underrapportering av henvendelser på skjema A i 2013.³²

Tabell 24: Oversikt over antall henvendelser fra brukere (utsatte og pårørende) 2011-2013.

År		Antall enestamtaler (over 20 min) på telefon	Taus telefon	Andre telefonhenvendelser	Antall telefonhenvendelser	Antall SMS-henvendelser	Antall e-poster	Antall brev	Sum
2013	Alle senter unntatt landsdekkende telefon	3483	946	4717	9146	4597	4449	49	18241
	Landsdekkende telefon	5239	2030	6656	13925	2655	111	0	16691
	Totalt	8722	2976	11373	23071	7252	4560	49	34932
2012	Alle senter unntatt landsdekkende telefon	3983	1526	6527	12036	4699	5589	31	22355
	Landsdekkende telefon	3213	4550	5839	13602	1474	44	0	15120
	Totalt	7196	6076	12366	25638	6173	5633	31	37475
2011	Alle senter unntatt landsdekkende telefon	3 066	1 108	6 770	10944	5621	4 938	24	21 527
	Landsdekkende telefon	2582	7465	7302	17349	1095	436	0	18880
	Totalt	5648	8573	14072	28293	6716	5374	24	40407

³¹ Telefontjenesten er gratis fra fasttelefon og fra mobiltelefon med Telenor-abonnement (Tlf: 800 57 000).

³² Incestsenteret i Vestfold/ Landsdekkende telefon meldte fra om underrapportering av henvendelser i 2013 på vår database. I følge egne tall hadde de 19054 telefonhenvendelser (totalt for både brukere og samarbeidspartnere), 2723 SMS fra brukere og 225 eposthenvendelser fra brukere. Samtidig ble det avdekket at de ikke fulgte veilederen med tanke på at man (så langt det er mulig) skal registrere flere henvendelser på samme dag om samme sak/bruker **kun én** gang.

På de neste sidene presenteres tabeller der antall henvendelser blant annet er brutt ned på kjønn, utsatt eller pårørende, samt hvorvidt henvendelsen er den er første i registreringsåret eller gjentakende. Her vil kun henvendelser hvor det er svart på de aktuelle spørsmålene i tabellen være inkludert. I mange tilfeller, for eksempel ved tause telefoner eller andre samtaler der det ikke har vært naturlig å spørre, vil en eller flere av disse spørsmålene være ubesvart.

Tabellen nedenfor viser henvendelser fra kvinner og menn blant utsatte og pårørende. Tabellen inkluderer alle typer henvendelser (telefon, SMS, e-post og brev). På alle sentre har det vært langt flere henvendelser fra kvinnelige enn mannlige brukere³³. Dette gjelder både om man ser på gruppen som er utsatt og gruppen som er pårørende. I tråd med resultatene fra brukerskjema (skjema C) var de fleste henvendelser fra personer som selv hadde vært utsatt for seksuelle overgrep.

Tabell 25: Antall henvendelser fra brukergruppen (telefon, SMS, e-post og brev) i 2013 brutt ned på kjønn og utsatt/pårørende.

	Utsatt		Pårørende		Totalt
	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	
Alta krise- og incestsenter	42	0	20	0	62
Buskerudregionens Incestsenter (BRIS)	287	29	43	10	369
Landsdekkende telefon	11015	1359	1875	178	14427
Krise- og incestsenteret i Follo IKS	180	10	75	11	276
Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	3	2	3	5	13
Norasenteret IKS, Senter mot vold og seksuelle overgrep i Øst-Finnmark	7	6	3	1	17
Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM), Oslo	13	423	14	3	453
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Elverum	252	89	8	10	359
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hordaland	1143	69	230	12	1454
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Møre og Romsdal	643	461	95	15	1214
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nordland	492	13	3	3	511
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nord-Trøndelag	648	100	27	4	779
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sogn og Fjordane	137	1	12	0	150
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sør-Trøndelag	913	25	37	5	980
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Agder	1377	195	106	32	1710
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Rogaland	563	16	16	7	602
Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	454	38	19	3	514
Støttesenter mot incest (SMI) Oslo	3627	238	776	145	4786
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hamar	838	162	29	3	1032
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) IKS Oppland	744	77	25	4	850
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Troms	613	263	74	9	959
Total	23991	3576	3490	460	31517

³³ Bortsett fra ved Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM) i Oslo

I underkant av ni av ti henvendelser kom fra kvinner. Dette gjelder både om vi ser på henvendelser fra utsatte og pårørende.

Tabell 26: Andel jenter/kvinner og gutter/menn blant utsatte og pårørende. Prosent

	Utsatt	Pårørende	Totalt
I alt	100	100	100
Jente/Kvinne	87	88	87
Gutt/Mann	13	12	13
Antall svar (N)	27567	3950	31517

Tabellen nedenfor viser at de fleste henvendelser kom fra brukere som tidligere hadde vært i kontakt med sentret. Totalt 1563 kvinner og 514 menn henvendte seg til incestsentrene for aller første gang i 2013, dvs. er nye brukere av senteret. For å finne ut hvor mange individer som henvendte seg kan man summere antall henvendelser som var «aller første» og «første i 2013». Da viser tallene at totalt 2460 kvinner og 677 menn henvendte seg til sentrene i løpet av 2013. I 2012 henvendte 2607 kvinner og 653 menn seg til sentrene.

Tabell 27: Antall henvendelser fra brukergruppen (telefon, SMS, e-post og brev) i 2013 brutt ned kjønn og tidspunkt for kontakt.

	Aller første		Første i år		Individer (Sum aller første og første i år)		Gjentakende henvendelser		Totalt
	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	
Alle senter unntatt landsdekkende telefon	868	309	732	136	1600	445	12951	2046	17042
Landsdekkende telefon	695	205	165	27	860	232	12046	1365	14503
Totalt	1563	514	897	163	2460	677	24997	3411	31545

En større andel av henvendelsene fra kvinner enn menn var gjentakende henvendelser, mens menn hadde flere førstegangshenvendelser. Seks prosent av henvendelsene fra kvinner og 13 prosent av henvendelsene fra menn var førstegangshenvendelser. Totalt ni prosent av henvendelsene fra kvinner og 17 prosent av henvendelsene fra menn kom fra ulike individer (aller første gang eller første i registreringsåret).

Tabell 28 viser henvendelser fra brukergruppen brutt ned på senter, kjønn og kontakt. Landsdekkende telefon skiller seg som forventet ut og har både flest nye henvendelser og gjentakende henvendelser. Blant de øvrige sentrene er det SMISO Hordaland, SMSO Agder og SMI Oslo som har flest henvendelser fra nye og tidligere brukere.

Tabell 28: Antall henvendelser fra brukergruppen (telefon, SMS, e-post og brev) i 2013 brutt ned på alle senter, kjønn og tidspunkt for kontakt.

	Aller første henvendelse		Første henvendelse i 2013		Individer (totalt første henvendelse)		Gjentagende henvendelse		Totalt
	K	M	K	M	K	M	K	M	
Alta krise- og incestsenter	21	0	5	0	26	0	36	0	62
Buskerudregionens Incestsenter (BRIS)	48	9	27	5	75	14	253	26	368
Landsdekkende telefon	695	205	165	27	860	232	12046	1365	14503
Krise- og incestsenteret i Follo IKS	34	4	9	1	43	5	211	16	275
Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	4	2	0	1	4	3	2	4	13
Norasenteret IKS, Senter mot vold og seksuelle overgrep i Øst-Finnmark	8	4	1	2	9	6	1	1	17
Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM), Oslo	8	123	2	23	10	146	17	278	451
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Elverum	15	9	9	2	24	11	235	88	358
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hordaland	91	17	140	9	231	26	1136	54	1447
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Møre og Romsdal	29	10	27	15	56	25	680	447	1208
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nordland	35	1	29	3	64	4	425	11	504
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nord-Trøndelag	28	6	41	10	69	16	602	86	773
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sogn og Fjordane	23	1	1	0	24	1	131	0	156
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sør-Trøndelag	34	8	37	7	71	15	884	18	988
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Agder	182	34	71	9	253	43	1226	185	1707
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Rogaland	30	9	21	4	51	13	520	10	594
Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	36	7	30	3	66	10	401	31	508
Støttesenter mot incest (SMI) Oslo	117	39	198	25	315	64	4089	318	4786
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hamar	30	6	9	1	39	7	821	158	1025
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) IKS Oppland	28	6	41	5	69	11	696	69	845
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Troms	67	14	34	11	101	25	585	246	957
Totalt	1563	514	897	163	2460	677	24997	3411	31545

Tabell 29 og 30 viser om henvendelsene kom fra vertskommunen, en kommune som støttet sentret økonomisk eller en annen kommune. Sentrene tok forholdsvis ofte i mot henvendelser fra personer fra kommuner som ikke bidro til driften av sentret. Totalt 37 prosent av henvendelsene kom fra andre kommuner. En tredjedel av henvendelsene kom fra senterets vertskommune, mens 29 prosent kom fra en bidragskommune. Støttesenter mot incest (SMI) Oslo hadde den høyeste andelen henvendelser fra andre kommuner (56 prosent).

Tabell 29: Henvendelser fra brukergruppen i 2013 fordelt på kommunetype.

	Vertskommune	Bidragkommune	Annen kommune	Totalt
Alle senter unntatt landsdekkende telefon	7342	5163	4532	17037
Landsdekkende telefon	3160	4157	7259	14576
Totalt	10502	9320	11791	31613

Tabell 30: Henvendelser fra brukergruppen fra vertskommune, bidragkommune og annen kommune. Prosentuert med basis i hvert senter.

	Vertskommune	Bidragkommune	Annen kommune	Antall (N)
Alta krise- og incestsenter	80	3	16	61
Buskerudregionens Incestsenter (BRIS)	49	40	11	364
Landsdekkende telefon	22	29	50	14576
Krise- og incestsenteret i Follo IKS	1	84	15	273
Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	73	0	27	11
Norasenteret IKS, Senter mot vold og seksuelle overgrep i Øst-Finnmark	19	31	50	16
Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM), Oslo	73	0	27	454
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Elverum	55	12	33	351
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hordaland	64	27	9	1456
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Møre og Romsdal	14	71	15	1222
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nordland	53	10	37	517
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nord-Trøndelag	23	57	20	779
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sogn og Fjordane	16	77	7	155
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sør-Trøndelag	62	28	10	973
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Agder	45	54	2	1702
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Rogaland	39	47	14	566
Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	39	49	12	510
Støttesenter mot incest (SMI) Oslo	44	0	56	4783
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hamar	22	57	22	1030
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) IKS Oppland	30	62	8	847
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Troms	64	6	31	967
Totalt	33	29	37	31613

3.2 BRUKERBESØK PÅ SENTRENE

I 2013 ble det registrert 22243 besøk på sentrene. Besøkstallet har økt litt over tid fra 22032 i 2011 og 22179 i 2012. Tabellen nedenfor viser antall brukerbesøk fordelt på kvinner og menn.³⁴ Tabellen viser at det var langt flere besøk av kvinner enn menn på sentrene, noe som er i tråd med brukerstatistikken basert på spørreskjemaskjema til brukere (skjema C).

For å finne ut hvor mange individuelle brukere som besøkte sentrene er det i tabell 30 summert antall besøk som var aller første eller første i registreringsåret. Totalt rapporteres det at 2726 individer (2128 jenter/kvinner og 598 gutter/menn) besøkte sentrene i 2013. Ved 507 besøk er det ikke svart på spørsmålet om det var første eller gjentakende besøk, og ved 403 besøk var det ikke svart på spørsmålet om kjønn. Disse besøkene er derfor ikke inkludert i tabellen. Dersom vi ser bort i fra kjønn er summen av besøk som enten var aller første eller første i 2013 på 2754.

Tabell 31: Besøk på sentrene brutt ned på kjønn.

	Jente/kvinne					Gutt/mann				
	Aller første besøk	Første besøk i 2013	Sum individer (Aller første eller første i 2013)	Gjentatt besøk	Totalt	Aller første besøk	Første besøk i 2013	Sum individer (Aller første eller første i 2013)	Gjentatt besøk	Totalt
Alta krise- og incest senter	71	6	77	35	112	3	0	3	0	3
Buskerudregionens Incestsenter (BRIS)	63	38	101	401	502	8	4	12	52	64
Incestsenteret i Vestfold	352	84	436	2194	2630	113	20	133	432	565
Krise- og incestsenteret i Follo IKS	34	24	58	242	300	5	7	12	22	34
Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	15	15	30	299	329	7	1	8	12	20
Norasenteret IKS, Senter mot vold og seksuelle overgrep i Øst-Finnmark	2	7	9	64	73	0	4	4	23	27
Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM) Oslo	5	1	6	17	23	93	10	103	361	464
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Elverum	38	7	45	461	506	9	2	11	22	33
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hordaland	130	49	179	1822	2001	38	9	47	69	116
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Møre og Romsdal	51	46	97	936	1033	6	10	16	83	99
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nordland	29	35	64	510	574	0	2	2	0	2
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nord-Trøndelag	35	24	59	476	535	7	5	12	27	39
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sogn og Fjordane	43	3	46	169	215	4	0	4	4	8

³⁴ Fordi spørsmålet om kjønn ikke ble besvart ved alle besøk vil ikke summen av besøk av kvinner og menn bli 22243.

Fortsettelse av tabell 31

	Jente/kvinne					Gutt/mann				
	Aller første besøk	Første besøk i 2013	Sum individer (Aller første eller første i 2013)	Gjentatt besøk	Totalt	Aller første besøk	Første besøk i 2013	Sum individer (Aller første eller første i 2013)	Gjentatt besøk	Totalt
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sør-Trøndelag	77	36	113	870	983	32	9	41	142	183
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Agder	127	64	191	1123	1314	20	26	46	192	238
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Rogaland	31	15	46	303	349	12	3	15	21	36
Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	52	37	89	890	979	14	8	22	111	133
Støttesenter mot incest (SMI) Oslo	128	129	257	3023	3280	34	17	51	245	296
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hamar	36	14	50	1217	1267	3	1	4	86	90
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) IKS Oppland	30	32	62	522	584	10	5	15	38	53
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Troms	56	57	113	989	1102	25	12	37	285	322
Totalt	1405	723	2128	16563	18691	443	155	598	2227	2825

Antall individuelle brukere er noe høyere i 2013 enn de to foregående årene. Dette gjelder både for kvinner og menn.

Tabell 32: Antall individuelle brukere som besøkte sentrene fordelt på kjønn. 2011-2013.

	Kvinner	Menn	Sum individer
2013	2128	598	2726
2012	1848	542	2390
2011	1976	570	2546

Prinsippet om selvhjelp ligger til grunn for all aktivitet på sentrene. Det er mulig å stikke innom uten forhåndsavtale og for å besøke senteret/oppholde seg i fellesområdet etc., eller man kan delta på planlagte/organiserte tilbud som gruppetilbud, aktiviteter og enesamtale. Tabell 33 gir en oversikt over hvilke tilbud som ble benyttet ved de ulike besøkene/møtene.³⁵

³⁵ Siden det er mulig å benytte flere tilbud/aktiviteter ved hvert besøk vil ikke prosentene summere seg til 100.

Tabell 33: Formålet med kontakten/besøket i 2013, prosentuert med basis i kontakten/besøket der spørsmålet var besvart. Prosent av besøkene.

	Besøk uten spesiell aktivitet	Enesamtale	Selvhjelpsgruppe/ Annet gruppetilbud	Temakveld/undervisning	Tilbud til barn og unge	Aktivitet utenfor senteret: Enesamtale	Aktivitet utenfor senteret: Oppfølging vs psykisk/somatisk helsestjeneste	Aktivitet utenfor senteret: Oppfølging vs øvrig hjelpeapparat (NAV, barnevern, politi etc)	Annen aktivitet: på eller i tilknytning til senteret	Antall svar (N)
Alta krise- og incestsenter	2	25	0	33	0	2	1	0	41	200
Buskerudregionens Incestsenter (BRIS)	3	71	8	11	1	1	4	7	10	564
Incestsenteret i Vestfold	42	82	1	1	2	16	0	2	1	3271
Krise- og incestsenteret i Follo IKS	0	64	26	0	26	0	0	0	4	364
Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	0	66	28	2	0	4	0	0	0	351
Norasenteret IKS, Senter mot vold og seksuelle overgrep i Øst-Finnmark	9	44	0	0	32	0	0	0	32	104
Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM) Oslo	0	85	15	0	0	0	0	0	14	492
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Elverum	43	51	2	0	0	5	2	3	2	545
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hordaland	23	31	42	8	4	0	1	0	4	2137
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Møre og Romsdal	57	48	7	2	0	2	1	1	29	1187
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nordland	15	47	19	4	0	2	1	1	16	603
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nord-Trøndelag	43	42	12	9	0	1	0	0	13	587
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sogn og Fjordane	34	44	9	9	4	7	0	0	20	232
Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sør-Trøndelag	14	59	7	2	0	5	1	1	16	1176
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Agder	6	79	9	3	0	5	2	2	0	1632
Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Rogaland	20	51	7	10	0	2	1	0	17	390
Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	1	78	8	5	0	1	0	0	10	879
Støttesenter mot incest (SMI) Oslo	61	21	15	4	4	1	0	1	8	3615
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hamar	58	61	7	4	0	1	1	0	3	1383
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) IKS Oppland	12	56	26	5	0	4	1	0	0	660
Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Troms	66	50	2	2	0	1	0	3	6	1436
Totalt	35	54	12	4	2	4	1	1	8	21808

Ved over halvparten (54 prosent) av besøkene/møtene var formålet enesamtale på senteret. Fire prosent hadde enesamtale utenfor senteret. Det var også relativt vanlig å besøke sentret uten å delta på noen spesiell aktivitet eller tilbud (35 prosent). Disse andelene var forholdsvis like i 2012.

Videre deltok 12 prosent på selvhjelpsgruppe/annet gruppetilbud, mens fire prosent deltok på temakveld/undervisning. To prosent deltok på tilbud til barn og unge. Én prosent fikk oppfølging i forhold til psykisk/somatisk helsetjeneste, og én prosent fikk oppfølging i forhold til øvrig hjelpeapparat. Åtte prosent deltok på annen aktivitet i tilknytning til senteret. Nytt i 2013 var at man også skulle registrere brukeraktiviteter utenfor senteret.

3.3 HENVENDELSER FRA SAMARBEIDSPARTNERE

I 2013 registrerte sentrene totalt 12021 henvendelser fra samarbeidspartnere. Tabellen nedenfor viser en oversikt over alle henvendelser fra samarbeidspartnere fordelt på instans og type henvendelse. De fleste henvendelsene fra samarbeidspartnere skjedde via telefon eller e-post, men det har også vært en betydelig andel besøk av samarbeidspartnere på sentrene. Skole, psykisk helsevern, helse, barnevern og andre instanser stod for de fleste av henvendelsene. I kategorien "Andre" har sentrene ofte skrevet inn advokat, andre senter, familievernkontor, helsesøster, lege, prest, rådgivningsinstanser, organisasjoner, student, høyskoler/universitet og kommunen.

Tabell 34: Antall ulike typer henvendelser fra ulike instanser (samarbeidspartnere) i 2013.

	Besøk	Telefon	SMS	Epost	Brev	Total
Skole	483	876	84	1086	14	2543
Barnehage	26	135	1	131	0	293
Psykisk helsevern	146	674	25	312	14	1171
Helse	87	644	55	316	4	1106
Barnevern	67	738	203	361	10	1379
Politi	15	514	33	154	7	723
NAV	30	438	6	31	6	511
Annet incestsenter	25	193	11	222	0	451
Frivillige organisasjoner	30	87	4	110	1	232
Presse/medier	27	186	11	97	0	321
Andre	249	1787	87	773	10	2906
Totalt	1185	6272	520	3593	66	11636

Samarbeid og undervisning var de vanligste formålene med henvendelsene, henholdsvis 4846 og 3204 av henvendelsene gjaldt dette. 1734 henvendelser fra samarbeidspartnere gjaldt enkeltbrukere, og om lag en tredjedel av disse kom fra psykisk helsevern.

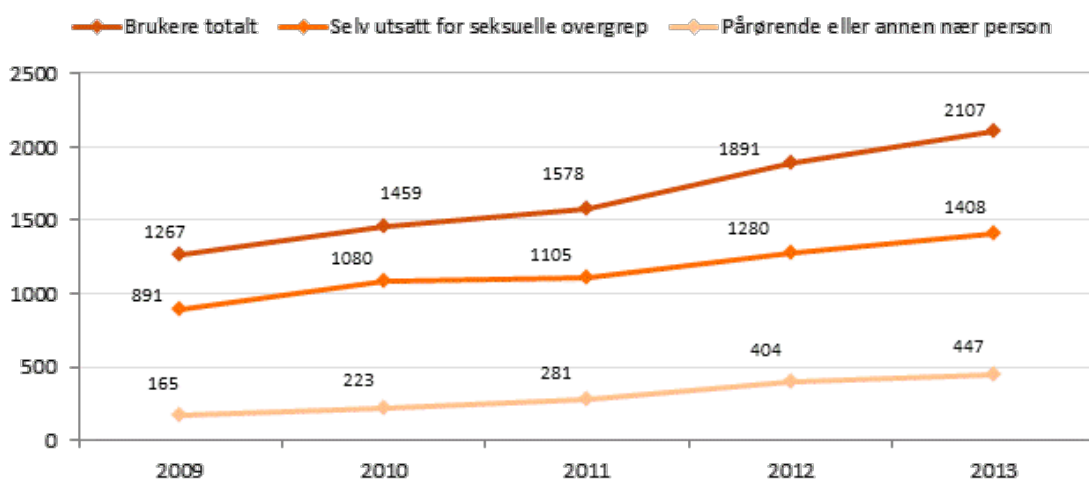
Tabell 35: Formålet med henvendelsene fra ulike instanser (samarbeidspartnere) i 2013.

	Enkeltbrukere	Råd og veiledning	Samarbeid	Undervisning	Annet	Total
Skole	101	89	269	2070	20	2549
Barnehage	13	87	24	147	25	296
Psykisk helsevern	540	164	318	125	16	1163
Helse	229	178	360	319	18	1104
Barnevern	188	362	690	122	21	1383
Politi	90	23	588	20	9	730
NAV	185	187	105	24	11	512
Annet incestsenter	35	60	292	56	19	462
Frivillige organisasjoner	12	23	132	59	10	236
Presse/medier	19	35	164	7	85	310
Andre	322	237	1904	255	204	2922
Totalt	1734	1445	4846	3204	438	11667

4. BRUKERE AV SENTRENE MOT INCEST OG SEKSUELLE OVERGREP

Til sammen ble det levert brukerskjema for 2107 personer i 2013. Av disse har 88 prosent (1857) samtykket i videre utfylling av skjema, mens 12 prosent (250) ikke har gitt samtykke for videre utfylling av skjema. Figuren nedenfor viser at det har vært en økning i registrerte brukere i løpet av de fem siste årene. Økningen gjelder både brukere som selv har vært utsatt for seksuelle overgrep og pårørende/andre.

Figur 1: Oversikt over antall brukere over tid, basert på innleverte brukerskjema³⁶

Det er en mulighet for at noe av denne økningen skyldes at flere senter har bedret registreringsrutinene og at det dermed fylles ut registrerings skjema for en større andel av brukerne enn før. Sentrene har over tid gitt tilbakemelding om en del underrapportering av brukere.

Dersom vi ser på antall besøk av individuelle brukere basert på besøksskjema, finner vi imidlertid at til sammen 2754 personer besøkte et senter mot seksuelle overgrep i 2013. Dette tyder på at antall brukere er langt flere enn antallet som det ble fylt ut et brukerskjema for.

Av brukerne som samtykket i registrering hadde 73 prosent selv blitt utsatt for incest og/eller andre seksuelle overgrep. 23 prosent var pårørende, og fire prosent oppga å være både utsatt og pårørende.³⁷ Disse ble bedt om å svare på om de oppsøkte sentret hovedsakelig som pårørende eller som utsatt. Etter inkludering av disse viser fordelingen at 76 prosent av brukerne oppsøkte sentret som utsatt og 24 prosent som pårørende. En klar

³⁶ Summen av antall utsatte og pårørende/annen nær person vil ikke bli summen av brukere totalt. Dette skyldes at spørsmålet om man er utsatt eller pårørende ikke er besvart på alle skjema, eller at alle brukere ikke har godtatt registrering og dermed ikke fått spørsmålet.

³⁷ Alle som godtok registrering hadde besvart spørsmålet.

overvekt av brukerne hadde altså selv blitt utsatt for seksuelle overgrep og fordelingen er tilsvarende som i 2012.

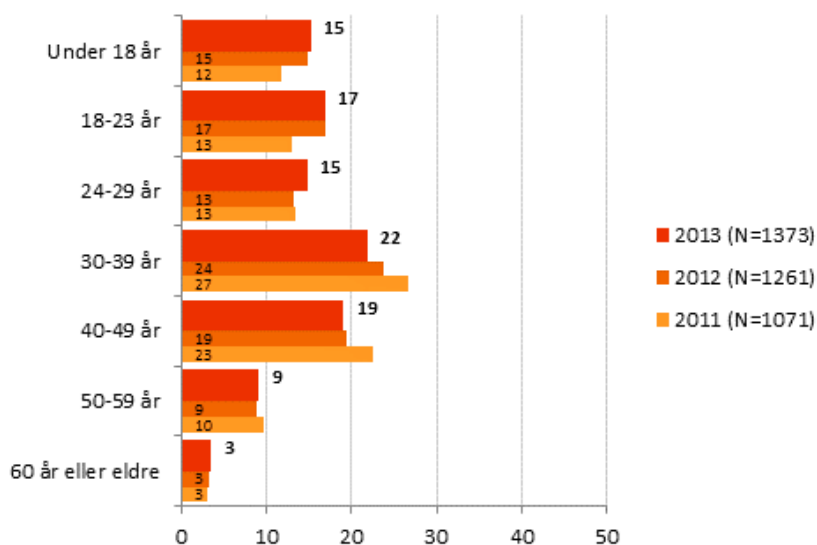
Det er naturlig å tenke seg at de som selv har vært utsatt for seksuelle overgrep har andre behov og kanskje brukte sentret på en annen måte enn de som henvendte seg som pårørende. I den videre fremstillingen vil derfor rapporten skille mellom de som henvendte seg til sentrene som pårørende/nær person, og de som selv ble utsatt for seksuelle overgrep.

4.1 BRUKERE SOM HAR VÆRT UTSATT FOR SEKSUELLE OVERGREP

4.1.1 ALDER, KJØNN OG BAKGRUNN

47 prosent av de utsatte var yngre enn 30 år, 41 prosent var mellom 30 og 49 år, og 12 prosent var 50 år eller eldre. Alderssammensetningen blant utsatte viser ingen store endringer over tid, men det er en tendens til flere brukere i yngre aldersgrupper (under 30 år) de siste årene.

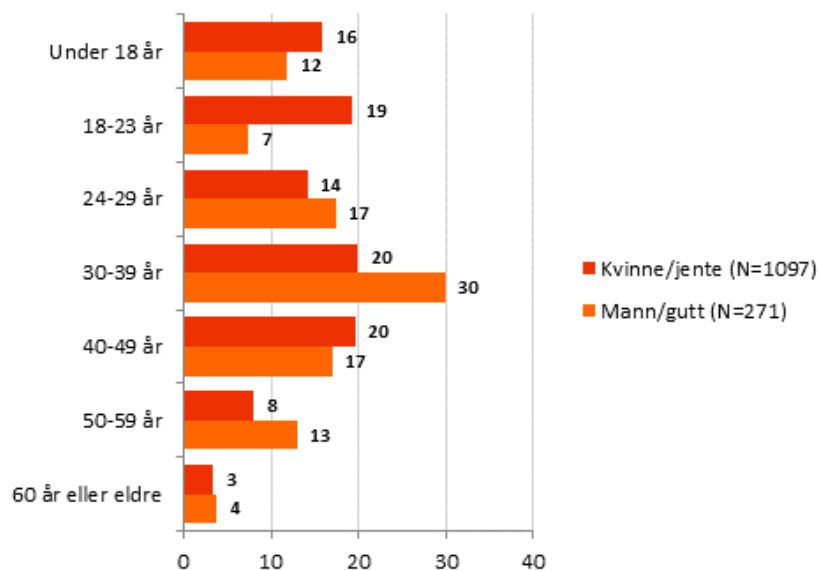
Figur 2: Alder blant brukere som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Prosent.

I 2013 var 80 prosent av de utsatte kvinner/jenter, mens 20 prosent var menn/gutter, en fordeling som har holdt seg relativt stabil siden 2009.

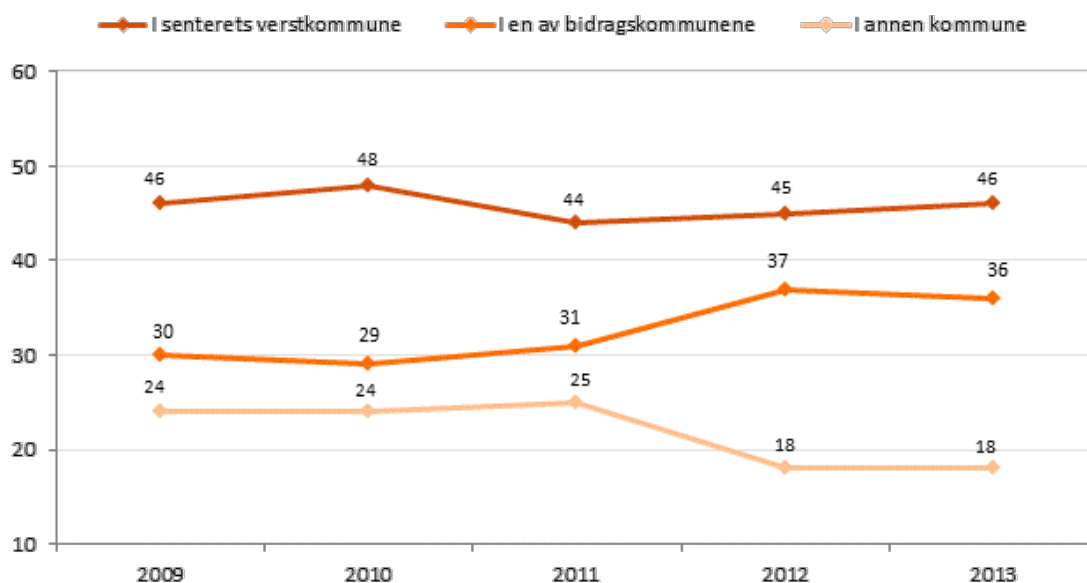
Den kvinnelige brukergruppen hadde gjennomgående en yngre aldersprofil enn den mannlige. Flere kvinnelige enn mannlige brukere var 23 år eller yngre, mens en større andel menn enn kvinner var 30 år eller eldre. Tilsvarende mønster har vært relativt stabilt over tid.

Figur 3: Alder blant brukere som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Brutt ned på kjønn. Prosent.

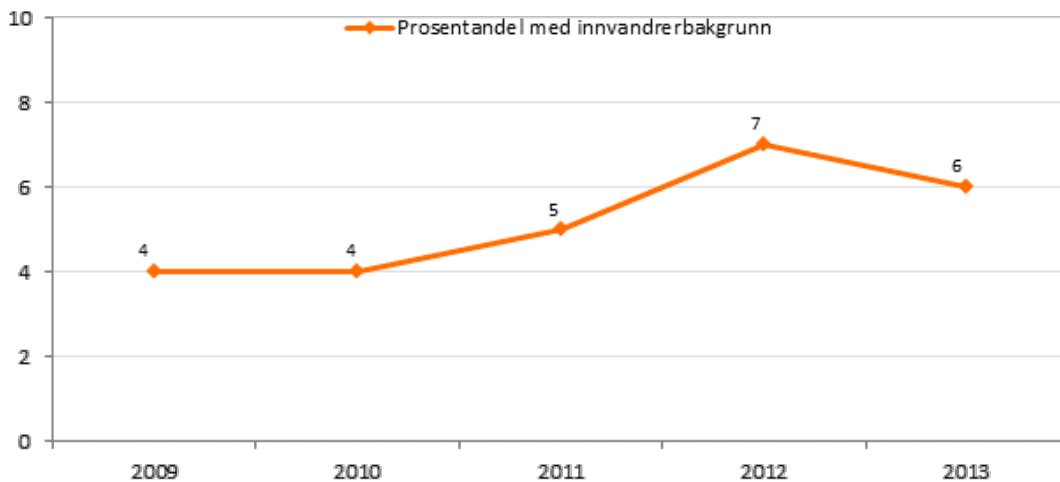
Figuren nedenfor viser de utsattes kommunetilhørighet. I 2013 bodde 46 prosent i sentrets vertskommune, mens 36 prosent bodde i en av kommunene som bidro økonomisk til driften av sentret. 18 prosent kom fra en kommune som ikke støttet sentret økonomisk. Fordelingen var forholdsvis lik i 2012, men over tid har det vært en viss økning i andelen som bor i en bidragskommune og nedgang i andelen som kommer fra annen kommune.

Figur 4: Bosted blant brukere som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Prosent.

Brukergruppen som har vært utsatt for seksuelle overgrep var som tidligere år hovedsakelig av norsk opprinnelse (94 prosent). Seks prosent hadde innvandrerbakgrunn, en andel som har vært forholdsvis stabil over tid, med tendens til en liten økning sammenlignet med 2009 og 2010.

Figur 5: Prosentandel med innvandrerbakgrunn. 2009-2013 Prosent.

Tabell 36 viser at innvandrerdelen varierer mellom de ulike sentrene. Høyest innvandrerandel hadde senteret i Sør-Trøndelag (14 prosent), Senter for seksuelt misbrukte menn, Oslo (14 prosent) og Støttesenter mot incest (SMI) Oslo (11 prosent). For mer informasjon om tilrettelegging for brukere med innvandrerbakgrunn, se kapittel 3.2.4.

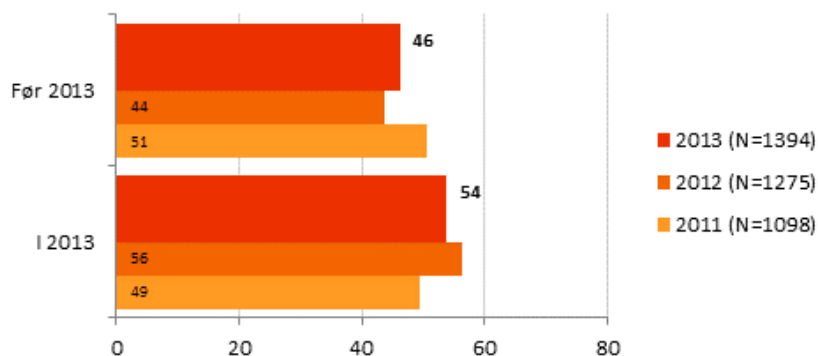
Tabell 36: Innvanderandel (prosent) blant de ulike sentrene, skilt mellom de som har svart at de har et tilrettelagt tilbud til utsatte med innvanderbakgrunn og de som ikke har det.³⁸

Tilbud:	Senter:	Prosentandel med innvanderbakgrunn	Totalt antall brukere med innvanderbakgrunn ¹⁵
Sentre som har et tilrettelagt tilbud til personer med innvanderbakgrunn	Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sør-Trøndelag	14	148
	Senter for seksuelt misbrukte menn (SSMM) Oslo	14	128
	Støttesenter mot incest (SMI) Oslo	11	265
	Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nordland	8	51
	Buskerudregionens Incestsenter (BRIS)	6	109
	Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Rogaland	4	52
	Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Troms	4	85
	Senter mot seksuelle overgrep i Telemark	3	124
	Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Nord-Trøndelag	3	66
	Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hamar	2	90
	Incestsenteret i Vestfold	0	357
	Krise- og incestsenteret i Fredrikstad	0	29
	Samisk krise- og incestsenter	0	0
	Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Elverum	0	15
Sentre som ikke har et tilrettelagt tilbud	Krise- og incestsenteret i Follo IKS	6	72
	Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) IKS Oppland	6	100
	Senter mot seksuelle overgrep (SMSO) Agder	4	115
	Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Sogn og Fjordane	3	47
	Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Hordaland	2	129
	Alta krise- og incest senter	0	47
	Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) Møre og Romsdal	0	69
	Norasenteret IKS, Senter mot vold og seksuelle overgrep i Øst-Finnmark	0	9

³⁸ Basert på skjema C

4.1.2 NYE BRUKERE BLANT DE SOM ER UTSATT FOR SEKSUELLE OVERGREP

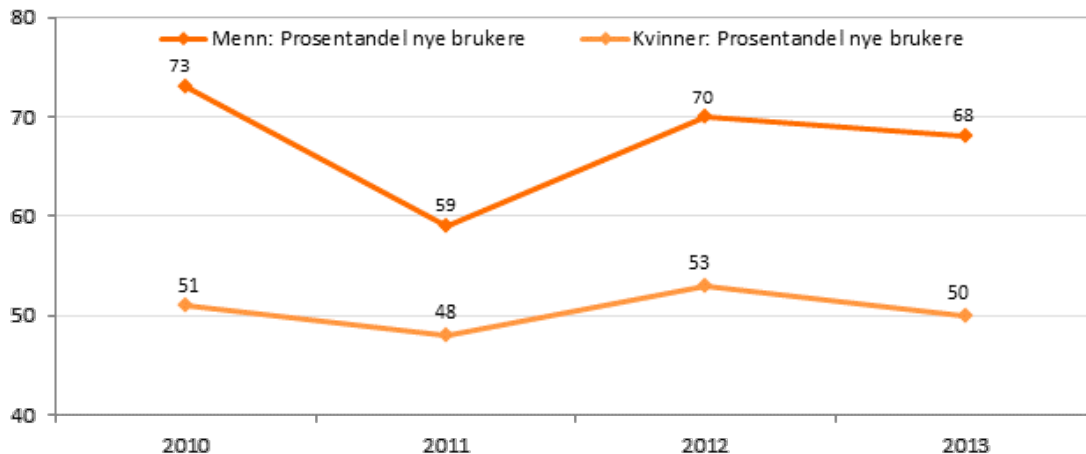
Figur 6: Tidspunkt for første besøk, blant brukere som har vært utsatt for overgrep. Prosent.

Over halvparten (54 prosent) av de som var utsatt for seksuelle overgrep var nye brukere i 2013. 46 prosent hadde besøkt senteret en eller flere ganger før 2013.

En større andel kvinner enn menn hadde besøkt senteret tidligere år. Blant mennene var det betraktelig flere nye brukere. 68 prosent av mennene var nye brukere, mot 50 prosent av kvinnene. Differansen mellom menn og kvinner har vært forholdsvis stabil over tid, bortsett fra i 2011 da andelen nye brukere blant menn var noe lavere.

Figur 7: Andelen nye brukere blant menn og kvinner som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Prosent.

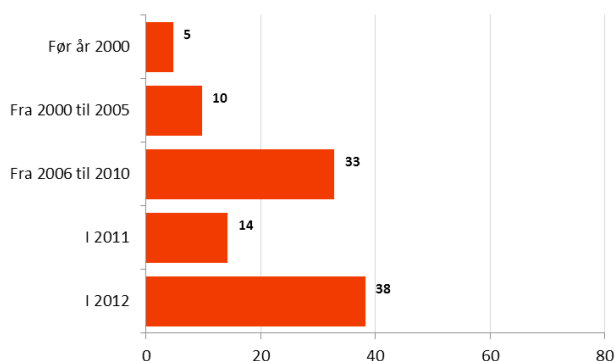
Videre hadde en større andel av de eldre brukerne besøkt senteret tidligere år. Blant de som var 40 år eller eldre hadde 54 prosent besøkt sentret før 2013, mot 37 prosent av de under 24 år.

Tabell 37: Tidspunkt for første besøk, blant brukere som har vært utsatt for overgrep. Brutt ned på alder. Prosent.

	Totalt	23 år eller yngre	24-39 år	40 år eller eldre
I alt	100	100	100	100
Før 2013	46	37	48	54
I 2013	54	63	52	46
Antall svar (N)	1394	439	496	426

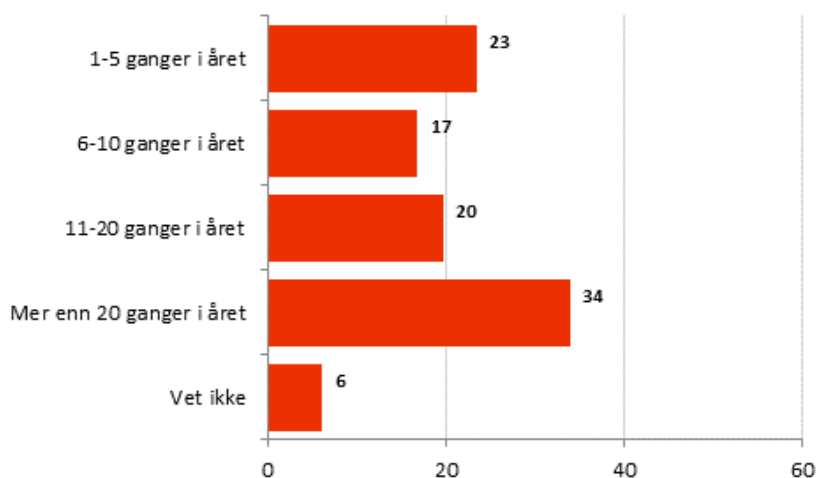
I 2013 ble de som hadde besøkt senteret tidligere år stilt to oppfølgingsspørsmål om hvilket år første besøk fant sted og hvor ofte de hadde besøkt senteret årlig. Litt over halvparten hadde besøkt senteret for første gang i løpet av de to foregående årene, de fleste i 2012. En av tre hadde sitt første besøk på senteret i perioden 2006-2010, mens 15 prosent besøkte senteret før 2006.

Figur 8: Årstall første besøk for de som besøkte senteret før 2013, blant brukere som har vært utsatt for overgrep. Prosent. N=624.

De fleste av de som har brukt sentret før 2013 har besøkt det relativt ofte på årlig basis. Over halvparten (54 prosent) anslår at de har vært på mer enn ti besøk i året, og omtrent en av tre har vært på mer enn 20 årlige besøk. 17 prosent har besøkt senteret 6-10 ganger i året, mens 23 prosent har vært på besøk 1-5 ganger i året.

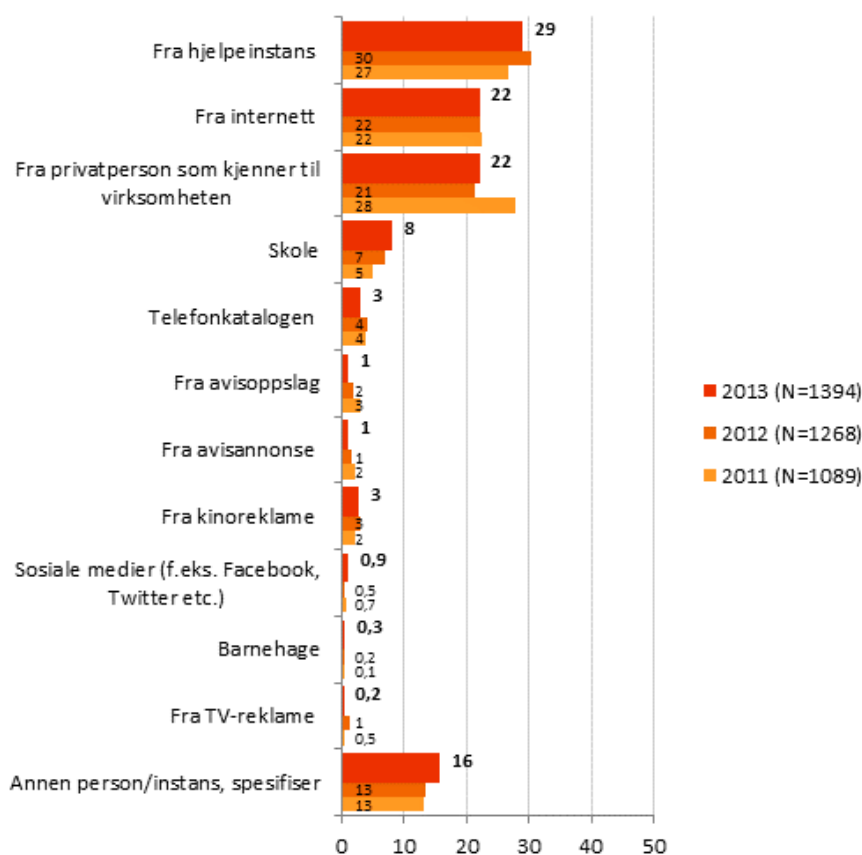
Figur 9: Anslag på hvor ofte man har besøkt senteret årlig før 2013, blant brukere som har vært utsatt for overgrep. Prosent. N=636.

4.1.3 INFORMASJONSKILDER

Brukerne får informasjon om sentrene via flere kanaler. Blant brukere som selv har vært utsatt for overgrep var det mest vanlig å få kjennskap til sentret enten via hjelpeinstans (29 prosent), internett (22 prosent) eller fra privatperson som kjenner virksomheten (22 prosent). Disse tre informasjonskanalene var også vanligst tidligere år. Det var også relativt vanlig å finne ut om sentret via en annen person/instans (16 prosent), og de som svarte dette ble bedt om å spesifisere hvordan de hadde fått informasjon. Mange brukte også kategorien til å utdype svaret i tillegg til å krysse av for andre kategorier. Mor, annen familie, kollega, venner og slekt nevnes av mange. I tillegg er det en del som har skrevet helsesøster, lege, advokat, politi og psykolog.

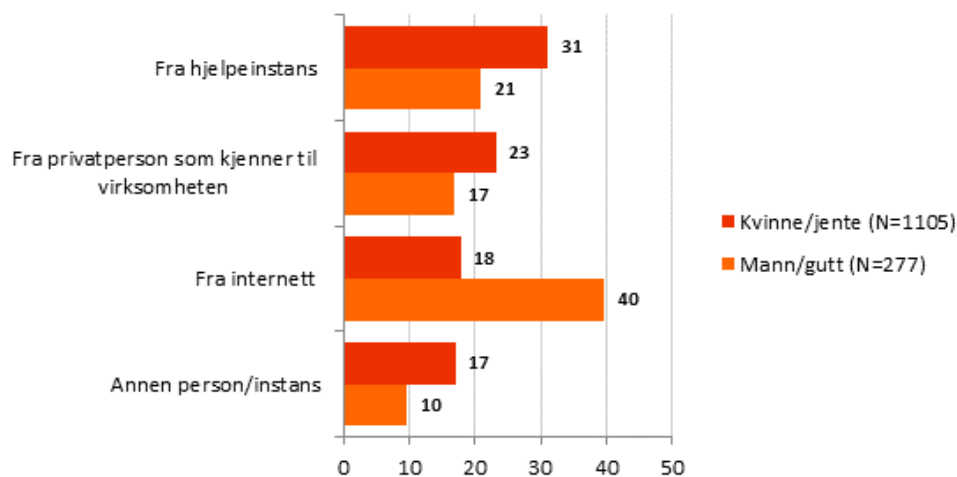
Figur 10: Hvordan fikk utsatte vite om sentret? Prosent³⁹

Resultatene viser store kjønnsforskjeller når det gjelder hvordan de utsatte fikk kjennskap til sentret. Flere kvinner enn menn fikk vite om sentret via hjelpeinstans og/eller privatperson som kjenner til virksomheten. Menn benyttet langt oftere enn kvinner internett til å finne informasjon om sentrene. 40 prosent av mennene fant informasjon på internett, mot kun 18 prosent av kvinnene. Dette mønsteret har vedvart over flere år.

³⁹ Det var mulig å sette flere kryss på spørsmålet om informasjonskanaler dersom man hadde fått vite om sentret via flere kanaler.

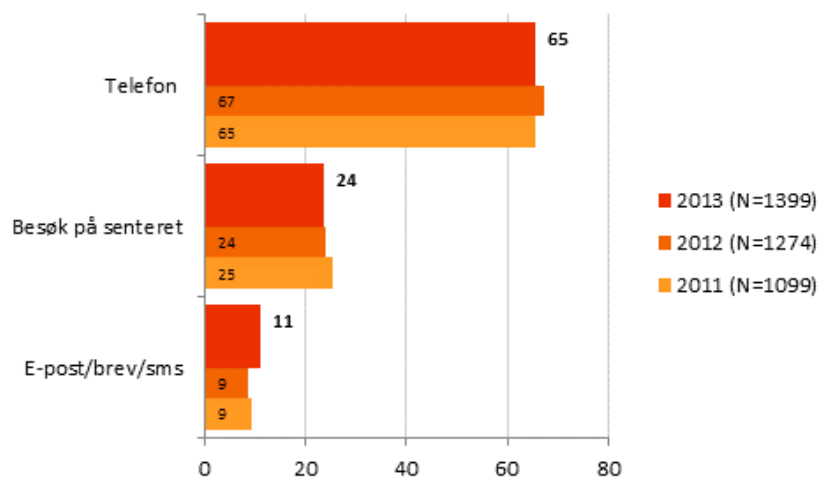
Figur 11: Hvordan fikk utsatte vite om sentret? Brutt ned på kjønn. Prosent.

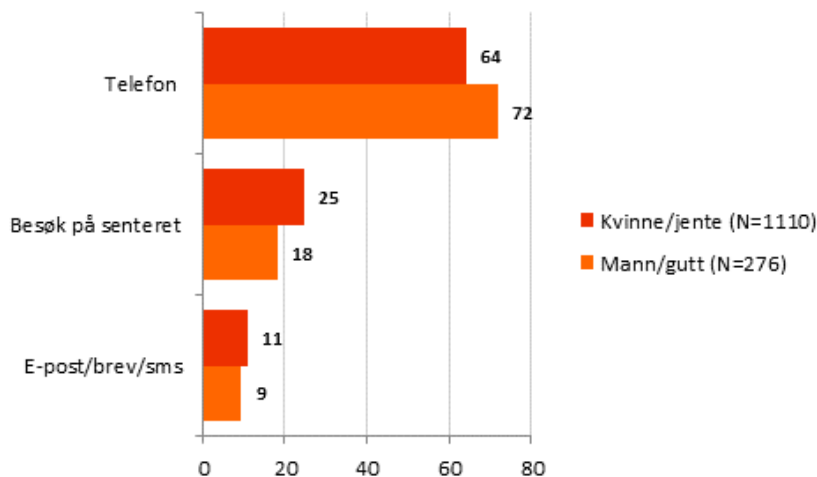
4.1.4 HVORDAN TAR UTSATTE FOR SEKSUELLE OVERGREP KONTAKT MED SENTRET?

Figuren nedenfor viser hvilken kanal som ble brukt første gang de tok kontakt med sentret. De fleste (65 prosent) ringte, men det var også relativt mange (24 prosent) som oppsøkte sentret første gang de tok kontakt. Ti prosent henvendte seg på e-post, mens nesten ingen benyttet brev eller SMS. Mønsteret er omtrent tilsvarende som tidligere år.

Figur 12: Kontaktmåte ved første henvendelse, blant brukere som har vært utsatt for overgrep. Prosent.

Figur 13: Kontaktmåte ved første henvendelse, blant brukere som har vært utsatt for overgrep. Brutt ned på kjønn. Prosent.

Telefon som første kontaktmåte var enda mer vanlig blant menn enn kvinner. 72 prosent av mennene og 64 prosent av kvinnene ringte første gang de tok kontakt. En større andel kvinner enn menn var på besøk første gang de tok kontakt, henholdsvis 25 mot 18 prosent. Brukerne som var yngre enn 18 år skilte seg ut fra øvrige brukere ved at en større andel (45 prosent) besøkte sentret første gang de tok kontakt, og en mindre andel (51 prosent) benyttet telefon.

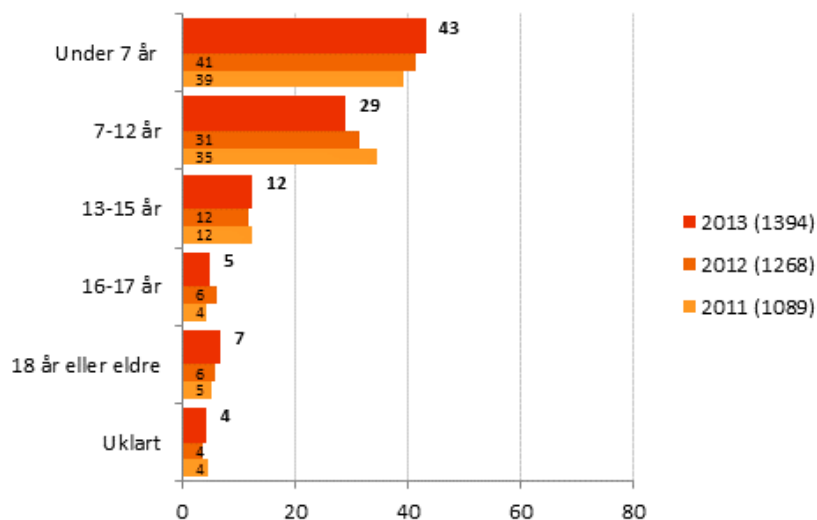
4.1.5 SPØRSMÅL KNYTTET TIL OVERGREPET

Spørsmålene som omhandler overgrepet/-ene, samt anmeldelse av forholdet/-ene, ble kun stilt til brukerne som selv har vært utsatt for seksuelle overgrep. Det var mulig å sette flere kryss på mange av disse spørsmålene, da enkelte kan ha vært utsatt for flere overgrep og flere overgripere.

Alder ved første overgrep

De fleste ble utsatt for første overgrep i svært ung alder. Hele 72 prosent ble utsatt for overgrep da de var tolv år eller yngre, og 43 prosent var yngre enn syv år. Videre var 12 prosent i alderen 13-15 år, mens 16 prosent var 16 år eller eldre. Det er ingen store forskjeller sammenlignet med tidligere år, men vi ser en tendens til økning i andelen som var utsatt for første overgrep før fylte 7 år.

Figur 14: Alder ved første overgrep. Prosent.

Tabellen nedenfor viser at det er relativt store kjønnsforskjeller, der kvinnene ofte ble utsatt for første overgrep i en yngre alder enn mennene. Mens 46 prosent av kvinnene ble utsatt for overgrep da de var yngre enn syv år, gjaldt dette 30 prosent av mennene. En større andel menn enn kvinner ble utsatt for første overgrep i alderen mellom syv og 15 år.

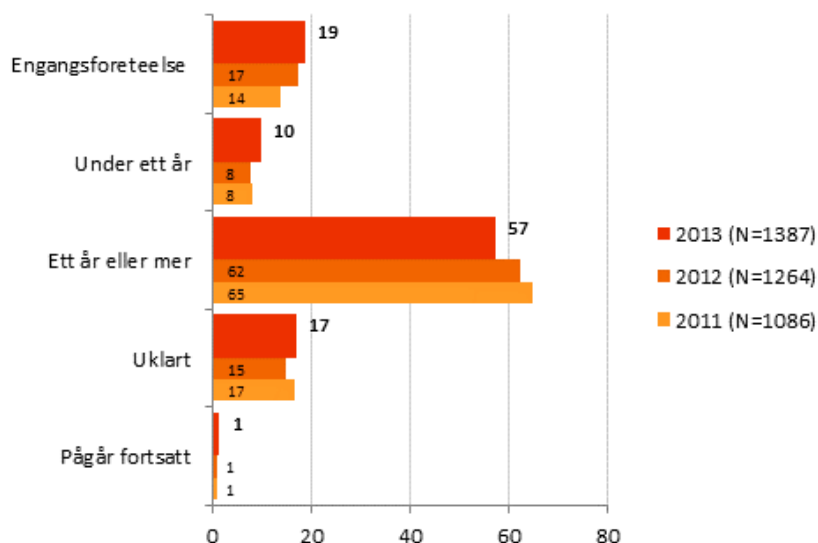
Tabell 38: Alder ved første overgrep. Brutt ned på kjønn i 2011, 2012 og 2013. Prosent.

Alder ved første overgrep?	Kvinne/jente			Mann/gutt		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
I alt	100	100	100	100	100	100
Under 7 år	42	44	46	26	32	30
7-12 år	33	30	27	43	36	38
13-15 år	10	9	10	25	22	24
16-17 år	4	6	5	2	6	5
18 år eller eldre	6	7	8	1	2	3
Uklart	5	4	5	2	3	1
Antall svar (N)	878	1008	1103	203	256	279

Misbrukets varighet

Figur 15 viser hvor lenge brukerne opplevde å bli utsatt for overgrep. De fleste (57 prosent) hadde vært utsatt for misbruk over en periode på ett år eller mer. 19 prosent hadde vært utsatt for en engangsforeteelse, og det har vært en svak økning i denne andelen over tid. Dette kan ha sammenheng med at mange sentre opplyser at de har økt pågang av personer som er utsatt for voldtekt. Videre har ti prosent vært utsatt for misbruk i en kortere periode enn ett år. Relativt mange (17 prosent) hadde et uklart bilde av hvor lenge overgrepene pågikk, og én prosent svarte at overgrepene fortsatt pågår.

Figur 15: Misbrukets varighet. Prosent.

Tabell 39: Misbrukets varighet. Brutt ned på kjønn i 2011, 2012 og 2013. Prosent.

Hvor lenge har misbruket pågått? (Kryss for en eller flere)	Kvinne/jente			Mann/gutt		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Engangsforeteelse	13	16	17	19	21	23
Under ett år	6	6	9	16	13	10
Ett år eller mer	67	64	57	55	57	57
Uklart	17	16	18	14	9	10
Pågår fortsatt	1	1	1	0	0	1
Antall svar (N)	877	1005	1098	202	255	277

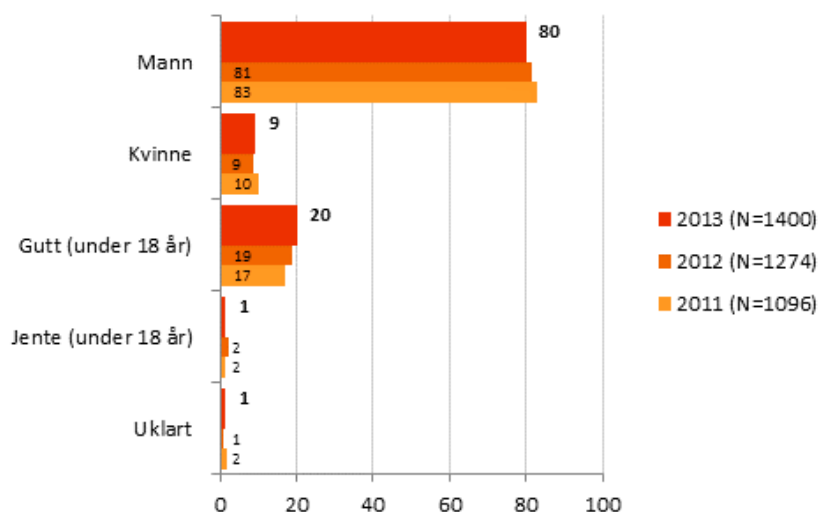
Tabellen over viser misbrukets varighet blant de kvinnelige og mannlige brukerne. En høyere andel menn enn kvinner har vært utsatt for en engangsforeteelse og en høyere andel kvinner enn menn hadde et uklart bilde av misbrukets varighet. Tidligere hadde også en høyere andel kvinner enn menn vært utsatt for overgrep i en periode på ett år eller mer. Over tid har det vært en nedgang i denne andelen blant kvinnene og i år er det ingen slik kjønnsforskjell.

Ser man på resultatene for ulike aldersgrupper, finner vi at den største andelen som har vært utsatt for en engangsforeteelse var blant brukere mellom 18 og 23 år (31 prosent).

Overgriper

Figuren nedenfor viser kjønn og alder på overgriper. ⁴⁰ I de fleste tilfeller av overgrep mot både menn og kvinner var det en mann som utførte overgrepet. 80 prosent hadde vært utsatt for overgrep av en mann, mens 20 prosent svarte at overgriper var en gutt under 18 år. Ni prosent hadde vært utsatt for overgrep fra en kvinne, mens en prosent oppga at overgriper var en jente (under 18 år). Sammenlignet med tidligere år er andelen relativt stabile.

Figur 16: Overgriperes kjønn og alder. Prosent.

Tabellene på neste side viser overgriperes kjønn og alder, sett i forhold til den utsattes kjønn. I tabell 40 er det skilt mellom de som har vært utsatt for en mannlig overgriper (mann og/eller gutt) eller en kvinnelig overgriper (kvinne og/eller jente)

Begge kjønn hadde i de fleste tilfellene vært utsatt for en mannlig overgriper. Men det var betraktelig mer vanlig med en kvinnelig overgriper blant de mannlige brukerne av sentrene. Mens 27 prosent av mennene oppga kvinnelig overgriper, gjaldt dette kun seks prosent av kvinnene. Videre var det mer vanlig at overgriperen var en mann blant de kvinnelige enn mannlige brukerne. Henholdsvis 97 prosent av kvinnene og 78 prosent av mennene hadde vært utsatt for en mannlig overgriper.

⁴⁰ Fordi man kan ha vært utsatt for overgrep både fra mann og gutt, samt kvinne og jente, vil summene av andelen som har vært utsatt for overgrep fra mann og gutt eller kvinne og jente overstige andelen som henholdsvis har vært utsatt for mannlig og/eller kvinnelig overgriper.

Tabell 40: Overgriperes kjønn og alder. Brutt ned på kjønn i 2011, 2012 og 2013. Prosent.

Ble/blir misbrukt av:	Kvinne/jente			Mann/gutt		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Mann	87	86	83	68	62	65
Kvinne	7	5	5	25	23	24
Gutt (under 18 år)	18	19	21	13	19	15
Jente (under 18 år)	1	2	1	3	5	3
Uklart	2	1	1	2	1	1
Antall svar (N)	884	1013	1110	204	257	278

Tabell 41: Utsatt for kvinnelig (kvinne/jente) eller mannlig (mann/gutt) overgriper. 2013. Prosent.

Ble/blir misbrukt av:	Totalt	Kvinne/jente	Mann/gutt
Mannlig overgriper	93	97	78
Kvinnelig overgriper	10	6	27
Antall svar (N)	1400	1110	278

Tabellen nedenfor viser overgriperen(e)s kjønn sett i forhold til de utsattes kjønn og alder ved første overgrep. Selv om mannlige overgripere var i klar overvekt, viser tabellen tydelig at kvinnelige overgripere var vanligst blant de som ble utsatt for første overgrep i svært ung alder. 36 prosent av mennene som var utsatt for første overgrep når de var yngre enn syv år oppga en kvinnelig overgriper, mot 20 prosent av de som var i alderen 13 år eller eldre. Tilsvarende mønster gjelder kvinnene. Ni prosent av kvinnene som var utsatt for første overgrep før de fylte syv år hadde vært utsatt for en kvinnelig overgriper, mot kun to prosent av de som var eldre ved første overgrep⁴¹.

Tabell 42: Overgriperes kjønn etter utsattes kjønn og alder ved første overgrep. Prosent.

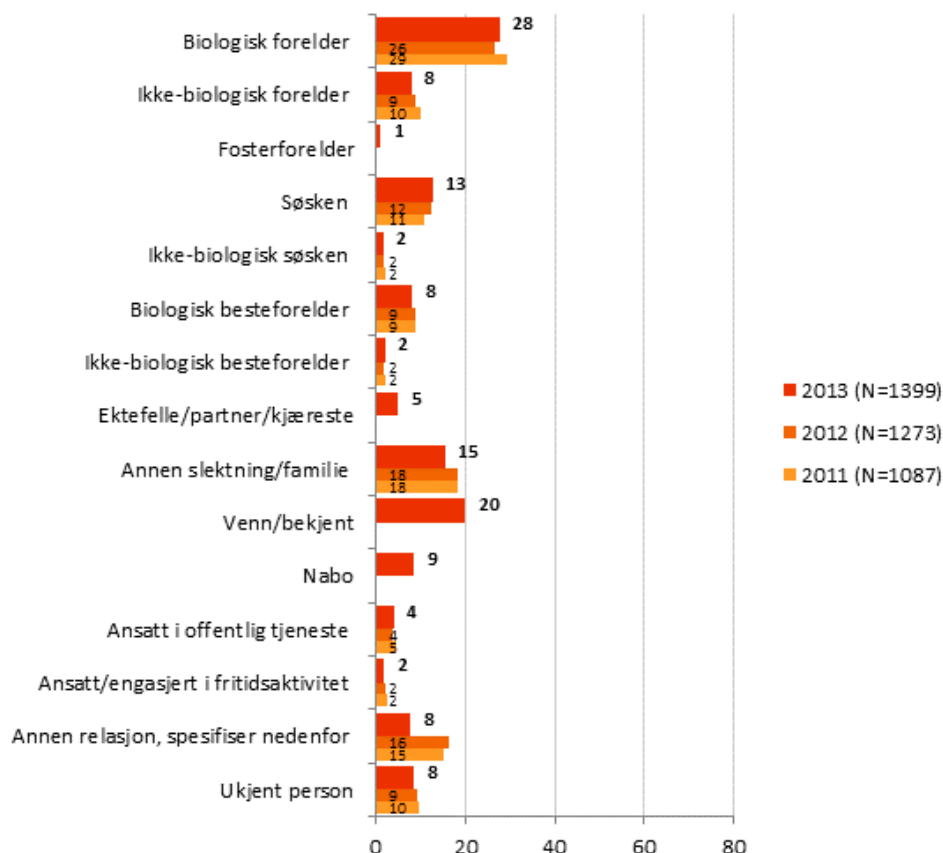
Overgriperes kjønn:	Kvinne/jente			Mann/gutt		
	Ynge enn 7 år	7-12 år	13 år +	Ynge enn 7 år	7-12 år	13 år +
Mannlig overgriper	97	98	98	71	79	89
Kvinnelig overgriper	9	2	2	36	26	20
Antall svar (N)	510	296	242	84	105	87

Blant de som var utsatt for en kvinnelig overgriper hadde 43 prosent også vært utsatt for en mannlig overgriper. Resultatene viser imidlertid ikke om disse overgriperne var knyttet til samme eller ulike overgrep, og hvorvidt det var en relasjon mellom dem.

⁴¹ Spørsmålet som gjelder kjønn på overgriper(ene) er ikke knyttet til et spesifikt overgrep (første eller senere overgrep). Vi vet derfor ikke om de som har vært utsatt for en kvinnelig overgriper av de som ble utsatt for overgrep i alderen yngre enn syv år ble det ved dette første overgrepet eller senere. Mønsteret som tabellen viser gir uansett en viktig indikasjon.

RELASJON TIL OVERGRIPER

Figur 17: Relasjon til overgriper. Prosent

De fleste har vært utsatt for overgrep fra person(er) de har en nær relasjon til. Figur 17 viser at den største enkeltstående gruppen har blitt utsatt for overgrep fra en biologisk forelder (28 prosent). Videre viser resultatene at åtte prosent har vært utsatt for overgrep fra en ikke-biologisk forelder, mens én prosent har vært utsatt for overgrep fra fosterforeldre.

Overgrep har også blitt begått av søsken og besteforeldre. 13 prosent har vært utsatt for overgrep fra biologisk søsken og åtte prosent fra biologisk besteforelder. 15 prosent har vært utsatt for overgrep fra annen slektning/familie.

I 2013 ble kategoriene venn/bekjent og nabo lagt til, og det viser seg at henholdsvis 20 og ni prosent har vært utsatt for overgrep fra venner/bekjente og/eller nabo.

Fire prosent har vært utsatt for overgrep fra en ansatt i offentlig tjeneste, og to prosent svarte at overgriperen var ansatt/engasjert i fritidsaktivitet. Åtte prosent ble utsatt for overgrep fra en ukjent person og åtte prosent svarte "annen relasjon".

Som tidligere vist har 19 prosent vært utsatt for en engangsforeteelse. Av disse har de fleste blitt utsatt for overgrep fra venn/bekjent (36 prosent), ukjent person (24 prosent) eller annen slektning/familie (10 prosent).

Sammenlignet med tidligere var det langt færre i 2013 som svarte «Annen relasjon». Dette kan ha sammenheng med de nye kategoriene som er lagt til (nabo, venn/bekjent og fosterforeldre).

Tabell 43: Relasjon til overgriper. Brutt ned på kjønn i 2011, 2012 og 2013. Prosent.⁴²

Relasjon til overgriper (hvis flere forhold sett flere kryss)	Kvinne/jente			Mann/gutt		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Biologisk forelder	31	28	28	22	21	25
Ikke-biologisk forelder	11	10	9	8	4	3
Fosterforelder	IM	IM	0,7	IM	IM	1
Søsken	12	12	14	7	14	8
Ikke-biologisk søsken	2	2	2	3	2	2
Biologisk besteforelder	10	10	8	3	5	6
Ikke-biologisk besteforelder	3	2	2	0	0	1
Ektefelle/partner/kjæreste	IM	IM	6	IM	IM	3
Annen slektning/familie	18	18	16	19	21	14
Venn/bekjent	IM	IM	20	IM	IM	21
Nabo	IM	IM	7	IM	IM	14
Ansatt i offentlig tjeneste	5	4	4	4	2	2
Ansatt/engasjert i fritidsaktivitet	2	2	2	4	4	1
Annen relasjon	14	18	8	19	11	6
Ukjent person	10	9	8	9	9	10
Antall svar (N)	878	1012	1108	201	257	279

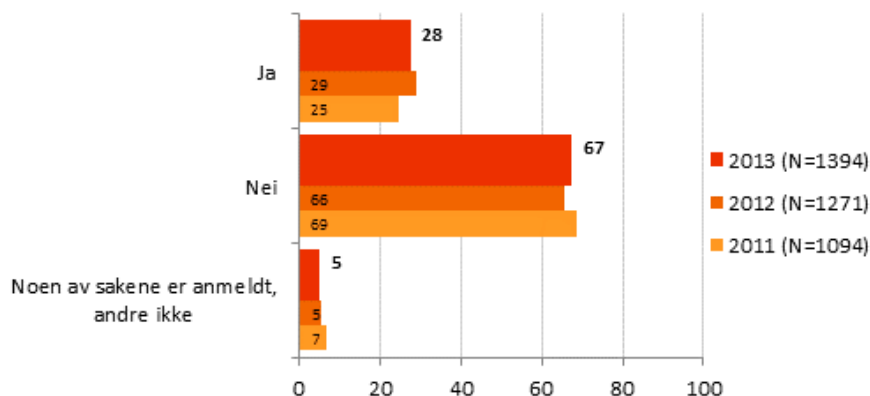
Litt flere kvinner enn menn har vært utsatt for overgrep fra en forelder, enten biologisk eller ikke-biologisk, samt fra søsken. Videre har flere menn enn kvinner vært utsatt for overgrep fra en nabo. På de øvrige kategoriene finner vi ingen utpregede kjønnsforskjeller.

ANMELDELSE AV FORHOLDENE

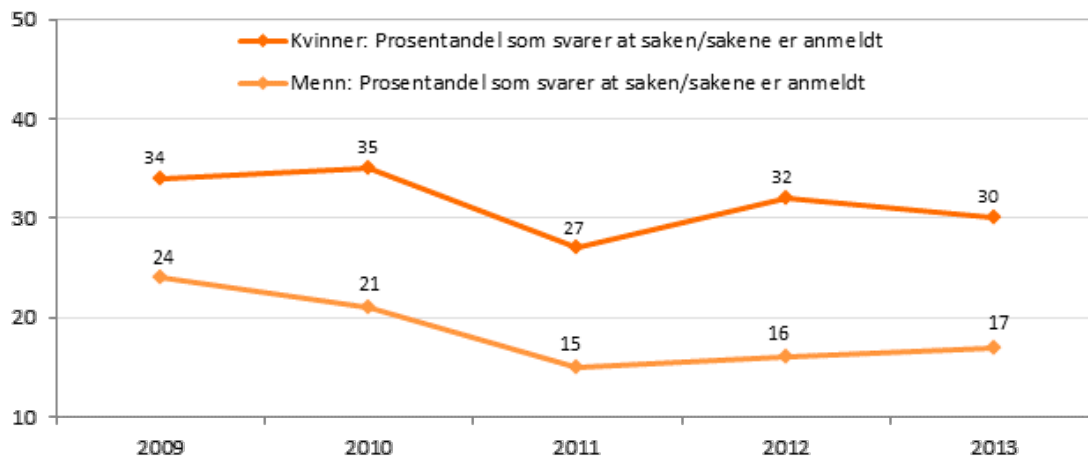
Figuren nedenfor viser at 28 prosent hadde anmeldt overgrepet/-ene i 2013, omtrent tilsvarende andel som i 2012.

⁴² IM betyr «ikke målt» og var altså ikke et av svaralternativene det aktuelle året.

Figur 18: Er saken anmeldt? Prosent.

Figur 19: Er saken anmeldt? Brutt ned på kjønn i 2011, 2012 og 2013. Prosent.

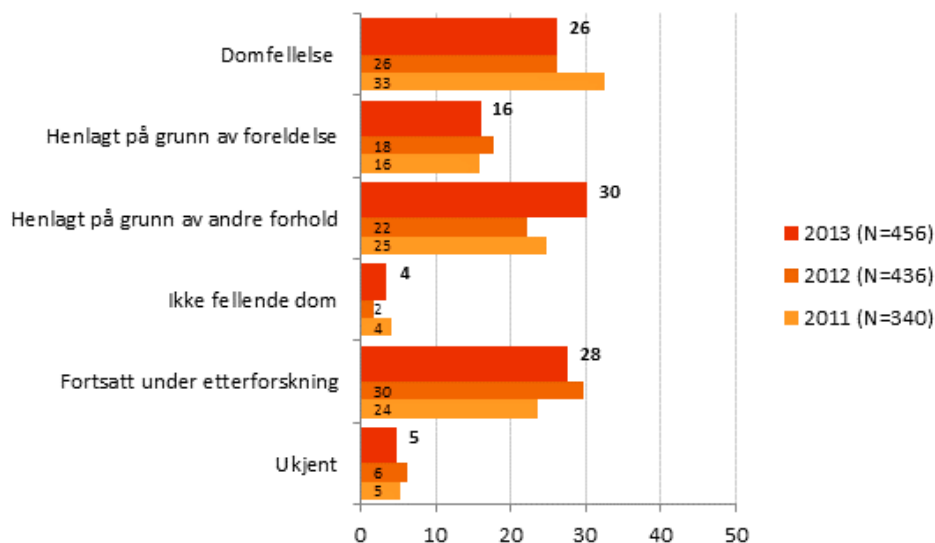

Flere kvinner enn menn hadde anmeldt saken/-ene, henholdsvis 30 mot 17 prosent. Differansen mellom menn og kvinner har vært forholdvis stabil over tid. For begge kjønn ser vi tendens til nedgang i andelen som svarte at saken/sakene er anmeldt.

Resultatene viser ellers relativt store forskjeller mellom de ulike aldersgruppene. 59 prosent av de under 18 år, 35 prosent av de mellom 18 og 23 år og 25 prosent av de mellom 24 og 29 år, har anmeldt saken(e). Andelen er betraktelig lavere blant eldre utsatte. Kun ti prosent av de som var 50 år eller eldre har anmeldt. En mulig forklaring kan være at mange av overgrepssakene til de eldre brukere er foreldet.

De fleste som anmeldte opplevde henleggelse, enten på grunn av foreldelse (16 prosent) eller andre forhold (30 prosent). Ca. en av fire svarte at anmeldelsen førte til dom, noe som er tilsvarende som i 2012, men litt lavere enn i 2011. 28 prosent svarte at saken(e) fortsatt var under etterforskning.

Figur 20: Hvis anmeldt, hva er skjedd i saken(ene)? Prosent

48 prosent av de under 18 år som hadde anmeldt saken(e) svarte at den/de fortsatt var under etterforskning. Ikke overraskende viser tallene også at andelen som opplevde henleggelse på grunn av foreldelse var størst blant de eldste brukerne av sentrene. 43 prosent av de som var 40 år eller eldre har opplevde henleggelse på grunn av foreldelse.

Tabellen under viser at en større andel kvinner enn menn har opplevd domfellelse og henleggelse på grunn av andre forhold, men det må tas i betraktning at antall menn i tabellen er veldig lavt.

Tabell 44: Tabellen under viser at en større andel kvinner enn menn både har opplevd domfellelse og henleggelse på grunn av andre forhold, men det må tas i betraktning at antallet menn i tabellen er veldig lavt.

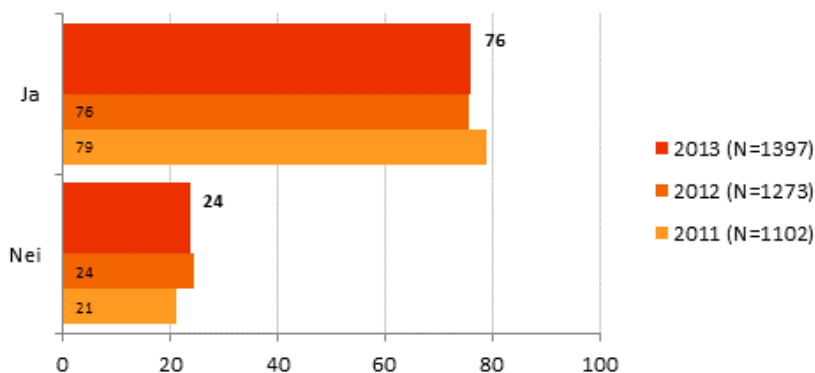
Hvis anmeldt, hva er skjedd i saken(e)?	Kvinne/jente			Mann/gutt		
	2011	2011	2013	2011	2012	2013
Dom	34	26	27	25	26	21
Henlagt på grunn av foreldelse	16	17	16	17	22	21
Henlagt på grunn av andre forhold	25	22	31	25	22	19
Ikke fellende dom	4	2	3	8	2	11
Fortsatt under etterforskning	23	30	28	28	30	25
Ukjent	6	7	5	0	2	8
Antall svar (N)	302	388	399	36	46	53

4.1.6 HJELP OG BISTAND TIL UTSATTE FOR OVERGREP

KONTAKT MED HJELPEAPPARATET

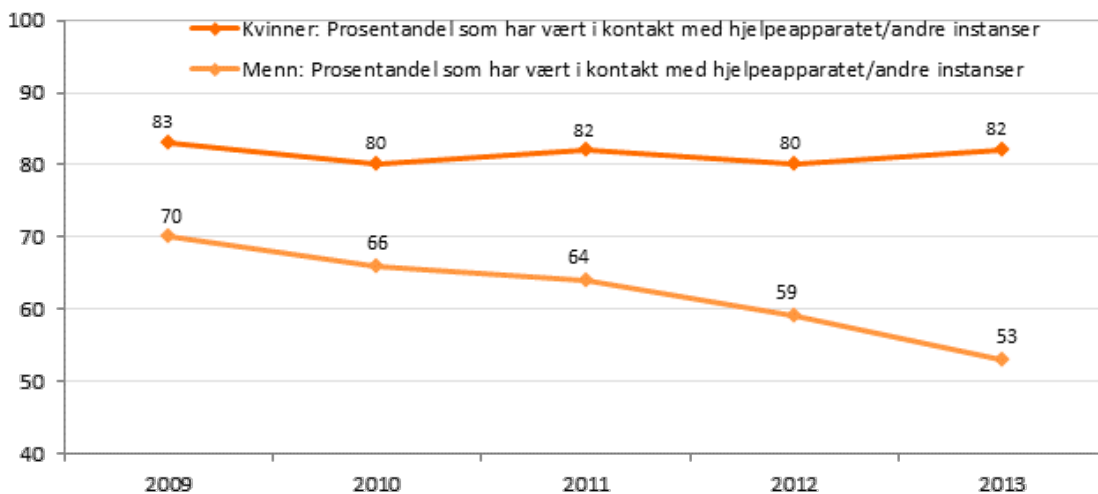
76 prosent hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med overgrepet(ene). Resultatet signaliserer at mange bruker sentrene som et supplement til hjelpeapparatet. Over tid har det kun vært mindre forskjeller i denne andelen.

Figur 21: Kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med overgrepet(ene)/hendelsen(e)? Prosent.

Figur 22 viser at betraktelig flere kvinner enn menn hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet, henholdsvis 82 mot 53 prosent. Blant menn har det vært en nedgang i andelen som har vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser sammenlignet med tidligere år.

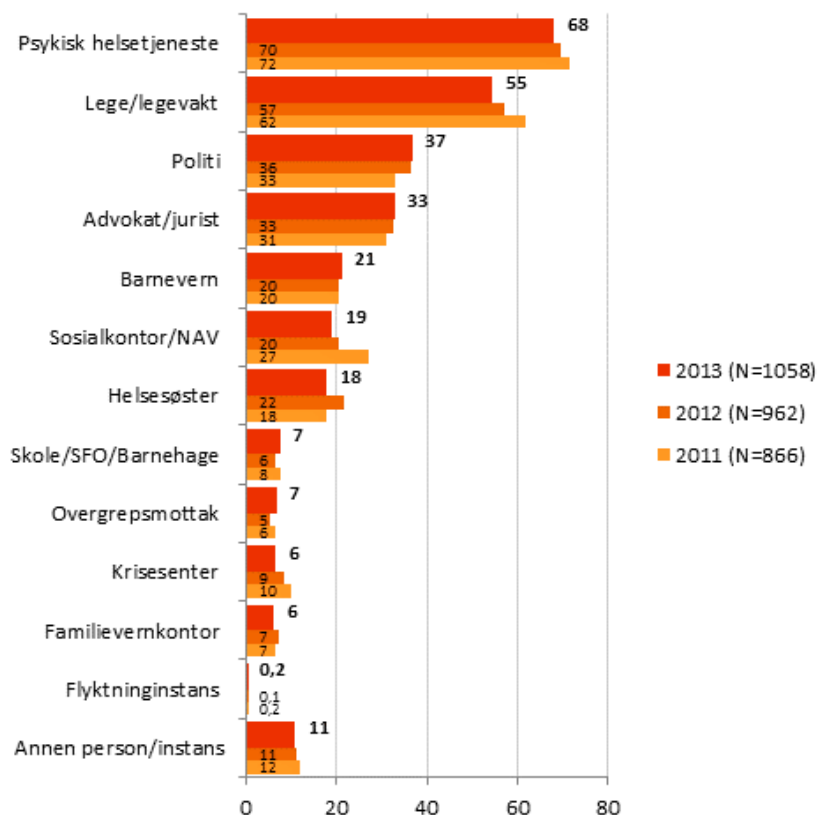
Figur 22: Kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser blant utsatte for overgrep. Prosent.

De som hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser fikk spørsmål om hvilke instanser dette gjaldt. Siden det er mulig å være i kontakt med flere instanser, var det mulig å sette flere kryss på dette spørsmålet.

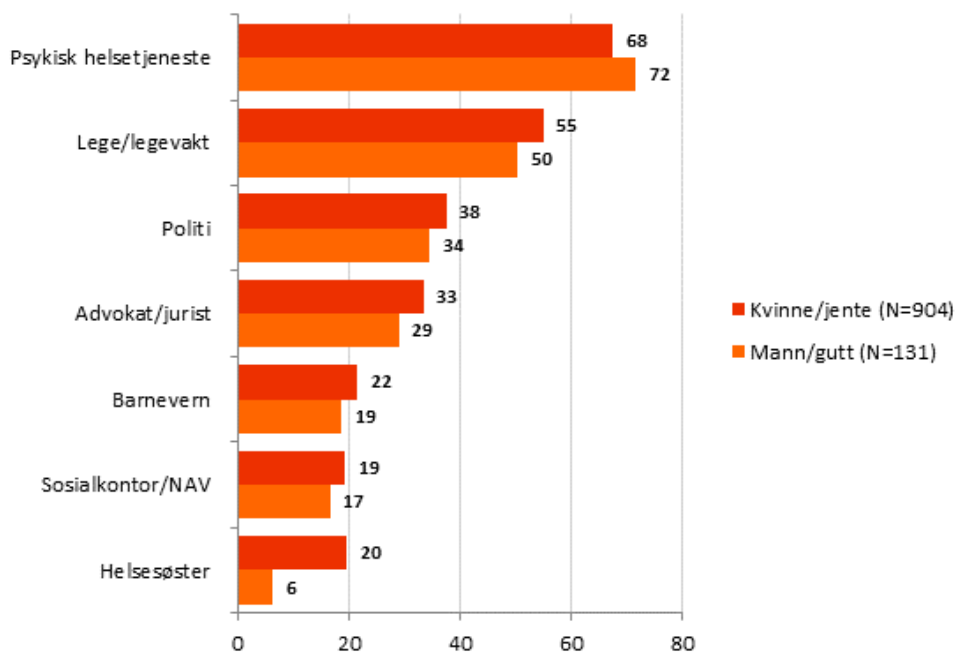
Figur 23 viser at instansen som oftest ble nevnt var psykisk helsetjeneste, og 68 prosent av de utsatte som hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet hadde vært i kontakt med denne instansen. Derneft følger lege/legevakt med en andel på 55 prosent. 37 prosent hadde vært i kontakt med politi, 33 prosent med advokat/jurist og 21 prosent med barnevern. Videre hadde 19 prosent vært i kontakt med NAV og 18 prosent hadde vært i kontakt med helsesøster. Elleve prosent hadde krysset «annet», herunder nevnes blant annet rusomsorg, prest, psykiatri og andre sentre mot seksuelle overgrep.

Figur 23: Hvilke instanser er/har du vært i kontakt med? Proseneter.

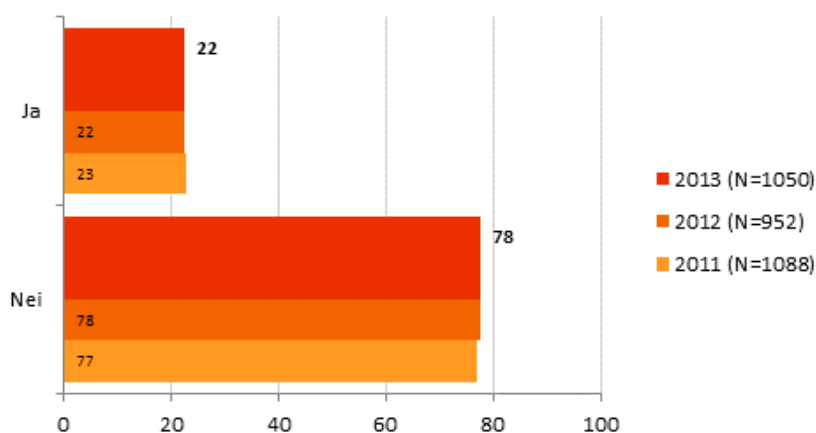

Langt flere kvinner enn menn hadde vært i kontakt med helsesøster, henholdsvis 20 mot seks prosent. Litt flere kvinner enn menn hadde vært i kontakt med lege/legevakt, politi, advokat/jurist og barnevern. En litt større andel menn enn kvinner har vært i kontakt med psykisk helsetjeneste.

Figur 24: Hvilke instanser er/har du vært i kontakt med? Brutt ned på kjønn. Prosent.

22 prosent av de som hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser opplevde at de ikke fikk tilbud fra en eller flere av instansene de var i kontakt med. Andelen blant de mannlige brukerne var litt høyere (25 prosent). I spørsmålet vektlegges brukerens subjektive opplevelse av å ha fått tilbud.

Figur 25: Har du opplevd å ikke få tilbud fra en eller flere av instansene du har vært i kontakt med i forbindelse med overgrep(ene)/hendelse(n)e? Prosent.⁴³

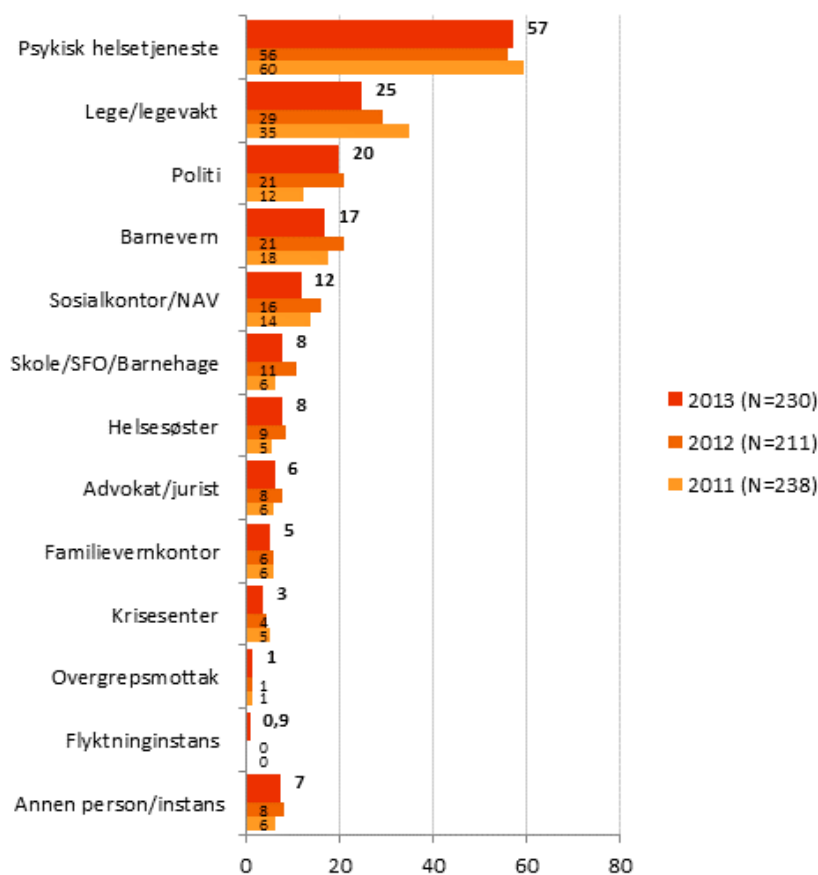
⁴³ Det er endret formulering på spørsmålet sammenlignet med tidligere. I 2011: Har du bedt om hjelp fra en eller flere instanser uten å få det? I tillegg gikk spørsmålet til alle, mens det i 2012 og 2013 kun har gått til de som har vært i kontakt med andre instanser.

Tabell 45: Har du opplevd å ikke få tilbud fra en eller flere av instansene du har vært i kontakt med i forbindelse med overgrep(et)/hendelse(n)e? Brutt ned på kjønn. Prosent.

Opplevd å ikke få tilbud:	Kvinne/jente	Mann/gutt
I alt	100	100
Ja	22	25
Nei	78	75
Antall svar (N)	896	145

Figuren under viser hvilke instanser brukerne hadde vært i kontakt med uten å få tilbud. Det er brukerens egen vurdering som ligger til grunn for svarene. Av de som ikke fikk tilbud svarte 57 prosent at dette gjaldt psykisk helsetjeneste. 25 prosent svarte at de ikke fikk tilbud fra lege/legevakt, 20 prosent svarte politi og 12 prosent oppga NAV.

Figur 26: Hvis du har opplevd å ikke få tilbud, hvilke instanser gjelder dette? Prosent.

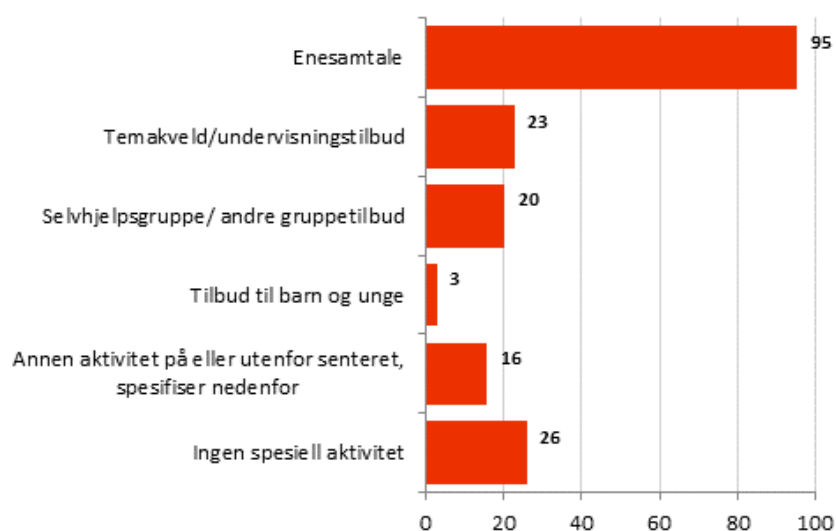

4.1.7 DELTAGELSE I AKTIVITETER VED SENTERET

Brukerne ble bedt om å krysse av for hvilke aktiviteter de hadde deltatt i ved senteret, også eventuelle aktiviteter de har deltatt på tidligere år. Aktiviteter man har deltatt i ved senteret i 2013 etter at skjemaet ble fylt ut vil ikke fanges opp.

De aller fleste (95 prosent) hadde hatt en enesamtale ved senteret. 23 prosent hadde deltatt på temakveld/undervisningstilbud, mens 20 prosent hadde deltatt på selvhjelpsgruppe/andre gruppetilbud. 16 prosent hadde svart andre aktiviteter. Herunder nevnes sommerleir, turer og ulike typer sosiale arrangementer. Omtrent en av fire hadde vært på senteret uten å delta på noen spesiell aktivitet.

Figur 27: Deltagelse i ulike aktiviteter ved senteret. Prosent. N=1328.

4.2 BRUKERE SOM ER PÅRØRENDE AV UTSATTE

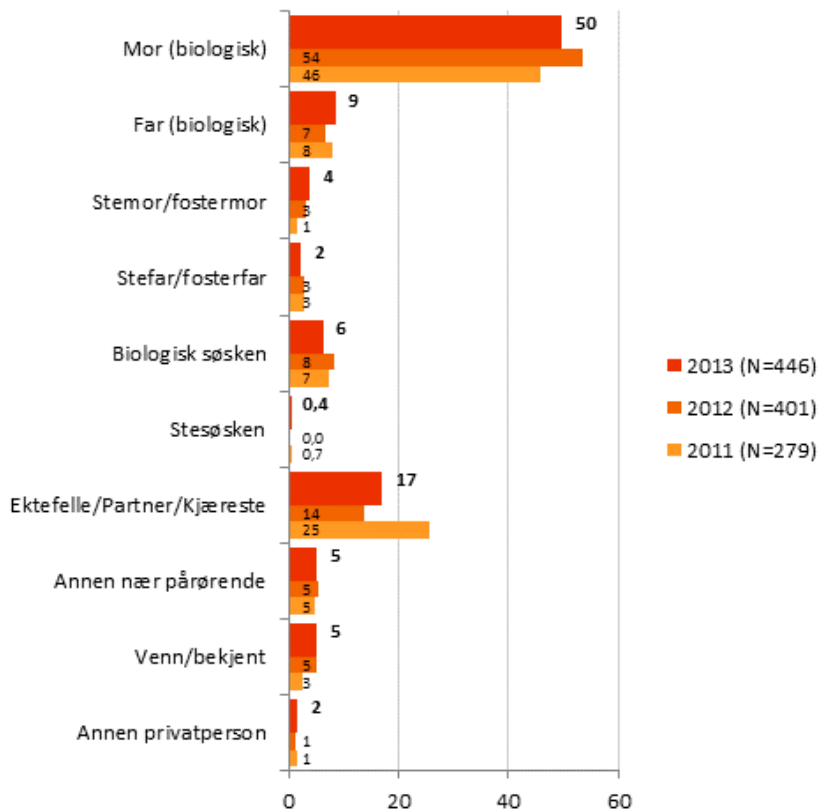
I den videre delen presenteres resultatene for brukergruppen som er pårørende eller har en annen nær relasjon til noen som er utsatt for overgrep. Dette utgjør 24 prosent av brukerne i 2013.

4.2.1 PÅRØRENDES RELASJON TIL DEN UTSATTE

Som tidligere år var de aller fleste pårørende som brukte sentrene mor til en person som hadde vært utsatt for seksuelle overgrep (50 prosent). 17 prosent var ektefelle/partner/kjæreste med en som har vært utsatt for overgrep. Ni prosent var biologisk far og seks prosent var biologisk søsken, mens øvrige var venn/bekjent eller annen nær person eller pårørende.

Sammenlignet med tidligere år er tallene forholdsvis stabile.

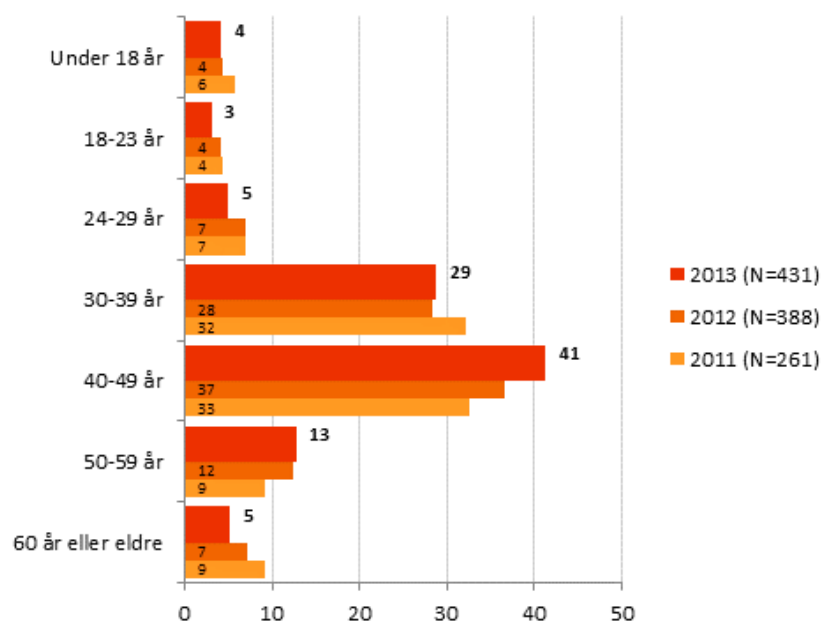
Figur 28: Pårørende/andres relasjon til utsatt. Prosent blant pårørende/andre. Prosent.

4.2.2 ALDER, KJØNN OG BAKGRUNN

Blant de pårørende var 72 prosent kvinner og 28 prosent menn. Alderssammensetningen blant de pårørende var relativt lik som tidligere år, med noe økning i andelen i alderen 40-49 år.

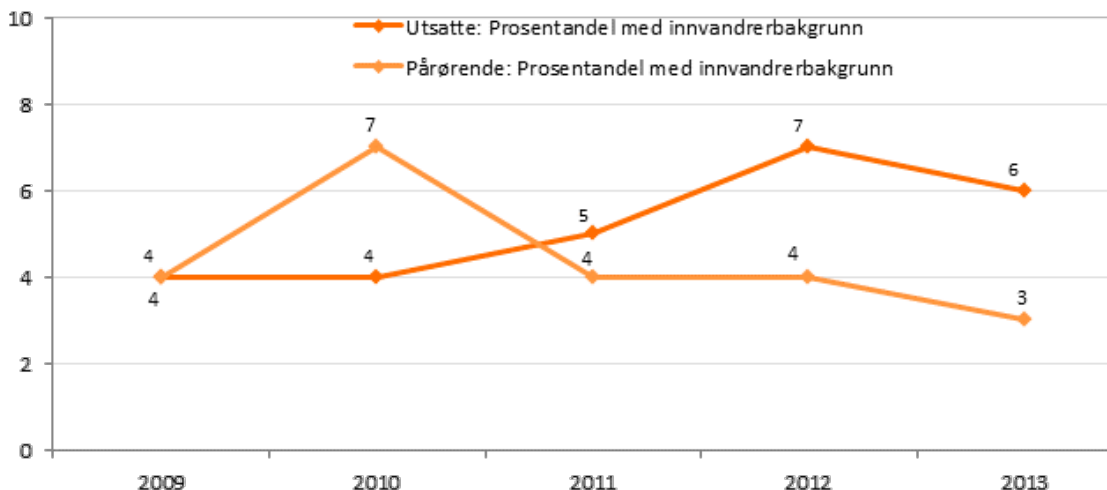
Figur 29: Pårørendes alder. Prosent.

Aldersprofilen blant de pårørende var høyere enn blant de som har vært utsatt for overgrep. Dette kan ses i sammenheng med at de fleste pårørende som besøkte sentret var mor til noen som har vært utsatt for overgrep. Kun syv prosent av de pårørende var under 24 år, mot 32 prosent av brukerne som var utsatt for seksuelle overgrep.

De aller fleste (97 prosent) av de pårørende var av norsk opprinnelse. Dette er tre prosentpoeng flere enn blant de som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Innvandererandelen blant pårørende har vært relativt stabil over tid, men litt høyere i 2010.

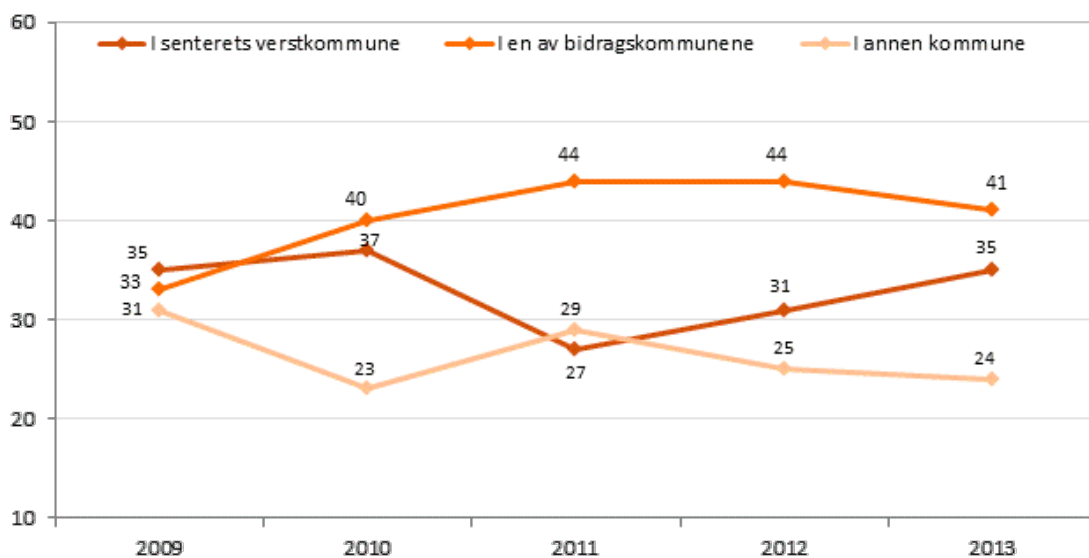
Figur 30: Innvandererandel blant pårørende og utsatte for seksuelle overgrep. Prosent.

Figur 30 viser at 41 prosent av de pårørende kom fra en av sentrets bidragskommuner, mens 35 prosent var bosatt i vertskommunen. 24 prosent bodde i en kommune som ikke ga økonomisk bidrag til sentret (annen kommune). Tallene viser ingen store endringer over tid.

Sammenlignet med brukere av sentret som har vært utsatt for overgrep, var det en lavere andel blant de pårørende (elleve prosentpoeng mindre) som var bosatt i vertskommunen, og en høyere andel bosatt i en kommune som ikke bidrar til finansieringen av senteret (6 prosentpoeng mer).

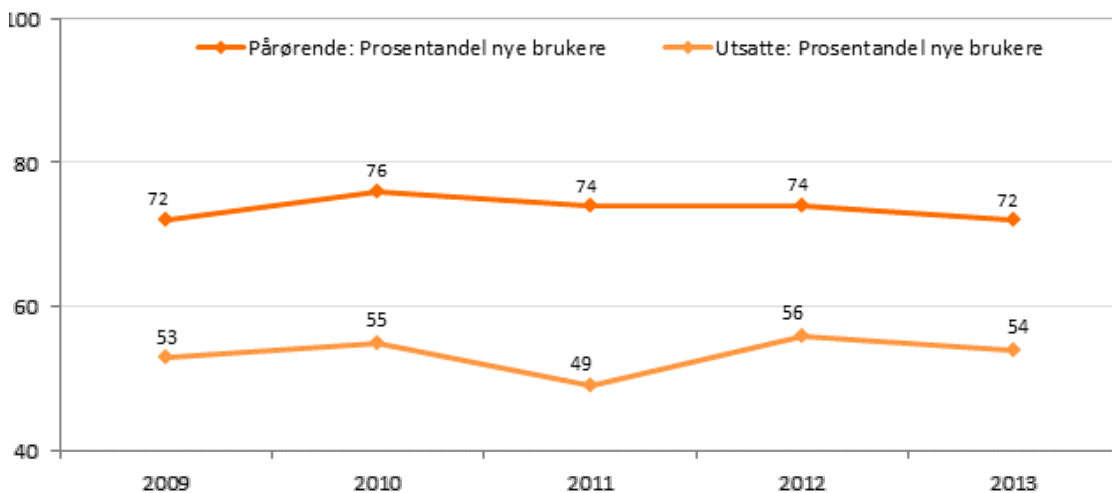
Figur 31: Pårørendes bosted. Prosent.

4.2.3 NYE BRUKERE BLANT PÅRØRENDE

De fleste pårørende (72 prosent) var nye brukere i 2013, en andel som har vært relativt stabil over tid. Andelen nye brukere blant pårørende var betraktelig høyere enn blant utsatte (54 prosent).

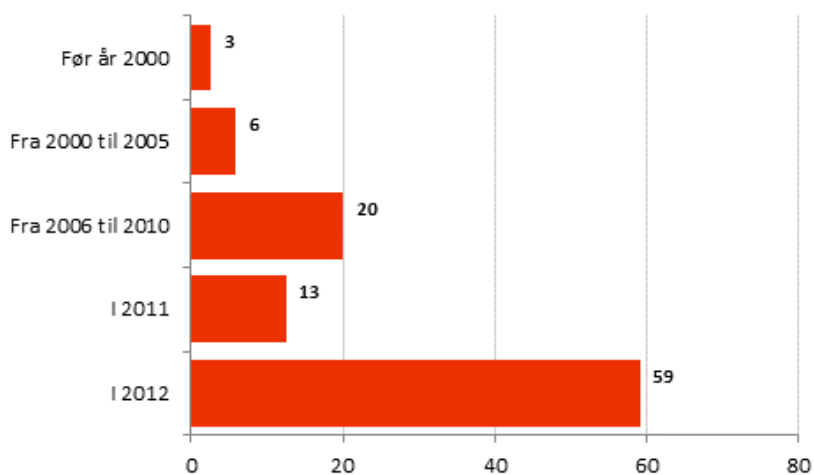
Figur 32: Prosentandel nye brukere (første besøk i 2013) blant pårørende og utsatte.

De fleste av de pårørende (59 prosent) som hadde besøkt senteret før 2013 hadde sitt første besøk i 2012. 13 prosent besøkte senteret i 2011, mens en av fem hadde sitt første besøk i perioden 2006-2010. Ni prosent hadde besøkt senteret før 2006.

Færre pårørende enn utsatte hadde sitt første besøk på senteret før 2012, henholdsvis 41 mot 62 prosent⁴⁴.

Figur 33: Årstall første besøk for pårørende som besøkte senteret før 2013. N=120.

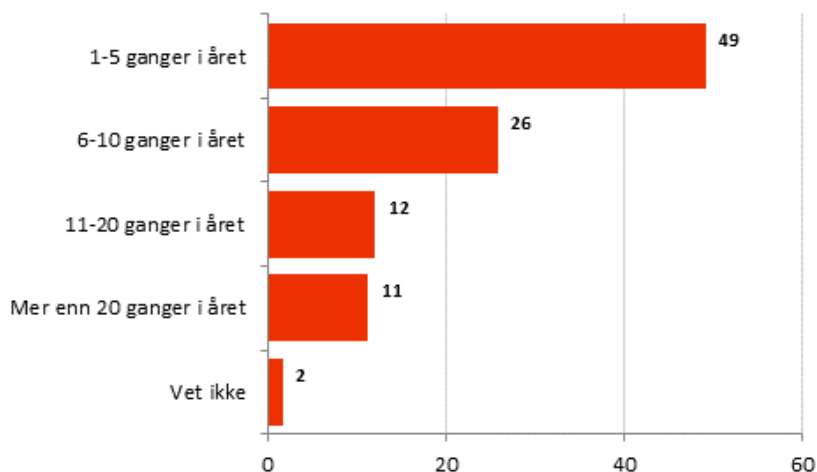

Omtrent halvparten av de pårørende som hadde besøkt senteret før 2013 svarte at de besøkte senteret 1-5 ganger i året. Omtrent en av fire besøkte senteret 6-10 ganger i året, mens en av fem besøkte senteret mer enn ti ganger årlig.

⁴⁴ Prosent av de som hadde besøkt senteret tidligere år.

Sammenlignet med brukerne som har vært utsatt for seksuelle overgrep har de pårørende på årlig basis vært på langt færre besøk. Hele 77 prosent av de utsatte besøkte senteret mer enn fem ganger i året, mot 51 prosent av de pårørende.

Figur 34: Anslag på hvor ofte pårørende har besøkt senteret årlig før 2013. Prosent. N=124.

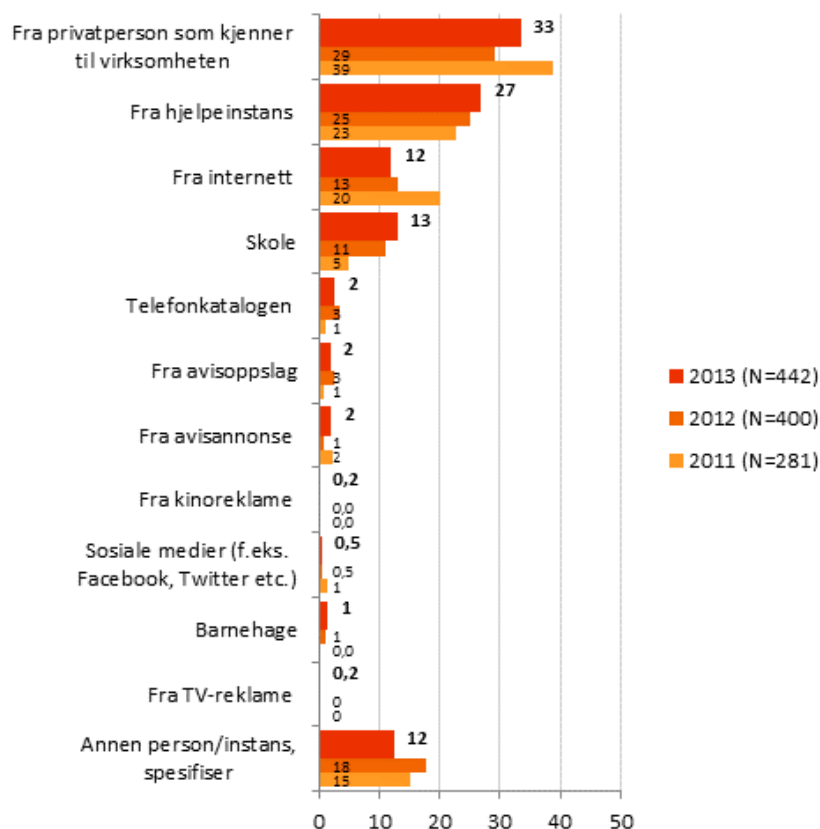

4.2.4 INFORMASJONSKILDER OG KONTAKTMÅTE

Blant de pårørende var det mest vanlig å finne ut om sentret via en privatperson (33 prosent). 27 prosent fant ut om sentret via en hjelpeinstans, og 13 prosent fikk informasjon fra skolen. 12 prosent fant ut om sentret på internett. I "annet"-kategorien var det flere som nevnte barnehageprosjekt, advokat, samboer eller annen familie.

Sammenlignet med tidligere har det vært en jevn økning i andelen som fikk vite om senteret fra hjelpeinstans og skole. Sammenlignet med 2011 har det vært en nedgang i andelen som fant ut om senteret via internett og/eller privatperson, men det er ingen stor forskjell sammenlignet med 2012.

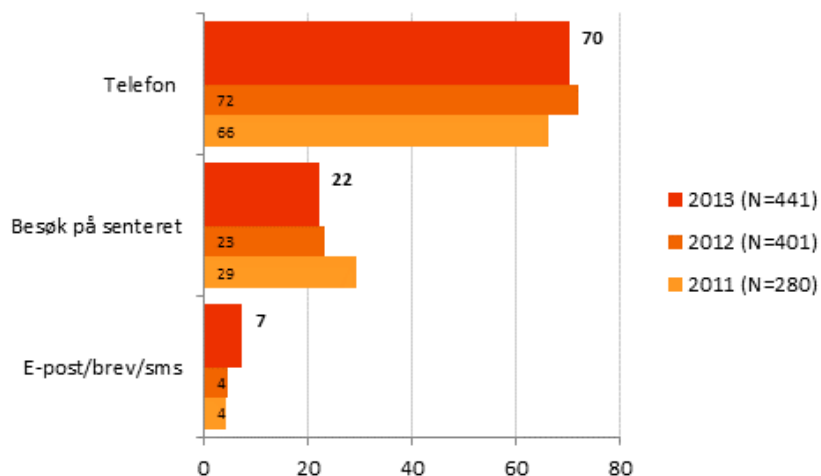
Figur 35: Hvordan fikk pårørende vite om sentret? Prosent.

De fleste pårørende (70 prosent) henvendte seg på telefon første gang de tok kontakt med sentret. Denne andelen har vært høy over tid, og illustrerer at tilgjengelighet på telefon er svært viktig. 22 prosent besøkte sentret første gang de tok kontakt, mens syv prosent skrev e-post. Nesten ingen benyttet brev eller sms ved første kontakt.

Litt flere pårørende enn utsatte (5 prosentpoeng flere) benyttet telefon første gang de tok kontakt.

Figur 36: Kontaktmåte ved første henvendelse, blant pårørende. Prosent.

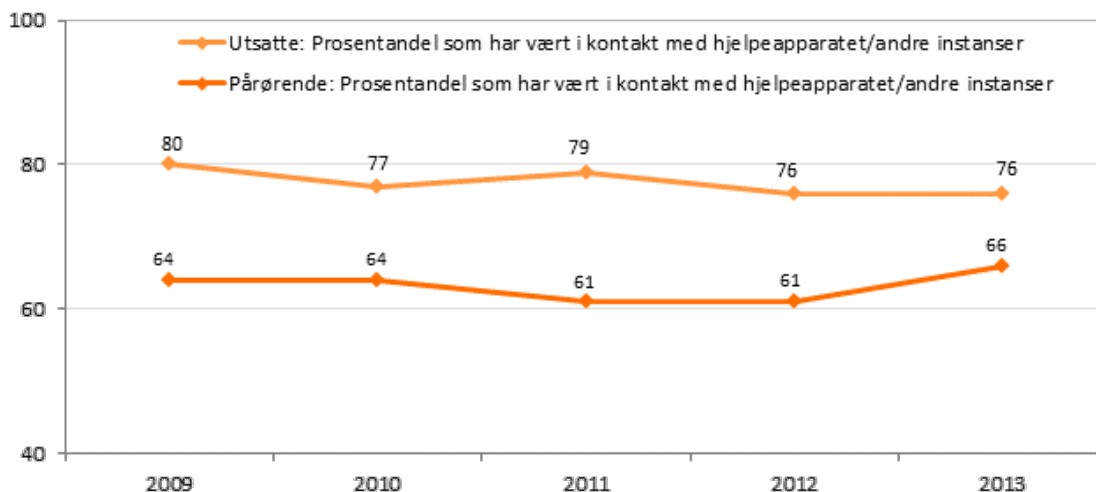
4.2.5 HJELP OG BISTAND TIL PÅRØRENDE

Kontakt med hjelpeapparatet

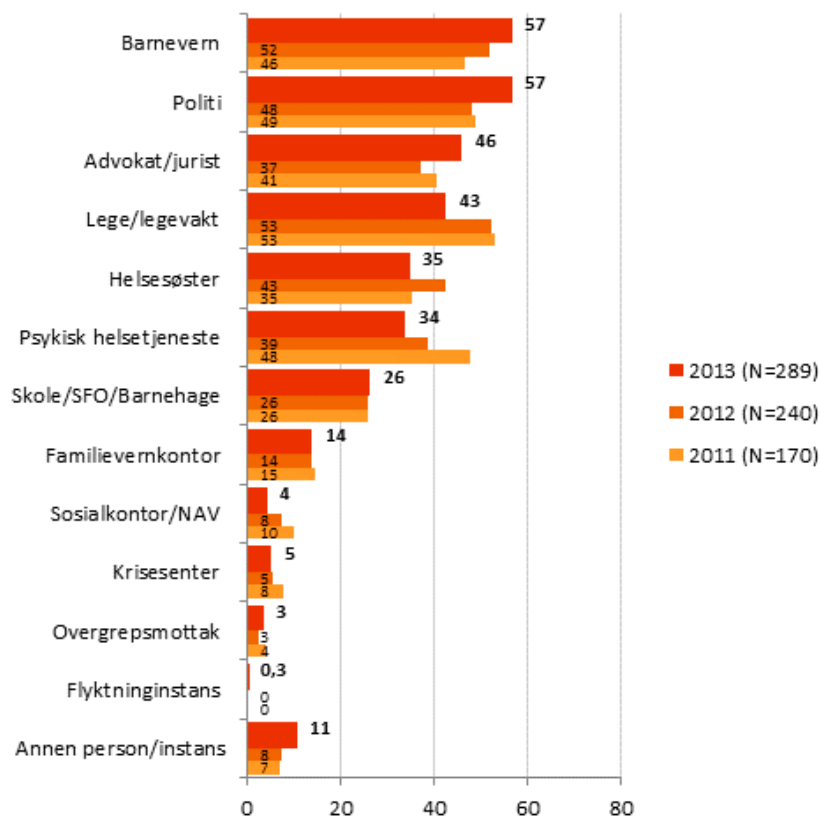
66 prosent av de pårørende hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med hendelsen/situasjonen, en andel som er fem prosentpoeng høyere enn de to foregående årene.

Ikke overraskende var andelen noe lavere enn blant de som har vært utsatt for overgrep, hvor 76 prosent hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet.

Figur 37: Kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med hendelsen/situasjonen? Prosent.

Figur 38: Hvilke instanser er/har du vært i kontakt med? Prosent.

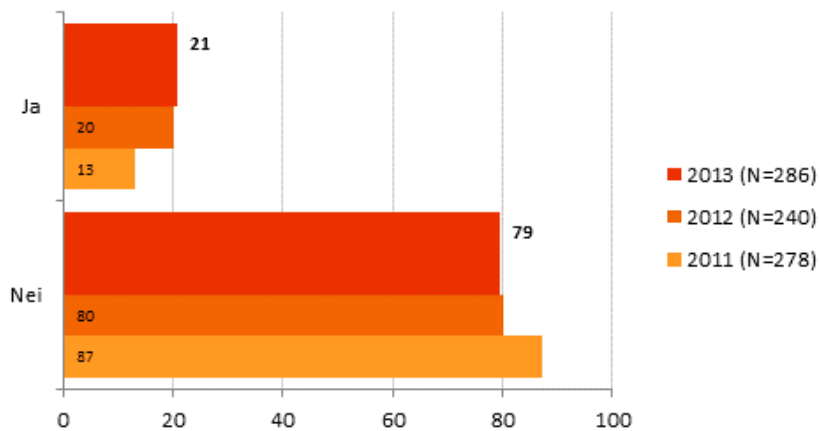

Blant de pårørende var det mest vanlig å ha vært i kontakt med barnevern (57 prosent) og/eller politi (57 prosent). Videre hadde 46 prosent vært i kontakt med advokat/jurist, 43 prosent med lege/legevakt og 35 prosent med helsesøster. 34 prosent hadde vært i kontakt med psykisk helsetjeneste og 26 prosent hadde vært i kontakt med skole/SFO/ barnehage. 14 prosent hadde vært i kontakt med familievernkontoret.

Sammenlignet med tidligere har det vært en økning i andelen som har vært i kontakt med barnevern, politi og advokat/jurist. Det har vært en nedgang i andelen som har vært i kontakt med lege/legevakt og psykisk helsetjeneste.

En større andel av de som har vært utsatt for overgrep enn pårørende hadde vært i kontakt med psykisk helsetjeneste, lege/legevakt og NAV. Flere pårørende enn utsatte hadde vært i kontakt med helsesøster, barnevern, politi, advokat/jurist, familievernkontor og skole/SFO/Barnehage.

Figur 39: Har du opplevd å ikke få tilbud fra en eller flere av instansene du har vært i kontakt med i forbindelse med overgrepet(ene)/hendelsen(e)? Prosent. ⁴⁵

21 prosent av de pårørende som hadde vært i kontakt med instanser opplevde at de ikke fikk tilbud fra en eller flere av disse. Denne andelen var ganske lik blant brukerne som var utsatt for seksuelle overgrep (22 prosent).

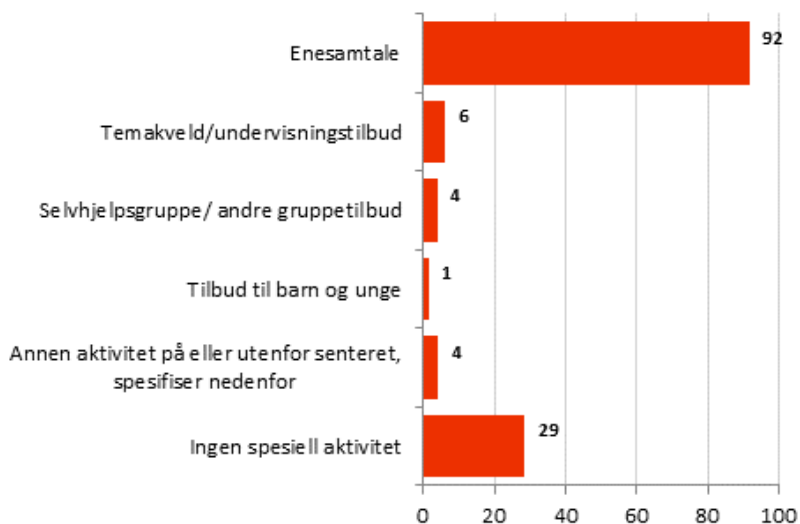
I antall var det kun 59 av de pårørende som opplevde å ikke få tilbud. De fleste av disse opplevde å ikke få tilbud fra barnevern, psykisk helsetjeneste, politi og/eller lege/legevakt.

⁴⁵ OBS endret formulering på spørsmålet sammenlignet med tidligere: 2011: Har du bedt om hjelp fra en eller flere instanser uten å få det? I tillegg gikk spørsmålet til alle, mens det i 2012 kun har gått til de som har vært i kontakt med andre instanser.

4.2.6 PÅRØRENDES DELTAGELSE I AKTIVITETER VED SENTRENE

Enesamtale var den vanligste aktiviteten for pårørende, tilsvarende som for utsatte. Omtrent ni av ti pårørende ved senteret hadde deltatt på enesamtale. Dermed var det mest vanlig å være på senteret uten å delta på aktiviteter (29 prosent). Seks prosent hadde deltatt på temakveld/undervisning og fire prosent hadde deltatt på selvhjelpsgruppe/andre gruppetilbud.

Figur 40: Pårørendes deltagelse i ulike aktiviteter ved sentrene. Prosent. N=412.

5. VEDLEGG

OM STATISTIKKEN OG ENDRINGER I SKJEMA

DATAINNSAMLING

Aktiviteten ved sentrene mot incest og seksuelle overgrep ble innrapportert til Sentio Research Norge ved utfylling av fire ulike skjema i 2013:

- SKJEMA A: Henvendelser (telefon, e-post, SMS eller brev fra brukere og samarbeidspartnere)
- SKJEMA B: Aktivitet (besøk/deltakelse i aktivitet på senteret)
- SKJEMA C: Brukere (spørreskjema til utsatte og pårørende)
- SKJEMA D: Samletall (drift, tilbud og organisering av sentrene)

Skjema A benyttes for å registrere henvendelser fra brukere og samarbeidspartnere over telefon, e-post, SMS eller brev. Skjema B er et registreringsskjema for brukerne som ligger fremme i senterets lokaler, og hvor brukerne krysser av for besøk og deltakelse i aktiviteter på sentret. Skjema C er et spørreskjema som fylles ut av ansatt og bruker i fellesskap, og omhandler blant annet forhold knyttet til overgrepet. Alle skjema registreres elektronisk på web av sentrene.

I løpet av registreringsåret skal det fylles ut ett skjema C for hver bruker, under forutsetning om samtykke. Registreringen ble gjort enten i samarbeid med brukeren eller av den ansatte etter at samtalen/besøket hadde funnet sted. For brukere som også har besøkt senteret tidligere år ble skjema C fortrinnsvis fylt ut ved første besøk i hvert kalenderår. I veilederen står det at nye brukere helst skal fylle ut skjema C ved første enesamtale, men det var opp til sentrenes ansatte å vurdere når brukeren var klar for dette. Det ligger altså en del skjønn i registreringsrutinene, og det kan derfor være at ulike sentre har registrert på ulike måter.

Alle de 22 sentrene mot incest og seksuelle overgrep har levert skjema D. Totalt 21 sentre har levert skjema A, B og C. Samisk krise- og incestsenter har ikke hatt noen brukere i 2013 og derfor ikke levert noen skjema A, B og C, tilsvarende som i 2012 og 2011.

ENDRINGER I SKJEMA SAMMENLIGNET MED 2012

På **skjema A** har det ikke vært endringer sammenlignet med 2012. På **skjema B** ble det i 2013 skilt mellom aktiviteter i og utenfor senteret. Det ble lagt til nye kategorier der man kunne krysse av for enesamtaler utenfor senteret, oppfølging mot psykisk/somatisk helsetjeneste, samt oppfølging mot øvrige hjelpeapparat (NAV, barnevern, politi ect.).

Skjema C: I 2013 ble det for første gang spurt de som hadde besøkt senteret tidligere år hvilket årstall de var på første besøk og hvor mange ganger de besøkte senteret per år før 2013.

Kategoriene «fosterforeldre», «ektefelle/partner/kjæreste», «venn/bekjent» og «nabo» ble i 2013 lagt til på spørsmålet om relasjon til overgriper.

Skjema D gikk gjennom en total revidering før 2013. Det ble blant annet lagt større vekt på å få informasjon om tilrettelegging av tilbudet for personer med funksjonsnedsettelse, menn og personer med innvandrerbakgrunn. Videre ble det spurt om rutiner for skriftlig oppfølging av brukere under 18 år og mer utfyllende om tilbud til barn. Sentrene svarte i 2013 også på spørsmål som omhandlet veiledning av ansatte, samarbeid med andre instanser og hvordan de innhenter brukernes synspunkter.

KONTROLL OG REVISJON

Revisjon, kontroll og retting av data er viktig for å sikre kvaliteten. Det er imidlertid umulig å sikre at alle data er korrekte. For mye revisjon kan medføre nye feil i datasettet og det er derfor i utgangspunktet lagt opp til liten revisjon av det innkomne datamaterialet.⁴⁶ Sentrene har imidlertid hatt mulighet til å melde inn eventuelle registreringsfeil i løpet av året, og disse er rettet opp før ferdigstilling av data.

PRESENTASJON AV RESULTATER

I rapporten er kapittel tre til fem basert på analyser av brukerskjema (skjema C). Kapittel seks bygger på analyser av skjema D som omhandler sentrenes drift, organisering og tilgjengelighet. Kapittel syv består av analyser av skjema A og B (henvendelser og besøk) fra sentrenes brukere og samarbeidspartnere.

Rapporten viser figurer og tabeller med fordelingen på ulike spørsmål. Det blir fremstilt egne figurer/tabeller for utsatte og pårørende. Sentrale forskjeller etter brukergruppe, kjønn og alder blir kommentert i rapporten. Figurer/tabeller som presenteres i rapporten viser svarfordelingen for brukere. Andelen ubesvart varierer mellom ulike spørsmål, og antall respondenter (N) som ligger til grunn for det enkelte spørsmål i figurene/tabellene vil derfor variere. Ved hver figur eller tabell er det oppgitt hvor mange som har besvart det aktuelle spørsmålet. Der hvor fordelinger kun er kommentert i teksten, vil det fremgå hvor mange som har besvart spørsmålet enten i teksten eller i en fotnote.

Leseren vil finne at prosentsummene i enkelte figurer ikke alltid summeres til 100. Dette skyldes at enkelte spørsmål tillater avkryssing for mer enn én svarkategori, noe som medfører at summene overstiger 100 prosent.

På enkelte spørsmål er det mulig å skrive inn åpne svar, og dette er ikke kodet inn i tabellene. Svarene kommer derimot frem i kategoriene "Annet" eller "Andre".

For å gi et bilde av utvikling over tid, viser rapporten sammenligning med resultatene fra 2011 og 2012.

⁴⁶ På web er det konstruert filter i skjema, samt at det kun er mulig å sette ett kryss på spørsmålene som ikke skal tillate flere kryss. Overgangen til webskjema medførte imidlertid en mulighet for "dobbelregistrering" ved at samme skjema kunne bli registrert to ganger. For å hindre at dette ble en feilkilde hadde hvert skjema et unikt skjemanummer som måtte skrives inn før man kunne begynne web-registreringen. Etter årsslutt ble rådataene eksportert fra web og gjennomgått. I de tilfellene der det var registrert samme skjemanummer to ganger, ble det foretatt en vurdering av om det gjaldt samme skjema eller to ulike skjema. I tilfeller der vi var i tvil tok vi kontakt med sentret. Til sammen ble 34 registreringer av skjema C slettet som følge av dette.

SKJEMA A: HENVENDELSER

Brukergruppen		Type henvendelse		Kjønn:	Utsatt:	Ikke utsatt:	Kontakt med senteret er:			Fra kommunetype			Kommentarer:				
		Telefon	Enesamtale (over 20 mi				Andre tlf henvendelser	Epost	SMS	Brev	Jente/Kvinne	Over 18 år		18 år eller yngre	Gutt/Mann	Vertskommune	Bidragkommune
Måned																	
SUM:																	

Samarbeidspartnere		Type henvendelse		NB! Ikke for opp rent administrative henvendelser										Formålet med henvendelsen:			Fra kommunetype:			Kommentarer:													
		Instans:	Instans:	Enkeltbrukere	Råd og veiledn	Samarbeid	Undervisning	Annet, spesifiser	Vertskomm	Bidrag-komm	Utenfor	Skole	Barnehage	Psyk. Helsevern	Helse	Barnevern	Politi	NAV	Annet inestssenter		Frivillige organisasj	Presse/medier	Andre: Spesifiser										
Måned																																	
SUM:																																	

SKJEMA C: BRUKERE 2013

Gjelder incestutsatte, seksuelt misbrukte og pårørende som besøker senteret

Navn på incestsenter:

Skjemanr:

For innlogging på web: <http://survey.srgi.no>

Brukernavn:

Passord:

Dato for utfylling av skjemaet: (ddmm) 2013**1. Brukeren har gitt samtykke til utfylling av skjemaet:** Ja Nei**2. Første henvendelse til senteret skjedde i form av:**

- Telefon
 Brev
 E-post
 Sms
 Besøk på senteret

3. Når besøkte du senteret første gang?

- I dag
 Tidligere i år
 Før 2013

4. Dersom du besøkte senteret før 2013, spesifiser hvilket år du besøkte senteret første gang. Skriv inn årstall.**5. Anslå hvor ofte du har besøkt senteret årlig før 2013.**

- 1-5 ganger i året
 6-10 ganger i året
 11-20 ganger i året
 Mer enn 20 ganger i året
 Vet ikke

6. Hvem gjelder dette skjemaet?

- Selv utsatt
 Pårørende eller annen nær person
 Personen er både pårørende og utsatt

Er du her hovedsakelig som pårørende eller utsatt?

- Pårørende
 Utsatt

7. Hvis pårørende eller annen nær person, hvilken relasjon har brukeren til den utsatte?

- Mor (biologisk)
- Far (biologisk)
- Stemor/fostermor
- Stefar/fosterfar
- Biologisk søsken
- Stesøsken
- Ektefelle/Partner/Kjæreste
- Annen nær pårørende, spesifiser: _____
- Venn/bekjent
- Annen privatperson, spesifiser: _____

8. Kjønn

- Kvinne/jente
- Mann/gutt

9. Alder:

- år Ukjent

10. Hvordan fikk du vite om senteret? (Kryss for en eller flere)

- Telefonkatalogen/Opplysningen/Gulesider
- Fra hjelpeinstans
- Fra privatperson som kjenner til virksomheten
- Skole
- Barnehage
- Fra internett
- Fra avisannonse
- Fra avisoppslag
- Fra kinoreklame
- Fra TV-reklame
- Sosiale medier (f.eks. Facebook, Twitter etc.)
- Annen person/instans, spesifiser: _____

11. Hvor bor du?

- I senterets vertskommune
- I en av bidragskommunene
- I annen kommune

12. Landbakgrunn:

- Norsk
- Innvandrer (begge foreldre født i utlandet)
- Ukjent

NB! Spørsmål 13 til og med spørsmål 18 besvares ikke av pårørende.**13. Hvor lenge har misbruket pågått? (Kryss for en eller flere)**

- Engangs foreteelse
 Under ett år
 Ett år eller mer
 Uklart
 Pågår fortsatt

14. Alder ved første overgrep?

- Under 7 år
 7-12 år
 13-15 år
 16-17 år
 18 år eller eldre
 Uklart

15. Ble/blir misbrukt av: (Kryss for en eller flere)

- Mann
 Kvinne
 Gutt (under 18 år)
 Jente (under 18 år)
 Uklart

16. Relasjon til overgriper: (Hvis flere forhold, sett flere kryss)

- Biologisk forelder
 Ikke biologisk forelder
 Fosterforelder
 Søsken
 Ikke biologisk søsken
 Biologisk besteforelder
 Ikke biologisk besteforelder
 Ektefelle/partner/kjæreste
 Annen slektning/familie (eks. onkel/tante, fetter/kusine oa.)
 Venn/ bekjent
 Nabo
 Ansatt i offentlig tjeneste
 Ansatt/engasjert i fritidsaktivitet
 Annen relasjon, hvilken? _____
 Ukjent person

17. Er saken (e) anmeldt?

- Ja Nei (Gå til spørsmål 17) Noen av sakene er anmeldt, andre ikke

18. Hvis anmeldt, hva er skjedd i saken(e)? (Kryss for en eller flere)

- Domfellelse
 Henlagt på grunn av foreldelse
 Henlagt på grunn av andre forhold
 Ikke fellende dom
 Fortsatt under etterforskning
 Ukjent

NB! Spørsmål 19 til og med 23 besvares av alle!

19. Har du vært i kontakt med hjelpeapparatet/andre instanser i forbindelse med overgrep(ene)/hendelsen(ene)?

- Ja Nei (Gå til spørsmål 23)

20. Hvis ja, hvilke instanser er/har du vært i kontakt med? (Kryss for en eller flere)

- Lege/legevakt
- Helsesøster
- Psykisk helsetjeneste
- Barnevern
- Sosialkontor/NAV
- Politi
- Advokat/jurist
- Familievernkontor
- Overgrepsmottak
- Krisesenter
- Skole/SFO/Barnehage
- Flyktninginstans
- Annen person/instans, hvem/hvilken? _____

21. Har du opplevd å ikke få tilbud fra en eller flere av instansene du har vært i kontakt med i forbindelse med overgrep(ene)/hendelsen(ene)

- Ja
 Nei (Gå til spørsmål 23)

22. Hvis ja, hvilke instanser gjelder dette?

- Lege/legevakt
- Helsesøster
- Psykisk helsetjeneste
- Barnevern
- Sosialkontor/NAV
- Politi
- Advokat/jurist
- Familievernkontor
- Overgrepsmottak
- Krisesenter
- Skole/SFO/Barnehage
- Flyktninginstans
- Annen person/instans, hvem/hvilken? _____

23. Hvilke typer aktiviteter har du deltatt i ved senteret? (Kryss for en eller flere)

På dette spørsmålet skal det også krysses av for eventuelle aktiviteter som du har deltatt i før 2013

- Enesamtale
- Selvhjelpsgruppe/ andre gruppetilbud
- Temakveld/undervisningstilbud
- Tilbud til barn og unge
- Annen aktivitet på eller utenfor senteret, spesifiser: _____
- Ingen spesiell aktivitet

SKJEMA D: SAMLETALL

Sentre mot incest og seksuelle overgrep – sentrale fakta – samletall 2013

Navn på senter: «navn»

For innlogging på web: <http://login.srgi.no>

Brukernavn: «Brukernavn»

Passord: «Passord»

Vertskommune:

Navn på kontaktperson ved senteret:

Senterets telefonnummer:

E-postadresse:

**Navn på kommuner som støtter senteret økonomisk i 2013:
(NB: Skriv også vertskommunen)**

1. Hvilken økonomisk beregningsnøkkel/- prinsipp bruker kommunene i utmåling av tilskudd?

- Kronebeløp pr innbygger
- Enkeltsum/- bevilgning
- Annet beregningsprinsipp, spesifiser:

2. Hvilken type organisasjon er senteret?

- Stiftelse
- Kommunal virksomhet
- Interkommunalt selskap
- Frivillig organisasjon
- Annet, spesifiser:

LOKALER

3. Hvor stort areal har senteret? (Oppgi bruttoareal i m²)

Brutto areal i m²

4. Hvor mange rom er det på senteret?

Ett og samme rom skal telles kun én gang. For eksempel skal vaktrom som også er soverom for ansatte enten registreres som Vaktrom eller som Soverom for ansatte. Alle kategoriene skal fylles ut. For kategorier der krisesentertilbudet ikke har aktuelle romtyper, registreres 0 (null).

	Antall rom	
Kontor(er):	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	
Møterom:	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	
Samtalerom:.....	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	
Aktivitetsrom.....	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	
Kjøkken:	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	
Oppholdsrom:	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	
Andre rom, spesifiser	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	
Antall rom totalt	<input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 20px; height: 20px;" type="text"/>	

TILGJENGELIGHET OG TILRETTELEGGING**5. Hvor mange dager og timer per uke er senterets telefon betjent?**

Antall dager i uka:

Antall timer i uka:

Eventuelle kommentarer:

6. Hvor mange dager og timer per uke er senteret åpent for publikum?

Antall dager i uka:

Antall timer i uka:

Eventuelle kommentarer:

7. Er senteret tilrettelagt for personer med noen av disse funksjonsnedsettelsene? Flere kryss mulig Nedsatt bevegelsesevne Nedsatt hørselsevne Nedsatt synsevne Annen funksjonsnedsettelse, spesifiser:
8. Har senteret et tilrettelagt tilbud til menn? Ja \longrightarrow spesifiser hvilke tilbud: Nei Enkelttiltak (eks. temamøte o.l.) Egne grupper for menn Fagstillinger knyttet til menn Informasjonsmateriell Annet, spesifiser:
9. Har senteret et tilrettelagt tilbud til utsatte med innvandrerbakgrunn? Ja \longrightarrow spesifiser hvilke tilbud: Nei Enkelttiltak (eks. temamøte o.l.) Egne grupper for utsatte med innvandrerbakgrunn Fagstilling/-er knyttet til utsatte med innvandrerbakgrunn Informasjonsmateriell oversatt til ulike språk Annet, spesifiser:

10. Hva er lengste reiseavstand til senteret for brukere i den samarbeidskommunen som ligger lengst unna?

Skriv inn antall km:

11. Får personer som er bosatt i en kommune som ikke deltar i finansieringen/samarbeidet om senteret et tilbud?

- Ja
 Nei
 Vurderes i hvert enkelt tilfelle

INNHold I TilbUDET Til UTSATTE OG PÅRØRENDE

12. Hva slags hjelp får utsatte og pårørende tilbud om?

- Enesamtaler
 Innomstikk/Åpent hus/Brukertreff
 Selvhjelpsgruppe/andre gruppetilbud
 Temamøter
 Andre sosiale aktiviteter på/utenfor senteret
 Tilbud til barn og unge
 Hjelp til å ta kontakt med andre tjenester
 Følge til møte med andre tjenester
 Deltakelse fra senteret i ansvarsgrupper/ samarbeidsmøter rundt bruker
 Andre aktiviteter, spesifiser:

13. Har senteret overnattingsmuligheter?

- Ja Nei

INNHold I TilbUDET Til BARN OG UNGE

14. Hva slags hjelp får barn og unge tilbud om?

- Enesamtale
 Samtale med mor/far til stede
 Grupper for barn
 Andre tilbud til barn, spesifiser:

15. Har senteret skriftlige rutiner for oppfølging av brukere under 18 år?

Ja Nei

16. Hvor mange ganger har senteret brukt avvergelsesplikten i 2013?

Antall ganger:

17. Hvor mange ganger har senteret meldt saker til barnevernet i 2013?

Antall ganger:

SAMARBEID MED ANDRE INSTANSER**18. Deltar senteret i etablerte samarbeidsfora i kommunen?**

Ja, spesifiser:
 Nei

19. Hvordan deltar senteret i samarbeid med andre instanser? Flere kryss mulig

	Deltar i samarbeid om enkeltsaker	Har faste kontaktpersoner	Har skriftlig samarbeidsavtale	Annet samarbeid	Deltar ikke i samarbeid med
NAV.....	☐	☐	☐	☐	☐
Barneverntjenesten i kommunen(e).....	☐	☐	☐	☐	☐
Familievernet	☐	☐	☐	☐	☐
Psykisk helsevern/DPS.....	☐	☐	☐	☐	☐
Politi	☐	☐	☐	☐	☐
Overgrepsmottak	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehus	☐	☐	☐	☐	☐

UNDERVISNING/INFORMASJONSARBEID**20. Har senteret egen nettside?**

Ja
 Nei (Gå til spørsmål 23)

21. Er teksten på nettsiden tilrettelagt for synshemmede?

Ja Nei

22. Er teksten på nettsiden tilgjengelig på andre språk?

Ja Nei

23. På hvilken måte har senteret drevet utadrettet informasjon i løpet av året? Flere kryss mulig

- Egen profil på Facebook
- Egen profil på Twitter
- Annonser i lokalpressen
- Brosjyrer/plakater på venterom hos andre tjenester
- Undervisningsoppdrag i regi av senteret
- Driver ikke undervisning/informasjonsarbeid
- Annet, spesifiser:

24. Antall undervisnings-/informasjonsoppdrag i regi av senteret fordelt på:

Eget senter:

Skoler

For ansatte:

For skoleklasser:

Barnehager

For ansatte:

For barn:

Høyere utdanningsinstitusjoner:

Offentlig tjenester:

Interesseorganisasjoner:

Politikerfora (f.eks. helse- og sosialstyre):

Annet:

SUM:

ANTALL ANSATTE OG KOMPETANSE/VEILEDNING**25. Hvor mange ansatte og årsverk hadde senteret i 2013?**Antall ansatte (heltid og deltid): Kvinner: Antall ansatte (heltid og deltid): Menn: Totalt antall **ansatte** (heltid og deltid): Totalt antall **årsverk**: **26. Antall ansatte fordelt på deres høyeste fullførte utdanning:**

	Antall ansatte
Grunnskolenivå:	<input type="text"/>
Videregående skolenivå:	<input type="text"/>
Universitets- og høgskolenivå:	<input type="text"/>
Annet:.....	<input type="text"/>

27. Har senteret egne ansatte som primært jobber med barn/unge?

- Ja
 Nei (*Gå til spørsmål 30*)

28. Antall årsverk som primært jobber med barn/unge:**29. Er det krav om at ansatte som primært jobber med barn/unge har relevant utdanning?**

- Ja
 Nei

30. Har senteret egne ansatte som primært jobber med utdrettet informasjon/undervisning?

- Ja
 Nei (*Gå til spørsmål 32*)

31. Antall årsverk som primært jobber med utdrettet informasjon/undervisning:**32. Har senteret rutiner for ekstern veiledning av ansatte?**

- Ja
 Nei (*Gå til spørsmål 35*)

33. Hvor ofte har senteret ekstern veiledning av ansatte?

- Oftere enn hver måned
- Hver måned
- Sjeldnere enn hver måned
- Ved behov

34. Hvilken kompetanse har den eksterne veilederen? Flere kryss mulig

- Psykolog/psykiater
- Helse- og sosialfaglig kompetanse
- Veilederkompetanse
- Annen kompetanse, skriv inn:

35. Har senteret samarbeid med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging RVTS?

- Ja, kurs/kompetansetiltak
- Ja, veiledning i utadrettet informasjon/undervisning
- Ja, veiledning av ansatte
- Nei

36. Bruker senteret bestemte faglige/ metodiske tilnæringer i arbeidet med brukerne?

- Ja, spesifiser:
- Nei, har ingen spesiell faglig/metodisk tilnærming

BRUKERMEDVIRKNING

37. Har senteret rutiner for innhenting av brukernes erfaringer og synspunkter på tilbudet?

- Ja
- Nei (Gå til spørsmål 39)

38. Hvordan henter senteret inn brukernes tilbakemelding på erfaringer og synspunkter på tilbudet?

- Forslagskasse
- Brukermøter
- Evalueringsskjema for brukerne
- Evalueringssamtale med brukerne
- Brukerne er representert i styret
- Annet, skriv inn:

MEDLEMSKAP I ORGANISASJON

39. Er senteret medlem i noen av de følgende organisasjonene? Flere kryss mulig

FMSO

Annen organisasjon, spesifiser:

40. Har senteret utarbeidet etiske retningslinjer for virksomheten?

Ja

Nei

**Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet**

Postadresse: Postboks 8113 Dep, 0032 Oslo
Nettadresse: www.bufetat.no/bufdir